

Tvirtinu:
Lietuvos vyriausiojo administracinio
teismo pirmininkas V. Valančius

TEISMŲ PRAKTIKOS ADMINISTRACINIŲ TEISĖS PAŽEIDIMŲ BYLOSE, IŠKELTOSE PAGAL LIETUVOS RESPUBLIKOS ADMINISTRACINIŲ TEISĖS PAŽEIDIMŲ KODEKSO 126 STRAIPSNIO 1, 2 IR 3 DALĮ, APIBENDRINIMAS

Ižanga

Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso (toliau – ir ATPK, Administracinių teisės pažeidimų kodeksas) 126 straipsnio 1-3 dalyse (2003 m. liepos 4 d. įstatymo Nr. IX-1702 redakcija) nustatyta atsakomybė už transporto priemonių vairavimą, esant vairuotojams neblaiviems, taip pat už neblaivumo (girtumo) patikrinimo vengimą ir alkoholio vartojimą po eismo įvykio iki jo aplinkybių nustatymo. Transporto priemonių vairavimas, esant vairuotojams neblaiviems, yra pavojingas ir dažnas administracinis teisės pažeidimas. Per pirmuosius aštuonis 2007 metų mėnesius dėl neblaivių vairuotojų kaltės Lietuvoje žuvo 49, o buvo sužeista 815 žmonių¹. 2006 metais už paminėtus administracinius teisės pažeidimus buvo nubausti 13 138 vairuotojai².

Administracinių teisės pažeidimų kodekso 225 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad administracinių teisės pažeidimų bylas dėl Administracinių teisės pažeidimų kodekso 126 straipsnio 1-3 dalyse numatytų pažeidimų nagrinėja policija. Administracinių teisės pažeidimų kodekso 291 straipsnis suteikia teisę asmeniui, dėl kurio priimtas nutarimas administracinio teisės pažeidimo byloje, organui, kurio pareigūnas surašė administracinio teisės pažeidimo protokolą, taip pat nukentėjusiajam apskųsti nutarimą administracinio teisės pažeidimo byloje. Pagal Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo (toliau – ir ABTĮ, Administracinių bylų teisenos įstatymas) 18 straipsnio 2 dalies 7 punktą, apygardos administraciniai teismai nagrinėja bylas pagal skundus dėl valstybės institucijų (pareigūnų) nutarimų administracinių teisės pažeidimų bylose. Be to, pagal Administracinių bylų teisenos įstatymo 20 straipsnio 1 dalies 1 punktą, Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas yra apeliacinė instancija byloms, kurias išnagrinėjo administraciniai teismai, kaip pirmosios instancijos teismai, įskaitant bylas dėl administracinių teisės pažeidimų. Praktika rodo, kad suinteresuotieji asmenys dažnai naudojami savo teise paduoti skundą byloje, susijusiose su Administracinių teisės pažeidimų kodekso 126 straipsnio 1-3 dalyse numatytais pažeidimais. Štai, pavyzdžiui, per 2006 metus apygardos administraciniai teismai išnagrinėjo beveik 3 000, o Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas – 199 tokias bylas.

Sprendžiant konkrečias paminėtų administracinių teisės pažeidimų bylas teismams tenka aiškinti ir taikyti tiek materialinės, tiek proceso teisės normas. Teismų praktikai tenka svarbus vaidmuo įgyvendinant šių administracinių teisės pažeidimų teisenos tikslus, užtikrinant jos ir

¹ Šaltinis: Lietuvos policijos eismo priežiūros tarnybos viešai skelbiama informacija //http://www.lpept.lt/lt/statistika/2007/200708.pdf

² Šaltinis: Policijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos 2007 m. rugsėjo 14 d. raštas Nr. 39-S-6987.

poveikio priemonių už šiuos administracinius teisės pažeidimus taikymo teisėtumą ir pagrįstumą. Nekyla abejonių, kad teismų veikla, teismų priimami sprendimai šiose bylose daro įtaką tiek policijos įstaigoms, nagrinėjančioms šių pažeidimų bylas, tiek visuomenei. Nuo teismų veiklos iš dalies priklauso tai, kaip visuomenė vertina vieną ar kitą pažeidimą, už jį taikytinas poveikio priemonės, jų griežtumą, neišvengiamumą. Tai atitinkamai veikia ir pačių visuomenės narių elgesį.

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas formuoja vienodą administracinių teismų praktiką, aiškinant ir taikant įstatymus bei kitus teisės aktus (Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 31 straipsnio 2 dalis, Administracinių bylų teisenos įstatymo 13 straipsnis). Į tai, kad vienoda teismų praktika, užtikrinanti teismų jurisprudencijos tęstinumą, yra konstitucinė vertybė, 2006 m. kovo 28 d. nutarime atkreipė dėmesį ir Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, nurodydamas, kad tokios pat (analogiškos) bylos turi būti sprendžiamos taip pat. Be to, visuomenė turi teisę žinoti, kaip teismuose yra aiškinamos ir taikomos teisės normos. Tad susisteminta informacija apie teismų praktiką neabejotinai turėtų padėti pasiekti paminėtus tikslus. Atsižvelgiant į administracinių teisės pažeidimų, numatytų Administracinių teisės pažeidimų kodekso 126 straipsnio 1, 2 ir 3 dalyse, gausą, šių pažeidimų reikšmę visuomenės gyvenime, sukeltas pasekmes, Lietuvos vyriausiajame administraciniame teisme buvo atlikta teismų praktikos administracinių teisės pažeidimų bylose, iškeltose pagal Administracinių teisės pažeidimų kodekso 126 straipsnio 1-3 dalis, analizė ir, ja remiantis, parengtas šis apibendrinimas.

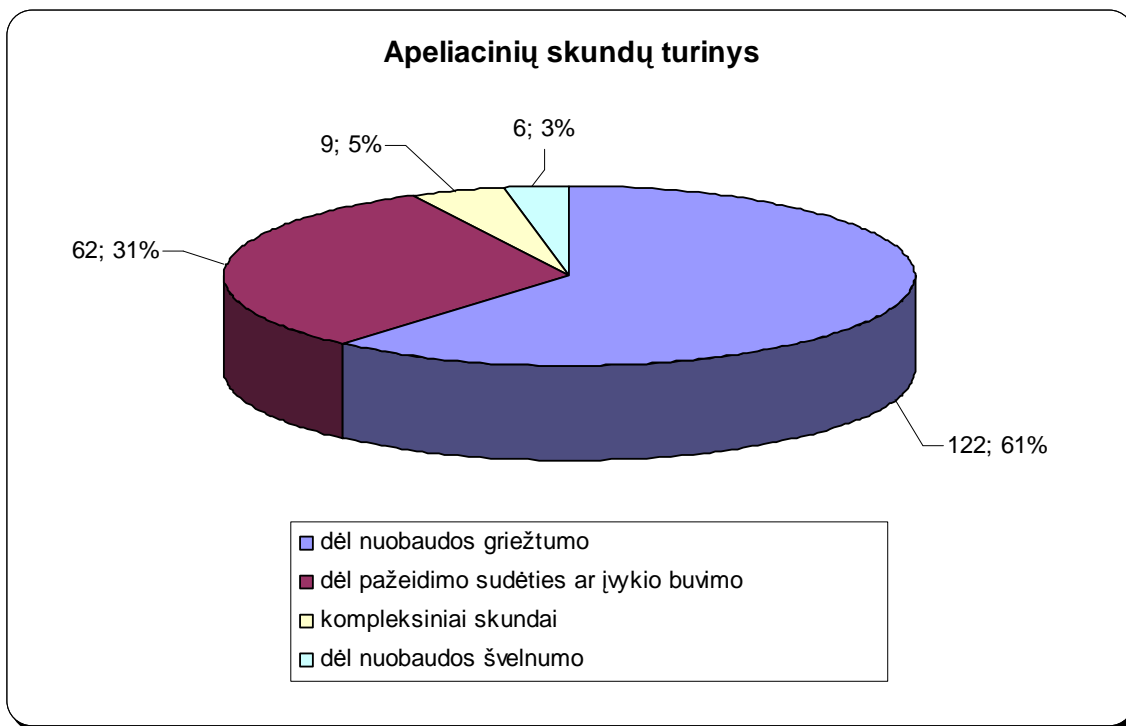
Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas 2006 m. kovo 28 d. nutarime akcentavo, kad nors pagal Konstituciją žemesnės instancijos teismai, priimdami sprendimus atitinkamų kategorijų bylose, apskritai yra saistomi aukštesnės instancijos teismų sprendimų – precedentų tų kategorijų bylose, aukštesnės instancijos teismai (ir tų teismų teisėjai) negali kištis į žemesnės instancijos teismų nagrinėjamas bylas, teikti jiems kokių nors privalomų ar rekomendacinio pobūdžio nurodymų, kaip turi būti sprendžiamos atitinkamos bylos ir pan. Todėl šiame apibendrinime pateikiamos ne naujos teisės aktų aiškinimo taisyklės, o aktualios administracinių teismų praktikos sisteminė analizė. Apibendrinimo tikslas yra ne nurodyti teismams, kaip jie turėtų spręsti vienokias ar kitokias bylas, o pateikti susistemintą medžiagą, kuri parodytų, kaip panašaus pobūdžio bylas sprendžia Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas ir apygardos administraciniai teismai, supažindintų su aukštesnės instancijos teismo pozicija, parodytų vyraujančias teismų praktikos tendencijas.

Rengiant šį apibendrinimą išanalizuotos 199 bylos, kurios 2006 metais buvo išnagrinėtos Lietuvos vyriausiajame administraciniame teisme, o taip pat 755 apygardos administraciniuose teismuose 2006 metais išnagrinėtos ir apeliacine tvarka neperžiūrėtos administracinių teisės pažeidimų bylos, susijusios su Administracinių teisės pažeidimų kodekso 126 straipsnio 1-3 dalyje numatytais pažeidimais. Pastebėtina, kad apibendrinime taip pat atkreipiamas dėmesys ir į naujausią (2007 metų sausio-rugpjūčio mėnesių) aktualią Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktiką.

Visos šiame apibendrinime esančios nuorodos į teisės aktus yra nuorodos į tokias teisės aktų redakcijas, kurios galiojo 2007 m. rugsėjo 1 d., jei kitaip nenurodyta apibendrinimo tekste.

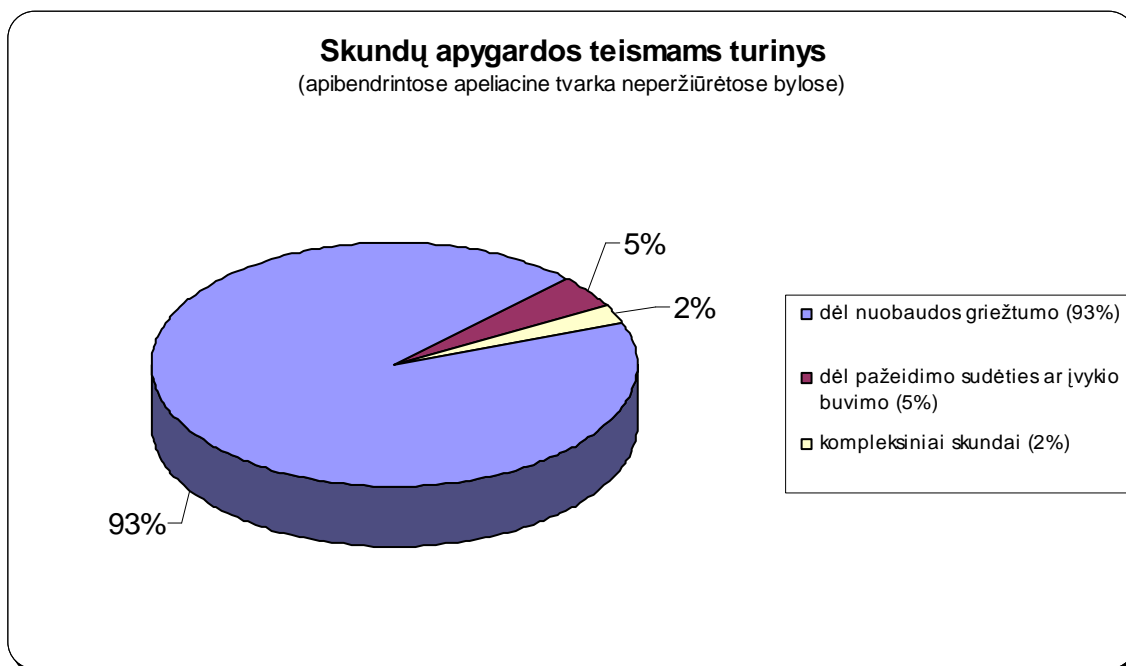
1. Bendra statistinė informacija

Kaip matyti iš apibendrintų bylų, Lietuvos vyriausiajame administraciniame teisme dažniausiai nagrinėjami ginčai dėl paskirtos nuobaudos griežtumo ir švelnumo (žr. 1 lentelę).

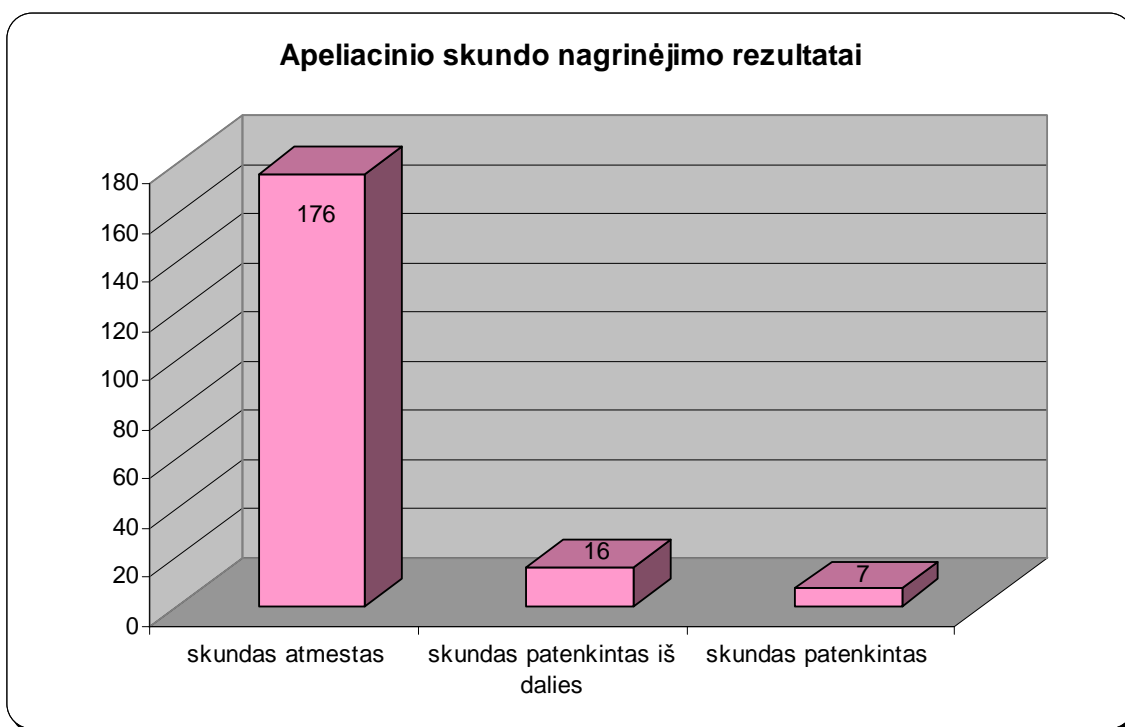
1 lentelė

Apibendrintose apygardos administracinių teismų bylose, kuriose priimti procesiniai sprendimai nebuvo apskūsti, pastebimos panašios tendencijos (žr. 2 lentelę).

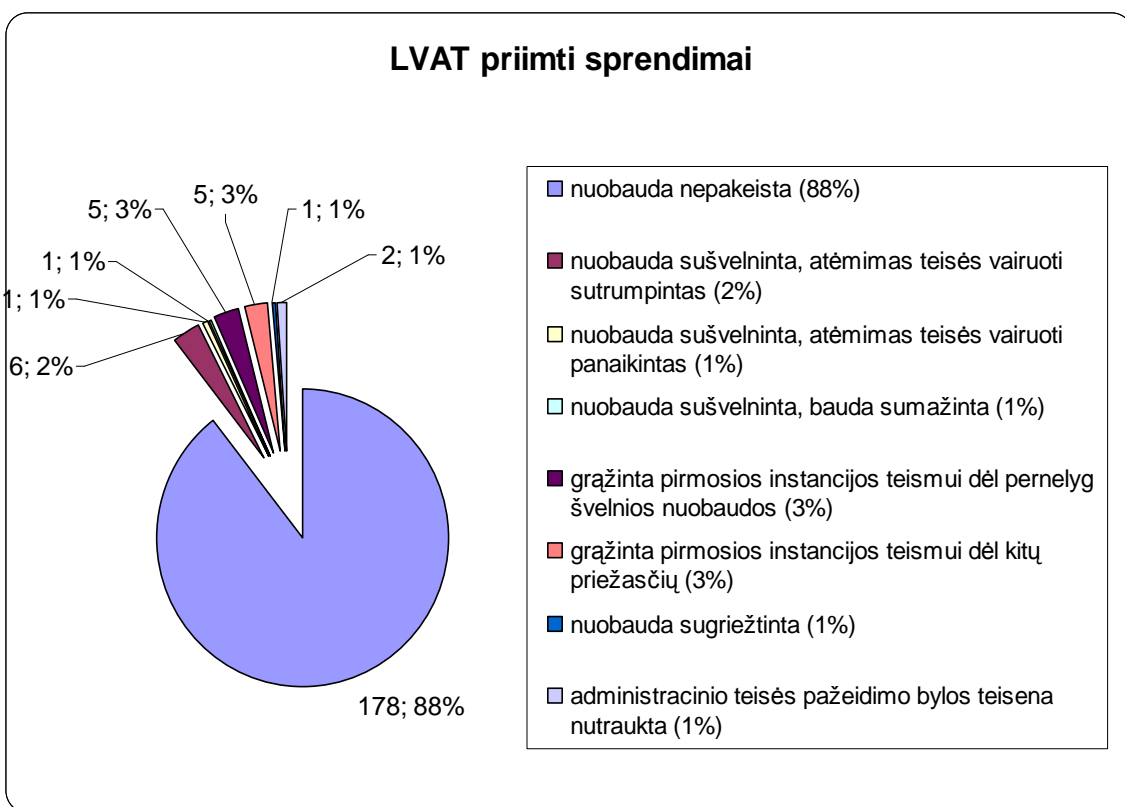

2 lentelė

Lietuvos vyriausiam administraciniame teisme apeliaciniai skundai dažniausiai pripažįstami nepagrįstais, o paskirtos nuobaudos paliekamos nepakeistomis (žr. 3 ir 4 lenteles).

3 lentelė

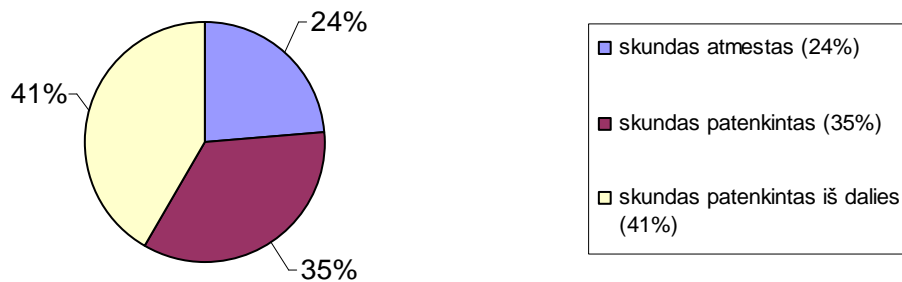

4 lentelė

Kitokia situacija pastebima apygardos administraciniuose teismuose. Iš apibendrintų apygardos administraciniuose teismuose išnagrinėtų ir apeliacine tvarka neperžiūrėtų bylų matyti, kad skundai gana dažnai yra visiškai ar iš dalies tenkinami, o paskirtos nuobaudos sušvelninamos (žr. 5 ir 6 lenteles).

Skundų nagrinėjimo apygardos teismuose rezultatai

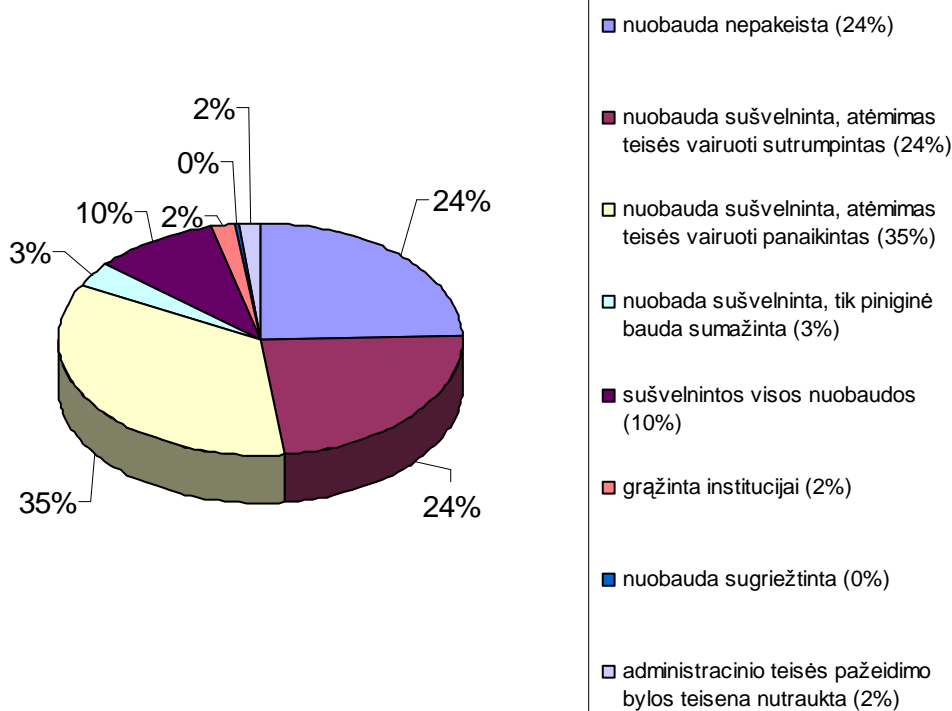
(apibendrintose apeliacine tvarka neperžiūrėtose bylose)

5 lentelė

Apygardos teismų priimti sprendimai

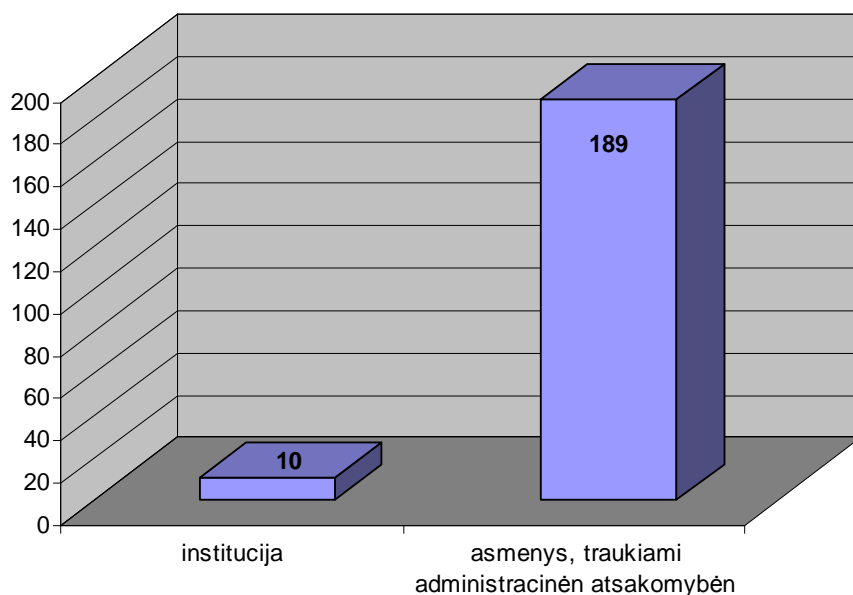
(apibendrintose apeliacine tvarka neperžiūrėtose bylose)

6 lentelė

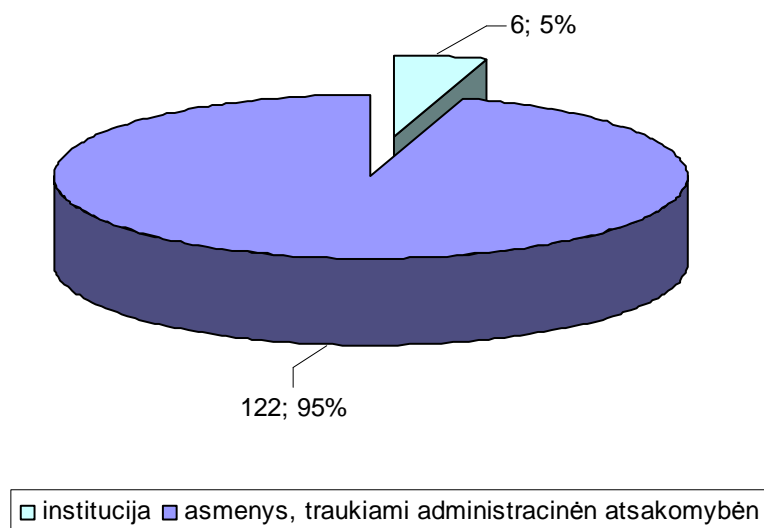
Skundus dėl nagrinėjamų administracinių teisės pažeidimų administraciniams teismams paprastai pateikia administracinėn atsakomybėn patraukti asmenys. Atkreiptinas dėmesys, kad policijos įstaigos pakankamai retai naudojami savo teise paduoti apeliacinį skundą dėl pirmosios instancijos administracinio teismo priimtų procesinių sprendimų (žr. 7 lentelę). Kita vertus, apibendrintose 2006 metų bylose visi jų apeliaciniai skundai dėl pirmosios instancijos teismo pernelyg sušvelnintos nuobaudos buvo visiškai arba iš dalies patenkinti. Tačiau tokių apeliacinių skundų skaičius, palyginti su apeliacinių skundų, kuriuos dėl pernelyg griežtos nuobaudos pateikė administracinėn atsakomybėn patraukti asmenys, yra itin mažas (žr. 8 lentelę).

Pateikusių apeliacinius skundus asmenų pasiskirstymas

7 lentelė

Pateikusių apeliacinius skundus dėl netinkamai parinktos nuobaudos asmenų pasiskirstymas

8 lentelė

2. Taikytini teisės aktai

Pagrindinis teisės aktas, reguliuojantis su administracinių teisių pažeidimų bylomis, iškeltomis pagal Administracinių teisės pažeidimų kodekso 126 straipsnio 1-3 dalis, susijusius materialinius teisinius klausimus yra Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų

kodeksas. Pastebėtina, kad Administracinių teisės pažeidimų kodekso 126 straipsnio 1-2 dalyse paskutinį kartą buvo keičiamos 2000 m. vasario 17 d. įstatymu Nr. VIII-1543 (Valstybės žinios, 2000, Nr. 22-552), o 126 straipsnio 3 dalis – 2003 m. liepos 4 d. įstatymu Nr. IX-1702 (Valstybės žinios, 2003, Nr. 74-3421). Šiuo metu galiojanti Administracinių teisės pažeidimų kodekso 126 straipsnio 1 dalis nustato, kad transporto priemonių vairavimas, esant vairuotojams neblaiviams, kai nustatomas lengvas neblaivumo (girtumo) laipsnis (nuo 0,41 promilės iki 1,5 promilės), – užtraukia baudą vairuotojams nuo vieno tūkstančio iki vieno tūkstančio penkių šimtų litų arba teisės vairuoti transporto priemones atėmimą nuo vienerių metų iki vienerių metų šešių mėnesių. Administracinių teisės pažeidimų kodekso 126 straipsnio 2 dalis nustato, kad transporto priemonių vairavimas, esant vairuotojams neblaiviams, kai nustatomas vidutinis neblaivumo (girtumo) laipsnis (nuo 1,51 promilės iki 2,5 promilės), – užtraukia baudą vairuotojams nuo vieno tūkstančio penkių šimtų iki dviejų tūkstančių litų su teisės vairuoti transporto priemones atėmimu nuo vienerių metų šešių mėnesių iki dvejų metų. Administracinių teisės pažeidimų kodekso 126 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad transporto priemonių vairavimas, esant vairuotojams neblaiviams, kai nustatomas sunkus neblaivumo (girtumo) laipsnis (nuo 2,51 promilės ir daugiau), neblaivumo (girtumo) patikrinimo vengimas, taip pat alkoholio vartojimas po eismo įvykio iki jo aplinkybių nustatymo – užtraukia baudą vairuotojams nuo dviejų tūkstančių iki trijų tūkstančių litų su teisės vairuoti transporto priemones atėmimu nuo dvejų iki trejų metų.

Tačiau Administracinių teisės pažeidimų kodeksas yra reikšmingas ne tik dėl to, kad jame nustatyta atsakomybė už nagrinėjamus pažeidimus. Administracinių teisės pažeidimų kodekse taip pat yra reglamentuojami bendrieji su administracinės atsakomybės taikymu susiję klausimai (administracinio teisės pažeidimo sąvoka, kaltė, amžius, nuo kurio asmenys gali būti traukiami administracinėn atsakomybėn, ir t. t.), administracinių teisės pažeidimų bylų nagrinėjimo, administracinių nuobaudų vykdymo tvarka. Tad nagrinėjant administracinių teisės pažeidimų bylas būtina sistemiškai taikyti šį teisės aktą.

Administracinių teisės pažeidimų kodeksas nėra vienintelis teisės šaltinis, reikšmingas nagrinėjant bylas dėl administracinių teisės pažeidimų, numatytų Administracinių teisės pažeidimų kodekso 126 straipsnio 1-3 dalyse. Kiti su administracinės atsakomybės už nagrinėjamus administracinius teisės pažeidimus taikymu susiję teisės aktai:

- i. 1999 m. sausio 14 d. Administracinių bylų teisenos įstatymas Nr. VIII-1029 (Valstybės žinios, 1999, Nr. 13-308; 2000, Nr. 85-2566). Šis įstatymas reguliuoja kai kuriuos su administracinių teisės pažeidimų bylų nagrinėjimo procesu susijusius klausimus.
- ii. 2000 m. spalio 12 d. Lietuvos Respublikos saugaus eismo automobilių keliais įstatymas Nr. VIII-2043 (Valstybės žinios, 2000, Nr. 92-2883; toliau – ir Saugaus eismo automobilių keliais įstatymas). Šiame įstatyme apibrėžtos teisiškai reikšmingos transporto priemonės, vairuotojo sąvokos (atitinkamai Saugaus eismo automobilių keliais įstatymo 2 straipsnio 32 ir 35 dalys), įtvirtintas draudimas vairuotojui vairuoti transporto priemonę neblaiviam (Saugaus eismo automobilių keliais įstatymo 7 straipsnio 3 dalis), nustatyta policijos pareigūnų teisė nušalinti nuo vairavimo asmenis, įtariant, jog jie yra neblaivūs, apsvaigę nuo narkotikų, vaistų ar kitų svaigiųjų medžiagų, naudoti teisės aktuose numatytas priemones apsvaigimui nustatyti arba pristatyti įtariamus vairuotojus į medicinos įstaigą (Saugaus eismo automobilių keliais įstatymo 6 straipsnio 3 dalies 2 punktą), vairuotojo pareiga policijos pareigūno reikalavimu leisti Vyriausybės nustatyta tvarka būti patikrintam, ar nėra neblaivus, apsvaigęs nuo narkotikų, vaistų ar kitų svaigiųjų medžiagų (Saugaus eismo automobilių keliais įstatymo 7 straipsnio 8 dalis), taip pat reguliuojami kiti su saugiu eismu automobilių keliais susiję klausimai.

- iii. Kelių eismo taisyklės (toliau – ir KET), patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. gruodžio 11 d. nutarimu Nr. 1950 (Valstybės žinios, 2003, Nr. 7-263), nustatančios eismo keliais tvarką visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje.
- iv. Transporto priemonės vairuojančių ir kitų asmenų neblaivumo (girtumo) ar apsvaigimo nustatymo taisyklės (toliau – ir Neblaivumo nustatymo taisyklės), patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. gegužės 12 d. nutarimu Nr. 452 (Valstybės žinios, 2006, Nr. 56-2000). Šios taisyklės *inter alia* reguliuoja transporto priemonių vairuotojų neblaivumo (girtumo) kontrolės tvarką, įtvirtina bendrąsias transporto priemonių vairuotojų medicininės apžiūros atlikimo nuostatas, reguliuoja klausimus, susijusius su atlyginimu už asmens sveikatos priežiūros įstaigų atliktą transporto priemonių vairuotojų medicininę apžiūrą, taip pat klausimus, susijusius su asmens, kuris pats kreipiasi į asmens sveikatos priežiūros įstaigą, prašydamas atlikti medicininę apžiūrą, neblaivumo nustatymu ir atlyginimu už medicininės apžiūros atlikimą. Pabrėžtina, kad paminėtos Neblaivumo nustatymo taisyklės įsigaliojo tik 2006 m. liepos 1 d.
- v. Medicininės apžiūros neblaivumui (girtumui) ar apsvaigimui nuo psichiką veikiančių medžiagų nustatyti atlikimo metodika, patvirtinta Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2006 m. birželio 20 d. įsakymu Nr. V-505 (Valstybės žinios, 2006, Nr. 71-2641).
- vi. Bendros asmens būklės įvertinimo metodika, patvirtinta Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2006 m. birželio 20 d. įsakymu Nr. V-505 (Valstybės žinios, 2006, Nr. 71-2641).
- vii. Policijos patrulių veiklos instrukcija (toliau – ir Policijos patrulių veiklos instrukcija), patvirtinta Lietuvos policijos generalinio komisaro 2002 m. gruodžio 24 d. įsakymu Nr. 660 (Valstybės žinios, 2003, Nr. 23-985).
- viii. Kelių eismo taisyklių administracinių teisės pažeidimų bylų nagrinėjimo instrukcija, patvirtinta Lietuvos policijos generalinio komisaro 2005 m. liepos 25 d. įsakymu Nr. 5-V-462 (Valstybės žinios, 2005, Nr. 94-3524).

Kadangi asmens neblaivumui (girtumui) nustatyti paprastai yra naudojami atitinkami matavimo prietaisai, atskirais atvejais teisinės reikšmės gali turėti:

- i. 1996 m. liepos 9 d. Lietuvos Respublikos metrologijos įstatymas Nr. I-1452 (Valstybės žinios, 1996, Nr. 74-1768; 2006, Nr. 77-2966), reguliuojantis bendruosius su matavimo priemonėmis, jų patikra susijusius klausimus.
- ii. Valstybinės metrologijos tarnybos direktoriaus 2006 m. gruodžio 1 d. įsakymas Nr. V-178 “Dėl Teisinei metrologijai priskirtų matavimo priemonių grupių sąrašo ir laiko intervalų tarp patikrų patvirtinimo” (Valstybės žinios, 2006, Nr. 133-5059), kuris nustato teisinei metrologijai priskirtų matavimo priemonių, taip pat ir alkoholio kiekio žmogaus organizme matavimo priemonių, laiko intervalus tarp patikrų. Pagal šį įsakymą, alkoholio kiekio žmogaus organizme matavimo priemonių patikra turėtų būti atliekama kas pusę metų.
- iii. Matavimo priemonių teisinio metrologinio reglamentavimo taisyklės, patvirtintos Valstybinės metrologijos tarnybos direktoriaus 2006 m. liepos 28 d. įsakymu Nr. V-96 (Valstybės žinios, 2006, Nr. 86-3384), nustatančios matavimo priemonės, priskirtos teisinio metrologinio reglamentavimo sričiai, tipo patvirtinimo, atitikties nustatytiems reikalavimams įvertinimo, siekiant pripažinti ją tinkama naudoti Lietuvoje, ir jos patikros tvarką. Pastebėtina, kad pastarosios taisyklės įsigaliojo nuo 2006 m. spalio 30 d.
- iv. kiti su metrologija ir matavimo priemonių naudojimu susiję teisės aktai.

3. Administracinių teisės pažeidimų, numatytų Administracinių teisės pažeidimų kodekso 126 straipsnio 1-3 dalyse, subjektyviųjų požymių taikymo ir aiškinimo klausimai

1. Kaip matyti iš Administracinių teisės pažeidimų kodekso 126 straipsnio 1-3 dalių turinio, įstatymų leidėjas atsakomybę už šiuos pažeidimus numatė specialiajam subjektui – vairuotojui. Į tai dėmesys atkreiptas ir teismų praktikoje. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas administracinėje byloje Nr. N¹-900/2006 konstatavo, kad administracinių teisės pažeidimų, numatytų Administracinių teisės pažeidimų kodekso 126 straipsnio 3 dalyje, subjektu gali būti tik transporto priemonę vairavęs asmuo, todėl privalu nustatyti, kad būtent administracinė atsakomybė traukiamas asmuo vairavo transporto priemonę. Taigi, *nagrinėjant administracinių teisės pažeidimų bylas, iškeltas pagal Administracinių teisės pažeidimų kodekso 126 straipsnio 1-3 dalis, turi būti nustatomas specialus administracinio teisės pažeidimo subjektas – vairuotojas. Ne vairuotojas (pavyzdžiui, keleivis) už Administracinių teisės pažeidimų kodekso 126 straipsnio 1-3 dalyse numatytus pažeidimus administracinė atsakomybė negali būti traukiamas.*

Vairuotojo sąvokos apibrėžimas yra pateiktas Saugaus eismo automobilių keliais įstatymo 2 straipsnio 35 dalyje, Kelių eismo taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. gruodžio 11 d. nutarimu Nr. 1950, 47 punkte. Šios teisės normos vairuotoją apibrėžia kaip asmenį, kuris vairuoja ar moko vairuoti transporto priemonę, varo keliu gyvulius ar paukščius, taip pat raitelis, vadeliotojas.

2. Iš Administracinių teisės pažeidimų kodekso 126 straipsnio 1-3 dalių turinio seka, kad vien tik specialaus administracinio teisės pažeidimo subjekto (vairuotojo) nustatymas byloje dar nėra pagrindas taikyti administracinę atsakomybę už transporto priemonės vairavimą, esant vairuotojui neblaiviam. *Siekiant asmenį patraukti atsakomybėn už transporto priemonės vairavimą esant neblaiviam, turi būti nustatytas specialus administracinio teisės pažeidimo subjekto požymis, t. y. jo neblaivumas, bei konkretus neblaivumo laipsnis.* Priklausomai nuo to, kokio laipsnio neblaivumas nustatomas, taikoma atitinkama Administracinių teisės pažeidimų kodekso 126 straipsnio dalis.

3. Pagal Neblaivumo nustatymo taisyklių 2 punkto 4 pastraipą, neblaivumas (girtumas) – asmens, apsvaigusio nuo alkoholio, būseną, kai alkoholio koncentracija biologinėse organizmo terpėse – iškvėptame ore, kraujyje, šlapime, seilėse ar kituose organizmo skysčiuose viršija įstatymuose, Europos Sąjungos teisės aktuose ar šių Taisyklių 3 punkte nustatytą maksimalią leistiną normą. Neblaivumo nustatymo taisyklių 3 punkte nustatyta, kad asmenų, vairuojančių antžeminio, vandens transporto priemones, iškvėptame ore, kraujyje, šlapime, seilėse ar kituose organizmo skysčiuose leidžiama maksimali etilo alkoholio koncentracija vairavimo metu yra 0,4 promilės (išskyrus atvejus, kai įstatymai nustato kitaip). Tad transporto priemonių vairavimas, esant vairuotojams neblaiviams, kai nustatomas lengvas neblaivumo (girtumo) laipsnis (nuo 0,41 promilės iki 1,5 promilės), užtraukia administracinę atsakomybę pagal Administracinių teisės pažeidimų kodekso 126 straipsnio 1 dalį. Kai nustatomas vidutinis neblaivumo (girtumo) laipsnis (nuo 1,51 iki 2,5 promilės), taikoma Administracinių teisės pažeidimų kodekso 126 straipsnio 2 dalis, o kai nustatomas sunkus neblaivumo (girtumo) laipsnis (nuo 2,51 promilės), taikoma Administracinių teisės pažeidimų kodekso 126 straipsnio 3 dalis.

4. Transporto priemones vairuojančių asmenų neblaivumo (girtumo) kontrolę ir medicininės apžiūros neblaivumui (girtumui) nustatyti atlikimo tvarką reglamentuoja Neblaivumo nustatymo taisyklės, Medicininės apžiūros neblaivumui (girtumui) ar apsvaigimui nuo psichiką veikiančių medžiagų nustatyti atlikimo metodika, Bendroji asmens būklės įvertinimo metodika, Policijos patrulių veiklos instrukcija. Teismų praktika patvirtina, kad *teismas, nagrinėdamas administracinio teisės pažeidimo bylą, kurioje asmuo kaltinamas*

Administracinių teisės pažeidimų kodekso 126 straipsnio 1-3 dalies pažeidimu, turi įvertinti, ar asmens neblaivumas buvo nustatinėjamas laikantis paminėtų teisės aktų nuostatų.

Pavyzdžiui, administracinėje byloje Nr. N¹-1185/2007 Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas nagrinėjo klausimą, ar įtariamas neblaiviu vairuotojas turėjo būti pristatytas medicininei apžiūrai neblaivumui nustatyti. Nustatęs, kad asmuo neturėjo būti pristatytas medicininei apžiūrai atlikti, teismas konstatavo, kad asmens nepagrįstas atsisakymas policijos patikrinimo metu tikrintis neblaivumą specialiosiomis techninėmis priemonėmis (alkotesteriu) vertintinas kaip neblaivumo patikrinimo vengimas, todėl asmuo pagrįstai patrauktas atsakomybėn pagal Administracinių teisės pažeidimų kodekso 126 straipsnio 3 dalį.

Tad tinkamas paminėtų teisės aktų nuostatų taikymas tiek atliekant transporto priemones vairuojančių asmenų neblaivumo kontrolę, tiek nagrinėjant administracinių teisės pažeidimų bylas gali būti itin reikšmingas asmens atsakomybei nustatyti, padaryto teisės pažeidimo kvalifikavimui.

5. Saugaus eismo automobilių keliais įstatymo 7 straipsnio 8 dalyje nustatyta, kad policijos pareigūno reikalavimu vairuotojas privalo leisti Vyriausybės nustatyta tvarka patikrinamas, ar nėra neblaivus, apsvaigęs nuo narkotikų, vaistų ar kitų svaigiųjų medžiagų. Pagal Neblaivumo nustatymo taisyklių 6 punktą, policijos pareigūnai, siekdami nustatyti, ar transporto priemonės vairuotojas yra blaivus (negirtas):

- i. įvertina bendrą asmens būklę pagal Sveikatos apsaugos ministro patvirtintą metodiką, suderintą su Vidaus reikalų ministru. Tokia metodika yra patvirtinta Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2006 m. birželio 20 d. įsakymu Nr. V-505. Ši metodika nustato požymius, kuriems esant galima įtarti, kad asmuo yra neblaivus ir (ar) apsvaigęs, taip pat bendros asmens būklės vertinimo būdus. Po asmens būklės įvertinimo esant pagrįstiems įtarimams, kad transporto priemonės vairuotojas yra neblaivus ar apsvaigęs, jo patikrinimas tęsiamas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. gegužės 12 d. nutarimu Nr. 452 „Dėl Transporto priemonės vairuojančių ir kitų asmenų neblaivumo (girtumo) ar apsvaigimo nustatymo taisyklių patvirtinimo“ ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka (Bendros asmens būklės įvertinimo metodikos 4 punktas).
- ii. transporto priemonės vairuotojui, prieš tikrinimą ar pristatymą į asmens sveikatos priežiūros įstaigą, žodžiu paaiškina atsisakymo tikrintis arba atlikti medicininę apžiūrą asmens sveikatos priežiūros įstaigoje teisinius padarinius.
- iii. nedelsdami tikrina transporto priemonės vairuotoją (jo sutikimu) arba pristato jį į asmens sveikatos priežiūros įstaigą atlikti medicininės apžiūros.

6. Pagal Neblaivumo nustatymo taisyklių 4 punktą, policijos pareigūnai gali tikrinti transporto priemonės vairuotoją, įtariamą esant neblaivų (girtą), arba pristatyti jį į asmens sveikatos priežiūros įstaigą atlikti medicininės apžiūros. ***Taigi transporto priemones vairuojančių asmenų neblaivumas (girtumas) gali būti nustatomas dviem būdais: tikrinimo arba medicininės apžiūros pagalba.*** Tikrinimas – tai policijos pareigūnų veiksmai, kai specialiosiomis techninėmis priemonėmis, kurių metrologinė patikra atlikta teisės aktų nustatyta tvarka, nustatoma, ar transporto priemonės vairuotojas yra neblaivus (girtas). Medicininė apžiūra – specialių žinių ir reikiamą kvalifikaciją turinčių visų rūšių asmens sveikatos priežiūros įstaigų asmens sveikatos priežiūros specialistų, kuriems teisės aktų nustatyta tvarka suteikta teisė atlikti medicininę apžiūrą, atliekami veiksmai, kuriais nustatoma, ar asmuo yra neblaivus (girtas) (Neblaivumo nustatymo taisyklių 2 punktas; Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo nutartis administracinėje byloje Nr. N³-899/2007).

7. Pagal Neblaivumo nustatymo taisyklių 5 punktą, policijos pareigūnai į asmens sveikatos priežiūros įstaigą pristato transporto priemonės vairuotoją, įtariamą esant neblaivų (girtą), jeigu objektyviai neįmanoma atlikti įtariamo neblaivumo (girtumo) transporto priemonės vairuotojo tikrinimo arba transporto priemonės vairuotojas įtariamas nusikalstamos veikos

padarymu. Atsižvelgdamas į tai, Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas administracinėje byloje Nr. N¹-1185/2007 yra išaiškinęs:

Sisteminė <...> teisės normų analizė leidžia teigti, kad policijos pareigūnų pareiga pristatyti transporto priemonės vairuotoją į asmens sveikatos priežiūros įstaigą atlikti medicininės apžiūros kyla dviem atvejais: 1) jeigu objektyviai neįmanoma atlikti įtariamo neblaivumu (girtumu) transporto priemonės vairuotojo tikrinimo, arba 2) transporto priemonės vairuotojas įtariamas nusikalstamos veikos padarymu. Kitais atvejais policijos pareigūnų pareiga pristatyti transporto priemonės vairuotoją į asmens sveikatos priežiūros įstaigą atlikti medicininės apžiūros neatsiranda. Jeigu asmuo nesutinka tikrintis, atsisako medicininės apžiūros ar nesutinka su medicininės apžiūros, atliktos policijos, ikiteisminio tyrimo įstaigų, prokuratūros, teismo, darbdavio ir kitų Lietuvos Respublikos įstatymų įgaliotų subjektų siuntimu, rezultatais, jis gali pats kreiptis į asmens sveikatos priežiūros įstaigą, prašydamas jo lėšomis atlikti medicininę apžiūrą (Taisyklių 27 punktą).

Analogiškos pozicijos Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas laikėsi ir administracinėje byloje Nr. N¹⁶-1085/2007.

8. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas paminėtoje administracinėje byloje Nr. N¹-1185/2007 taip pat konstatavo:

Apeliantas nebuvo įtariamas padaręs nusikalstamą veiką, o jo atsisakymas tikrintis girtumą alkoholiu, priešingai nei teigia apeliantas, negali būti prilyginamas situacijai, kai įtariamo neblaivumu (girtumu) transporto priemonės vairuotojo tikrinimas objektyviai neįmanomas. Apeliantas pripažįsta, kad jį sustabdę policijos pareigūnai turėjo specialiąsias technines priemones neblaivumui (girtumui) nustatyti (alkoholio kiekio matuoklį), taigi šiuo atveju patikrinti apelianto neblaivumą (girtumą) nebuvo galima ne dėl objektyvių aplinkybių, o dėl subjektyvios apelianto pozicijos (atsisakymo).

Taigi, pagal nuo 2006 m. liepos 1 d. galiojančią Neblaivumo nustatymo tvarką, policijos pareigūnai neprivalo pristatyti į asmens sveikatos priežiūros įstaigą įtariamą esant neblaiviu vairuotoją medicininei apžiūrai atlikti, jei vairuotojas be jokio pagrindo atsisako tikrintis specialiąją technine priemone (alkoholiu) ir jis nėra įtariamas nusikalstamos veikos padarymu. Tačiau atkreiptinas dėmesys, kad Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas administracinėje byloje Nr. N⁵-393/2007 nurodė:

Vairuotojo būsena, dėl kurios jis paprasčiausiai nesugeba atlikti būtinų tikrinimų veiksmų, nelaikytina neblaivumo (girtumo) patikrinimo vengimu, o sudaro pagrindą vertinti, kad nėra objektyvios galimybės vairuotojo patikrinti ir pagal Taisyklių 5 punktą sudaro pagrindą tokį vairuotoją pristatyti medicininei apžiūrai.

Tad, kai vairuotojas dėl objektyvių priežasčių negali atlikti būtinų neblaivumo (girtumo) tikrinimų veiksmų, jo neblaivumas turėtų būti nustatomas medicininės apžiūros metu.

9. Minėta, kad asmens neblaivumas gali būti nustatomas ir medicininės apžiūros būdu. Medicininė apžiūra neblaivumui (girtumui) ar apsvaigimui nuo psichiką veikiančių medžiagų nustatyti atliekama pagal Medicininės apžiūros neblaivumui (girtumui) ar apsvaigimui nuo psichiką veikiančių medžiagų nustatyti atlikimo metodiką, patvirtintą Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2006 m. birželio 20 d. įsakymu Nr. V-505 (toliau – ir Metodika).

Metodikos 2 punkte nustatyta, kad medicininę apžiūrą sudaro: 2.1. bendras asmens būklės vertinimas (išskyrus šio įsakymo 16 punkte numatytus atvejus); 2.2. tiriamųjų medžiagų paėmimas; 2.3. tiriamųjų medžiagų ištyrimas; 2.4. išvados formulavimas (išskyrus šio įsakymo 16 punkte numatytus atvejus). Pagal Metodikos 8 punktą tiriamosios medžiagos – tai kraujas ir

(arba) šlapimas. Metodikos 8.1 punktas nustato, kad atsakingas slaugytojas arba klinikos laborantas asmeniui, atvykusį į asmens sveikatos priežiūros įstaigą, prieš gydytojo vertinimą (išskyrus šios Metodikos 16 punkte numatytus atvejus) gydytojo nurodymu paima kraujo ir (ar) šlapimo. Metodikos 11 punktas nustato, kad išvada dėl asmens neblaivumo formuluojama taip: 1) gavęs atsakymą iš toksikologijos laboratorijos, gydytojas užpildo Medicininės apžiūros akto skiltis „Tyrimo rezultatas“ ir „Išvada“; 2) skiltyje „Tyrimo rezultatas“ įrašomi konkretūs laboratorinių tyrimų duomenys; 3) skiltyje „Išvada“ nurodoma asmuo blaivus/neblaivus, apsvaigęs/neapsvaigęs, vartojęs/nevartojęs.

Įvertinęs paminėtas nuostatas, Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas administracinėje byloje Nr. N⁶-245/2007 konstatavo:

<...> atsižvelgiant į paminėtas nuostatas, asmens blaivumui/neblaivumui nustatyti turi būti paimtas ir ištirtas asmens kraujas ir/arba šlapimas, o išvada dėl blaivumo/neblaivumo daroma gavus atsakymą iš toksikologijos laboratorijos. Metodika nenumato galimybės daryti išvadą remiantis tik alkotesterio parodymais.

Taigi, nustatant transporto priemonės vairuojančių asmenų neblaivumą (girtumą) medicininės apžiūros būdu, paprastai būtina laikytis visų apžiūros etapų. Kai atliekama medicininė apžiūra, galutinės išvados dėl asmens blaivumo arba neblaivumo paprastai turėtų būti daromos atlikus asmens kraujo ir (arba) šlapimo tyrimus.

10. Policijos pareigūnai, siekdami nustatyti vairuotojų neblaivumą, dažnai naudoja specialiąsias technines priemones (alkotesterį). Šios priemonės yra matavimo priemonės, kurios turi tam tikrą matavimo paklaidą. Iš apibendrintų bylų matyti, kad policijos įstaigos paprastai atsižvelgia į matavimų paklaidas ir vertina jas administracinę atsakomybę traukiamo asmens naudai. *Matavimų paklaidos administracinę atsakomybę traukiamo asmens naudai vertinamos ir teismų praktikoje, t. y. iš specialia technine priemone nustatyto neblaivumo laipsnio skaitinės reikšmės atimama matavimo prietaiso paklaida* (pavyzdžiui, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo nutartis administracinėje byloje Nr. N¹⁵-19/2007, N¹⁸-1362/2007). Matavimų paklaidų įvertinimas gali turėti esminės reikšmės pažeidimų kvalifikavimui, nes, priklausomai nuo nustatyto neblaivumo laipsnio, turi būti taikoma atitinkama Administracinių teisės pažeidimų kodekso 126 straipsnio dalis (pavyzdžiui, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo nutartis administracinėje byloje Nr. N¹⁸-1362/2007).

4. Administracinių teisės pažeidimų, numatytų Administracinių teisės pažeidimų kodekso 126 straipsnio 1-3 dalyse, objektyviųjų požymių taikymo ir aiškinimo klausimai

Analizuojant Administracinių teisės pažeidimų kodekso 126 straipsnio 1, 2 ir 3 dalis, akivaizdu, kad šiose teisės normose yra nustatyta atsakomybė už transporto priemonių vairavimą, esant vairuotojams neblaiviams. Be to, Administracinių teisės pažeidimų kodekso 126 straipsnio 3 dalyje nustatyta atsakomybė už neblaivumo (girtumo) patikrinimo vengimą, taip pat alkoholio vartojimą po eismo įvykio iki jo aplinkybių nustatymo. Tad atskirai aptartini šie administraciniai teisės pažeidimai, numatyti Administracinių teisės pažeidimų kodekso 126 straipsnio 1-3 dalyse:

- i. transporto priemonės vairavimas, esant vairuotojams neblaiviams;
- ii. neblaivumo (girtumo) patikrinimo vengimas; ir
- iii. alkoholio vartojimas po eismo įvykio iki jo aplinkybių nustatymo.

4.1. Transporto priemonės vairavimas, esant vairuotojams neblaiviams

Lingvistinės analizės metodu galima išskirti šiuos transporto priemonės vairavimo, esant vairuotojui neblaiviam, pažeidimo objektyviuosius požymius:

- i. veika, kuria pasireiškia pažeidimas, yra *vairavimas*;
- ii. pažeidimas padaromas vairuojant *transporto priemonę*.

4.1.1. Vairavimas

Vairavimo sąvokos apibrėžimas nėra pateikiamas nei Administracinių teisės pažeidimų kodekse, nei Saugaus eismo automobilių keliais įstatyme, nei Kelių eismo taisyklėse. Tačiau, kaip matyti iš apibendrintų bylų, teismai ne kartą buvo susidūrę ir sprendė klausimą, kas yra (gali būti) laikoma vairavimu.

Štai Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išnagrinėtoje administracinėje byloje Nr. N¹⁷-885/2006, administracinėn atsakomybėn traukiamas asmuo įrodinėjo, kad jis tik sėdėjo prie vairo, o automobilį stūmė kitas asmuo, todėl teigė, kad jo veikoje nėra administracinio teisės pažeidimo, numatyto Administracinių teisės pažeidimų kodekso 126 straipsnio 3 dalyje, požymių, nes, jo nuomone, jis transporto priemonės nevairavo. Tačiau Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija nurodė:

Dabartinės lietuvių kalbos žodynas žodį „vairuoti“ aiškina kaip valdymą vairu. Toks žodžio „vairuoti“ reikšmės pateikimas suponuoja išvadą, kad transporto priemonės vairavimas nėra privalomai sietinas su automobilio vidaus variklio užvedimu, kurio pagalba ir varoma transporto priemonė. Taigi nesant abejonių dėl transporto priemonės „VW Golf“, (duomenys neskelbtini), už kurios vairo sėdėjo ir ją valdė A. P., judėjimo, darytina kategoriška išvada, kad apeliantas nesilaikė draudimo vairuoti transporto priemonę esant neblaiviam, todėl pagrįstai pripažintas pažeidęs Kelių eismo taisyklių 68 punktą.

Analogiškos pozicijos buvo laikomasi ir Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išnagrinėtoje administracinėje byloje Nr. N⁵-307/2007:

Bendrine lietuvių kalbos prasme, vairuoti – reiškia valdyti vairu. Taigi, net ir darant prielaidą, kad automobilio variklis nebuvo užvestas, apelianto sėdėjimas už vairo, A. D. stumiant automobilį, vertintinas ne kitaip, kaip tik vairavimu.

Taigi, sprendžiant dėl vairavimo fakto nustatymo, teismų praktikoje remiamasi lingvistine žodžio „vairuoti“ prasme. **Vairavimo, esant vairuotojui neblaiviam, veika nesiejama su nuvažiuotu atstumu, o šios normos taikymui pakanka konstatuoti, kad transporto priemonė judėjo valdoma administracinėn atsakomybėn patraukto asmens** (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo nutartis administracinėje byloje Nr. N¹-413/2007).

4.1.2. Transporto priemonė

Kad vairuotojas būtų patrauktas administracinėn atsakomybėn pagal Administracinių teisės pažeidimų kodekso 126 straipsnio 1-3 dalis už vairavimą neblaiviam, taip pat būtina nustatyti, kad vairuojama buvo būtent transporto priemonė. Transporto priemonės apibrėžimas yra pateiktas Saugaus eismo automobilių keliais įstatymo 2 straipsnio 32 dalyje. Šiuo įstatymu

nustatyta, kad transporto priemonė – įrenginys, skirtas žmonėms ir (arba) kroviniams vežti; ši sąvoka apima taip pat traktorius ir savaeiges mašinas bei mechanizmus.

4.2. Patikrinimo vengimas

1. Patikrinimo vengimas yra viena iš trijų alternatyvių veikų, už kurias atsakomybė numatyta Administracinių teisės pažeidimų kodekso 126 straipsnio 3 dalyje. ***Neblaivumo (girtumo) patikrinimo vengimas yra pavojingas administracinis teisės pažeidimas, įstatymo leidėjo prilyginamas automobilio vairavimui esant neblaiviam, kai nustatomas sunkus neblaivumo (girtumo) laipsnis*** (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo nutartis administracinėje byloje Nr. N⁵-1838/2006). Patikrinimo vengimo sąvoka teisės aktuose konkrečiai neapibrėžta. Tačiau teismų praktikoje ji buvo analizuojama.

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas administracinėje byloje Nr. N¹⁷-318/2006, sprenddamas dėl termino „vengimas“ turinio, vadovavosi Dabartinės lietuvių kalbos žodyne pateikiama šio žodžio reikšme. Dabartinės lietuvių kalbos žodyne „vengti“ apibrėžiamas kaip: 1. stengtis išsisukinėti, išsisukinėti, 2. bijoti, nedrįsti (Dabartinės lietuvių kalbos žodynas. Vilnius, 2000, 921 p.). Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas administracinėje byloje Nr. N¹-1040/2006 taip pat pažymėjo:

ATPK 126 straipsnio 3 dalyje <...> numatyto pažeidimo veikos požymius sudaro neblaivumo patikrinimo vengimas, t. y. tie atvejai, kai dėl asmens sąmoningos veikos nebuvo galimybių patikrinti jo neblaivumą.

Inkriminuojant tokį pažeidimą, teisėjų kolegijos nuomone, būtina nustatyti, ar asmuo atliko veiksmus, kurie užkirto kelią neblaivumo nustatymui.

Iš esmės analogiškai neblaivumo patikrinimo vengimą Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas apibrėžė ir administracinėje byloje Nr. N⁵-393/2007. Teismas nurodė, kad ***neblaivumo (girtumo) patikrinimo vengimu pirmiausia laikytini bet kokie veiksmai ar neveikimas, kuriais vairuotojas išreiškia savo valią (apsisprendimą) nesitikrinti.***

Kaip matyti iš apibendrintų bylų, teismų praktikoje neblaivumo (girtumo) patikrinimo vengimu buvo pripažįstama labai įvairi veika. Pavyzdžiui, administracinėje byloje Nr. N¹⁶-280/2006, teismas nustatė, kad policijos pareigūnams pažeidėją pakvietus į tarnybinį automobilį pasitikrinti blaivumą, pažeidėjas iš jo pabėgo, tokiu būdu vengdamas neblaivumo patikrinimo. Teismas vertino, kad Kelių eismo taisyklių 70 punkto reikalavimų pažeidimas jam inkriminuotas pagrįstai. Tokia veika atitinka Administracinių teisės pažeidimų kodekso 126 straipsnio 3 dalies dispoziciją.

2. Minėta, kad Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas yra išaiškinęs, kad pagal nuo 2006 m. liepos 1 d. galiojančią Neblaivumo nustatymo tvarką, pristatyti transporto priemonės vairuotoją į asmens sveikatos priežiūros įstaigą atlikti medicininės apžiūros neblaivumui nustatyti policijos pareigūnai privalo šiais atvejais: 1) kai objektyviai negali atlikti vairuotojo tikrinimo specialiosiomis techninėmis priemonėmis; 2) vairuotojas įtariamas nusikalstamos veikos padarymu (aukščiau nurodytos administracinės bylos Nr. N¹⁶-1085/2007, N¹-1185/2007). Teismas taip pat yra nurodęs, kad atsisakymas tikrintis girtumą alkokosteriu negali būti prilyginamas situacijai, kai įtariamo neblaivumu transporto priemonės vairuotojo tikrinimas objektyviai neįmanomas. Tokiais atvejais laikoma, kad apelianto neblaivumo (girtumo) negalima nustatyti ne dėl objektyvių aplinkybių, o dėl subjektyvios asmens pozicijos, t. y. atsisakymo (aukščiau minėtos administracinės bylos Nr. N¹⁶-1085/2007, N¹-1185/2007). Tad, atsižvelgiant į paminėtą, ***vien tik atsisakymas policijos patikrinimo metu tikrintis neblaivumą specialiosiomis techninėmis priemonėmis (alkokosteriu) gali būti kvalifikuojamas kaip patikrinimo vengimas.***

Štai Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas jau minėtoje administracinėje byloje Nr. N¹-1185/2007 *inter alia* pažymėjo:

Konkretūs veiksmai, kurie gali būti vertinami kaip girtumo patikrinimo vengimas, priklauso nuo bylos aplinkybių (ar transporto priemonės vairuotojas pagal teisės aktų reikalavimus privalėjo būti pristatomas į asmens sveikatos priežiūros įstaigą, ar ne), ir atitinkamų transporto priemonės vairuotojo pareigų. Be to, kaip jau minėta, [Neblaivumo nustatymo taisyklių] 2 punktas tikrinimą apibrėžia kaip policijos pareigūnų veiksmus, kai specialiosiomis techninėmis priemonėmis, kurių metrologinė patikra atlikta teisės aktų nustatyta tvarka nustatoma, ar transporto priemonės vairuotojas yra neblaivus (girtas). Tuo pačiu transporto priemonės vairuotojo atsisakymas atlikti patikrinimą specialiosiomis techninėmis priemonėmis gali būti vertinamas kaip patikrinimo vengimas.

Aukščiau paminėtais motyvais teismas taip pat atmetė apelianto argumentą, kad pagal Kelių eismo taisyklių administracinių teisės pažeidimų bylų nagrinėjimo instrukcijos 2.9 punktą, girtumo patikrinimo vengimu pripažįstama transporto priemonės vairuotojo veiksmų visuma, t. y. ne tik atsisakymas pūsti į alkoholio kiekio matuoklį, bet ir atlikti kitus medicinos specialisto reikalaujamus veiksmus (atlikti testą ar pan.). Teismas, be kita ko, pažymėjo, kad minėta norma numato **pavyzdinį**, t. y. ne visais atvejais būtina veikai atitinkamai kvalifikuoti, veiksmų, kurie gali būti vertinami kaip girtumo patikrinimo vengimas, sąrašą.

3. Pastebėtina, kad pagal Neblaivumo nustatymo taisyklių 27 punktą, jeigu asmuo nesutinka tikrintis, atsisako medicininės apžiūros <...>, jis gali pats kreiptis į asmens sveikatos priežiūros įstaigą, prašydamas jo išsiaiškinti medicininę apžiūrą. Paminėtoje byloje (administracinė byla Nr. N¹-1185/2007) Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, nagrinėdamas, ar asmuo buvo pagrįstai patrauktas atsakomybėn už neblaivumo patikrinimo vengimą, atkreipė dėmesį, kad apeliantas, atsisakęs policijos atliekamo neblaivumo patikrinimo specialiosiomis techninėmis priemonėmis, nepasinaudojo paminėta teise, t. y. teise atlikti medicininę apžiūrą savo išsiaiškinti. Tai sudaro pagrindą manyti, kad pasinaudojimas tokia teise galimai gali turėti įtakos asmens veikos kvalifikavimui kaip patikrinimo vengimui. Tad gali būti svarstoma, ar asmuo neturėtų būti traukiamas atsakomybėn **ne** už neblaivumo patikrinimo vengimą pagal Administracinių teisės pažeidimų kodekso 126 straipsnio 3 dalį, bet už vairavimą neblaiviam pagal atitinkamą Administracinių teisės pažeidimų kodekso 126 straipsnio dalį (priklausomai nuo neblaivumo laipsnio), jei policijos patikrinimo metu jis atsisako tikrintis neblaivumą specialiosiomis techninėmis priemonėmis (alkotesteriu), tačiau teisės aktų nustatyta tvarka savarankiškai nuvyksta į sveikatos priežiūros įstaigą, kurioje jo prašymu bei sąskaita teisės aktų nustatyta tvarka atliekama medicininė apžiūra neblaivumui nustatyti, ir administracinio teisės pažeidimo bylą nagrinėjančiam organui pateikia tokios medicininės apžiūros išvadą.

4. Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas jau minėtoje administracinėje byloje Nr. N⁵-393/2007 nurodė, kad vairuotojo būseną, dėl kurios jis paprasčiausiai nesugeba atlikti būtinų tikrinimų veiksmų, nelaikytina neblaivumo (girtumo) patikrinimo vengimu, o sudaro pagrindą vertinti, kad nėra objektyvios galimybės vairuotojo patikrinti, ir pagal Neblaivumo nustatymo taisyklių 5 punktą sudaro pagrindą tokį vairuotoją pristatyti medicininei apžiūrai. Taigi, **kai vairuotojas dėl objektyvių priežasčių negali atlikti būtinų neblaivumo (girtumo) tikrinimų veiksmų, jis negali būti laikomas vengiančiu patikrinimo. Tokiu atveju jo neblaivumas turėtų būti nustatinėjamas jį pristatant į sveikatos priežiūros įstaigą medicininei apžiūrai atlikti.** Kaip matyti iš Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo nutarties paminėtoje administracinėje byloje, jei nagrinėjamu atveju tai (pristatymas į sveikatos priežiūros įstaigą medicininei apžiūrai neblaivumui nustatyti) dėl pareigūnų kaltės neatliekama ir asmuo neblaivumas nenustatomas, asmuo negali būti traukiamas atsakomybėn už neblaivumo patikrinimo vengimą, o jei administracinio teisės pažeidimo byla už

tai jam vis dėlto iškeliamą, ji turi būti nutraukiama pagal Administracinių teisės pažeidimų kodekso 250 straipsnio 1 punktą.

Negalima laikyti asmenį vengiančiu neblaivumo patikrinimo ir tais atvejais, jei asmens neblaivumas (jo laipsnis) vis dėlto yra nustatomas. Štai Kauno apygardos administracinio teismo nagrinėtoje administracinėje byloje Nr. II-801-428/2006 administracinėn atsakomybėn traukiamas asmuo buvo nubaustas ir pagal Administracinių teisės pažeidimų kodekso 126 straipsnio 2 dalį (t. y. už vairavimą neblaiviam, kai nustatomas vidutinis girtumo laipsnis), ir pagal Administracinių teisės pažeidimų kodekso 126 straipsnio 3 dalį (t. y. už neblaivumo patikrinimo vengimą). Teismas šioje byloje pažymėjo, kad administracinėn atsakomybėn traukiamo asmens veika nepagrįstai kvalifikuota pagal du teisės pažeidimus, kurie gali būti padaryti priešingais veiksmais, t. y. nustačius girtumo laipsnį, negalima konstatuoti, kad pažeidėjas vengė girtumo patikrinimo.

4.3. Alkoholio vartojimas po eismo įvykio iki jo aplinkybių nustatymo

Alkoholio vartojimas po eismo įvykio iki jo aplinkybių nustatymo yra paskutinė iš trijų alternatyvių veikų, už kurias atsakomybė numatyta Administracinių teisės pažeidimų kodekso 126 straipsnio 3 dalyje. Apibendrinotoje teismų praktikoje reikšmingų teisės taikymo taisyklių, susijusių su šiuo teisės pažeidimu, nebuvo suformuluota. Tačiau atkreiptinas dėmesys, kad pagal Kelių eismo taisyklių 12 punktą, eismo įvykis – kelyje, viešose arba privačiose teritorijose įvykis, kurio metu, dalyvaujant judančiai transporto priemonei, žuvo ar buvo sužeista žmonių, sugadinta ar apgadinta bent viena transporto priemonė, kroviny, kelias, jo statiniai, ar bet koks kitas įvykio vietoje buvęs turtas. Eismo įvykio aplinkybių nustatymą, atvykę į eismo įvykio vietą, paprastai vykdo policijos pareigūnai. Policijos patrulių veiksmai eismo įvykio vietoje detalai reglamentuoti Policijos patrulių veiklos instrukcijos 83-94 punktuose. Tačiau pagal Kelių eismo taisyklių 271 punktą, jeigu eismo įvykio metu žmonės nenukentėjo, o visi su eismo įvykiu susiję eismo dalyviai sutaria vertindami jo aplinkybes, leidžiama palikti įvykio vietą ir nedelsiant vykti į policiją, prieš tai nubraižius eismo įvykio schemą (nurodžius joje šių taisyklių pažeidimą, jį padariusio asmens vardą ir pavardę) ir po ja pasirašius.

5. Administracinių teisės pažeidimų, numatytų Administracinių teisės pažeidimų kodekso 126 straipsnio 1-3 dalyse, atribojimas nuo kitų teisės pažeidimų

1. Administraciniai teisės pažeidimai, numatyti Administracinių teisės pažeidimų kodekso 126 straipsnio 1-3 dalyse, nėra vieninteliai teisės pažeidimai, kurie gali būti padaromi, kai vairuojama esant neblaiviam, vengiama neblaivumo patikrinimo ar po eismo įvykio iki jo aplinkybių nustatymo vartojamas alkoholis. Todėl svarbu atriboti Administracinių teisės pažeidimų kodekso 126 straipsnio 1-3 dalyse numatytus teisės pažeidimus nuo kitų teisės pažeidimų.

Visų pirma, atkreiptinas dėmesys, kad Administracinių teisės pažeidimų kodekso 126 straipsnio 4 dalyje yra nustatyta atsakomybė už transporto priemonių vairavimą, esant vairuotojams apsvaigusiems nuo narkotikų arba vaistų ar kitų svaigiųjų medžiagų, apsvaigimo patikrinimo vengimas, taip pat narkotikų, vaistų ar kitų svaigiųjų medžiagų vartojimas po eismo įvykio iki jo aplinkybių nustatymo. Pagal Neblaivumo nustatymo taisyklių 2 punkto 1 pastraipą, apsvaigimas – asmens psichikos būseną ar elgesio sutrikdymas, kuriuos sukelia pavartotos psichiką veikiančios medžiagos (narkotinės priemonės, psichotropinės ir kitos svaigosios medžiagos), išskyrus etilo, metilo, propilo, butilo, amilo, heksilo alkoholi (toliau vadinama – alkoholis). Taigi *Administracinių teisės pažeidimų kodekso 126 straipsnio 4 dalis negali būti*

taikoma, jei nustatoma, kad asmuo yra neblaivus, t. y. apsvaigęs nuo alkoholio, o ne nuo narkotikų arba vaistų ar kitų svaigiųjų medžiagų. Administracinių teisės pažeidimų kodekso 126 straipsnio 4 dalis negali būti taikoma ir tuo atveju, jei nustatoma, kad asmuo vengė neblaivumo (apsvaigimo nuo alkoholio), o ne apsvaigimo (apsvaigimo nuo kitų medžiagų) patikrinimo, arba po teisės pažeidimo vartojo alkoholį, o ne kitas svaigiąsias medžiagas. Apibendrinimui pateiktose bylose pastebėta, kad pasitaiko atvejų, kai veika kvalifikuojama pagal Administracinių teisės pažeidimų kodekso 126 straipsnio 4 dalį, nors yra akivaizdu, kad buvo vengiama ne apsvaigimo nuo narkotikų, vaistų ar kitų svaigiųjų medžiagų patikrinimo, bet neblaivumo, t. y. apsvaigimo nuo alkoholio, patikrinimo, už ką atsakomybė numatyta Administracinių teisės pažeidimų kodekso 126 straipsnio 3 dalyje.

2. Jei veika, numatyta Administracinių teisės pažeidimų kodekso 127 straipsnio 2 dalyje, t. y. Kelių eismo taisyklių pažeidimas, nulėmęs kitiems asmenims priklausančių transporto priemonių, krovinių, kelių, kelio ir kitų įrenginių arba kitokio turto sugadinimą (apgadinimą), padaroma neblaivaus arba apsvaigusio nuo narkotikų arba vaistų ar kitų svaigiųjų medžiagų asmens, taikoma Administracinių teisės pažeidimų kodekso 127 straipsnio 3 dalis, kaip specialioji teisės norma, o ne atitinkama Administracinių teisės pažeidimų kodekso 126 straipsnio dalis. Jei padaromas pažeidimas, numatytas Administracinių teisės pažeidimų kodekso 127 straipsnio 2 dalyje, ir vengiama tikrintis neblaivumą, ar alkoholis vartojamas po eismo įvykio iki jo aplinkybių nustatymo, šios veikos atitinkamai kvalifikuojamos pagal Administracinių teisės pažeidimų kodekso 127 straipsnio 2 dalį bei Administracinių teisės pažeidimų kodekso 126 straipsnio 3 dalį, nes Administracinių teisės pažeidimų kodekso 127 straipsnio 3 dalis neapima vengimo tikrintis neblaivumą ir alkoholio vartojimo po eismo įvykio.

Transporto priemonių vairavimas neblaivių ar apsvaigusių nuo narkotikų arba vaistų ar kitų svaigiųjų medžiagų asmenų, neturinčių teisės vairuoti ar neturinčių teisės vairuoti šios rūšies transporto priemonių, arba neblaivumo ar apsvaigimo patikrinimo vengimas, taip pat alkoholio, narkotikų arba vaistų ar kitų svaigiųjų medžiagų vartojimas po eismo įvykio iki jo aplinkybių nustatymo yra baudžiamas pagal Administracinių teisės pažeidimų kodekso 129 straipsnį. Taigi, jei asmuo vairuoja neblaivus, vengia neblaivumo patikrinimo ar vartoja alkoholį po eismo įvykio iki jo aplinkybių nustatymo, tačiau neturi teisės vairuoti ar neturi teisės vairuoti šios rūšies transporto priemones, jis baudžiamas pagal Administracinių teisės pažeidimų kodekso 129 straipsnį, kaip specialią teisės normą, o ne atitinkamą Administracinių teisės pažeidimų kodekso 126 straipsnio dalį. Administracinių teisės pažeidimų kodekso 129 straipsnio taikymas nuo Administracinių teisės pažeidimų kodekso 126 straipsnio 1-3 dalių atribojamas pagal specialų subjektą – asmenį, neturintį teisės vairuoti ar neturintį teisės vairuoti šios rūšies transporto priemones.

3. Atkreiptinas dėmesys, kad veikos, padarytos vairuojant kelių transporto priemonę apsvaigus nuo alkoholio, gali būti pagrindu ir baudžiamajai atsakomybei atsirasti. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso (Valstybės žinios, 2000, Nr. 89-2741) 281 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad tas, kas vairavo kelių transporto priemonę būdamas apsvaigęs nuo alkoholio, narkotinių, psichotropinių ar kitų psichiką veikiančių medžiagų ir pažeidė kelių eismo saugumo ar transporto priemonės eksploatavimo taisykles, jeigu dėl to įvyko eismo įvykis, dėl kurio buvo nesunkiai sutrikdyta kito žmogaus sveikata arba nukentėjusiam asmeniui padaryta didelės turtinės žalos, baudžiamas bauda arba areštu, arba laisvės atėmimu iki trejų metų. Tas, kas būdamas apsvaigęs nuo alkoholio, narkotinių, psichotropinių ar kitų psichiką veikiančių medžiagų, vairuodamas kelių transporto priemonę pažeidė kelių eismo saugumo ar transporto priemonės eksploatavimo taisykles, jeigu dėl to įvyko eismo įvykis, dėl kurio buvo sunkiai sutrikdyta kito žmogaus sveikata, traukiamas baudžiamojon atsakomybėn pagal Baudžiamojo kodekso 281 straipsnio 4 dalį. Tas, kas būdamas apsvaigęs nuo alkoholio, narkotinių, psichotropinių ar kitų psichiką veikiančių medžiagų, vairuodamas kelių transporto priemonę pažeidė kelių eismo saugumo ar transporto priemonės eksploatavimo taisykles, jeigu dėl to įvyko

eismo įvykis, dėl kurio žuvo žmogus, traukiamas baudžiamojon atsakomybėn pagal Baudžiamojo kodekso 281 straipsnio 6 dalį. Pagal Baudžiamojo kodekso 281 straipsnio 7 dalį, asmuo atsako už paminėtas veikas, kai jos padarytos dėl neatsargumo. Pastebėtina, kad šio Baudžiamojo kodekso straipsnio taikymo tikslais, laikoma, kad asmuo yra apsvaigęs nuo alkoholio, kai jo kraujyje yra 0,4 promilės ir daugiau alkoholio (Baudžiamojo kodekso 281 straipsnio 8 dalis). Šiame straipsnyje nurodytos kelių transporto priemonės yra visų rūšių automobiliai, traktoriai, kitos savaeigės mašinos, troleibusai, motociklai ir kitos mechaninės transporto priemonės (Baudžiamojo kodekso 281 straipsnio 9 dalis). Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad Sveikatos sutrikdymo masto taisyklės yra patvirtintos Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro, Lietuvos Respublikos teisingumo ministro ir Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2003 m. gegužės 23 d. įsakymu Nr. V-298/158/A1-86 (Valstybės žinios, 2003, Nr. 52-2357).

6. Bendrosios pastabos dėl Administracinių teisės pažeidimų kodekso 126 straipsnio 1-3 dalyse numatytų administracinių teisės pažeidimų bylų proceso ne teisme

1. Administracinių teisės pažeidimų kodekso 259 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad dėl padaryto administracinio teisės pažeidimo tam įgaliotas pareigūnas surašo protokolą. Pagal Administracinių teisės pažeidimų kodekso 225 ir 259¹ straipsnį, administracinių teisės pažeidimų protokolus dėl administracinių teisės pažeidimų, numatytų Administracinių teisės pažeidimų kodekso 126 straipsnio 1-3 dalyse, turi teisę surašyti tam įgalioti policijos pareigūnai.

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, aiškindamas protokolo administracinio teisės pažeidimo byloje esmę, yra nurodęs, kad administracinio teisės pažeidimo protokolas surašomas, kai: 1) nustatytas administracinio teisės pažeidimo padarymo faktas (vieta, laikas, esmė); 2) žinomas pažeidimą padaręs asmuo; 3) galima konstatuoti būtinus administracinio teisės pažeidimo sudėties elementus (administracinė byla Nr. N¹⁶-566/2007). Administracinio teisės pažeidimo protokolas turi dvejopą reikšmę: jis yra procesinis dokumentas, kuriame formuluojamas kaltinimas administracinio teisės pažeidimo padarymu, taip pat yra dokumentas, kuriame fiksuojami nustatyti įrodymai, kitos aplinkybės ir žinios, reikšmingos nagrinėjant bylą. Administracinio teisės pažeidimo protokolu apibrėžiamos administracinio teisės pažeidimo bylos nagrinėjimo ribos: byla nagrinėjama tik dėl to pažeidimo, kuris buvo nurodytas administracinio teisės pažeidimo protokole (administracinė byla Nr. N¹⁷-705/2006). Tad nustatydami nagrinėjamų pažeidimų padarymo faktą, pareigūnai, turintys teisę surašyti administracinio teisės pažeidimo protokolą, privalo surinkti įrodymus, kuriuos ištyrusi ir įvertinusi nagrinėjanti administracinio teisės pažeidimo bylą institucija galėtų konstatuoti administracinio teisės pažeidimo padarymo faktą bei nustatyti su juo susijusias aplinkybes.

Atkreiptinas dėmesys, kad Administracinių teisės pažeidimų kodekso 260 straipsnio 1 dalyje yra nurodyti būtini administracinio teisės pažeidimo protokolo turinio elementai. Administracinių teisės pažeidimų kodekso 260 straipsnio 1 dalyje yra numatyta, kad protokole būtina nurodyti administracinio teisės pažeidimo padarymo laiką, taip pat esmę. Pažeidimo esmė ATPK 260 straipsnio 1 dalies prasme laikytina administracinio teisės pažeidimo sudėties objektyviųjų požymių visuma. Tad, kaip matyti iš paminėto, *nuo teisingo protokolo surašymo labai priklauso ir administracinio teisės pažeidimo bylos baigtis, administracinio teisės pažeidimo protokolas turi lemiamą reikšmę asmens kaltės nustatymui* (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo nutartis administracinėje byloje Nr. N³-1135/2005). Teismų praktikoje laikomasi nuostatos, kad *administracinėn atsakomybėn traukiamam asmeniui kaltinimas turi būti suformuluotas aiškiai, turi būti pateikti visi galimi įrodymai ir kaltinimo pateikimo metu turi būti užtikrinamas traukiamojo administracinėn atsakomybėn asmens teisių, numatytų Administracinių teisės pažeidimų kodekso 272 straipsnyje (administracinėn atsakomybėn traukiamas asmuo turi teisę susipažinti su bylos medžiaga, duoti paaiškinimus, pateikti*

įrodymus, pareikšti prašymus), įgyvendinimas (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo nutartis administracinėje byloje Nr. N¹⁶-1673/2007).

2. Iš apibendrintų bylų matyti, kad pareigūnai, turintys teisę surašyti administracinio teisės pažeidimo protokolą, ne visada išsiaiškina visas su administracinio teisės pažeidimo padarymu susijusias aplinkybes.

Analizuojant administracines bylas nustatyta, kad pasitaiko atvejų, kai dėl administracinių teisės pažeidimų, numatytų Administracinių teisės pažeidimų kodekso 126 straipsnio 1-3 dalyse, apkaltinami ir vėliau nubaudžiami ne tie asmenys, kurie padarė pažeidimą. Tokio pobūdžio bylose nutarimai panaikinami ir, vadovaujantis Administracinių teisės pažeidimų kodekso 250 straipsnio 1 punktu, administracinio teisės pažeidimo bylos teisena nutraukiama (pavyzdžiui, Klaipėdos apygardos administracinio teismo administracinė byla Nr. II-135-583/2006). Toks sprendimas atitinka Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktiką (pavyzdžiui, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo nutarimai administracinėse bylose Nr. N¹⁸-1694/2007, N³-1597/2007, N¹⁶-1324/2007). Pastebėtina, kad *toks teismo procesinis sprendimas nekliudo institucijai, įgaliojai surašyti administracinio teisės pažeidimo protokolą, nustatyti tikrąjį asmenį, padariusį teisės pažeidimą ir, jeigu nėra praleisti administracinės nuobaudos skyrimo terminai, patraukti jį administracinę atsakomybę.*

Iš apibendrintų bylų medžiagos taip pat nustatyta, kad neretai protokoluose nenurodomos ir asmens neblaivumo tikrinimo metu naudotų prietaisų matavimo paklaidos, nors Policijos patrulių veiklos instrukcijos 7.3.2 punkte nustatyta, kad pažeidimui nustatyti naudotų matavimo prietaisų paklaidos, nurodytos patikros liudijime, įrašomos administracinio teisės pažeidimo protokole.

Pasitaiko ir atvejų, kai administracinio teisės pažeidimo protokolas surašomas nepakankamai išsiaiškinus ir ištyrus su inkriminuojamu pažeidimu susijusias aplinkybes. Štai Kauno apygardos administracinio teismo administracinėje byloje Nr. II-124-31/2006 teismas konstatavo, kad atvykęs į įvykio vietą policijos darbuotojas netinkamai vykdė savo pareigas, o būtent: neapklausė ten buvusių liudytojų (kad vėliau jie negalėtų keisti savo parodymų), nenuvyko į medicinos įstaigą ir neapklausė administracinę atsakomybę patraukto asmens, o apsiribojo tik motociklo nufotografavimu ir įvykio vietos schemos sudarymu.

3. Administracinių teisės pažeidimų kodekso 225 straipsnyje nustatyta, kad administracinių teisės pažeidimų bylas dėl Administracinių teisės pažeidimų kodekso 126 straipsnio 1-3 dalyse numatytų pažeidimų nagrinėja policija. *Administracinių teisės pažeidimų kodekso 225 straipsnyje taip pat numatyta, kad policijos vardu nagrinėti administracinių teisės pažeidimų bylas ir skirti administracines nuobaudas už šio kodekso 123-129 straipsniuose numatytus administracinius teisės pažeidimus turi teisę policijos pareigūnai, kuriems pavesta atitinkamų taisyklių priežiūra, - policijos vyriausiasis komisaras, vyresnysis komisaras, komisarai, komisarai-inspektoriai, vyresnieji inspektoriai - baudą, teisės vairuoti transporto priemones atėmimą ir daiktų, kurie buvo administracinio teisės pažeidimo padarymo įrankis arba tiesioginis objektas, konfiskavimą; kiti tam įgalioti policijos pareigūnai - baudą iki dviejų šimtų litų.*

Administracinių teisės pažeidimų kodekso 280 straipsnyje nustatyta, kad ruošdamasis nagrinėti administracinio teisės pažeidimo bylą, organas (pareigūnas) išsiaiškina ir išsprendžia šiuos klausimus: ar priklauso jo kompetencijai nagrinėti tą bylą; ar teisingai surašytas protokolas ir kita administracinio teisės pažeidimo bylos medžiaga; ar pranešta asmenims, dalyvaujantiems nagrinėjant bylą, apie jos nagrinėjimo laiką ir vietą; ar išreikalauti reikalingą papildomą medžiagą; tenkintini ar atmestini administracinę atsakomybę traukiamo asmens, nukentėjusiojo, jų atstovų pagal įstatymą, advokatų ar kitų įgaliotų atstovų prašymai. Administracinių teisės pažeidimų kodekso 284 straipsnio 1 dalis numato, kad organas (pareigūnas), nagrinėdamas administracinio teisės pažeidimo bylą, privalo išsiaiškinti: ar buvo padarytas administracinis teisės pažeidimas, ar šis asmuo kaltas jo padarymu, ar jis trauktinas

administracinę atsakomybę, ar yra atsakomybę lengvinančių ar sunkinančių aplinkybių, ar padarytas turtinis nuostolis, taip pat išaiškinti kitas aplinkybes, turinčias reikšmės bylai teisingai išspręsti.

Nagrinėjant administracinio teisės pažeidimo bylą, organas (pareigūnas) įvertina įrodymus pagal vidinį savo įsitikinimą, pagrįstą visapusišku, pilnutiniu ir objektyviu visų bylos aplinkybių viseto išnagrinėjimu, vadovaudamasis įstatymu ir teisine sąmone (Administracinių teisės pažeidimų kodekso 257 straipsnis). Pagal Administracinių teisės pažeidimų kodekso 286 straipsnio 2 dalį, organo (pareigūno) priimtame nutarime turi būti: nutarimą priėmusio organo (pareigūno) pavadinimas; bylos nagrinėjimo data; žinios apie asmenį, kurio byla nagrinėjama; žinios apie kitus, byloje dalyvaujančius asmenis; bylos nagrinėjimo metu nustatytų aplinkybių išdėstymas ir motyvuotas jų įvertinimas; šio kodekso straipsnio, straipsnio dalies ar kito teisės akto, numatančio atsakomybę už šį pažeidimą, kurio reikalavimus pažeidė asmuo, nurodymas; byloje priimtas sprendimas.

Pastebėtina, kad administracinę atsakomybę traukiamas asmuo turi teisę susipažinti su bylos medžiaga, duoti paaiškinimus, pateikti įrodymus, pareikšti prašymus; nagrinėjant bylą naudotis teisine advokato ar kito įgalioto atstovo, turinčio aukštąjį teisinį universitetinį arba jam prilyginamą išsilavinimą, pagalba; kalbėti gimtąja kalba arba ta kalba, kurią jis moka, ir naudotis vertėjo paslaugomis, jeigu nemoka lietuvių kalbos; apskųsti nutarimą byloje. Administracinio teisės pažeidimo byla nagrinėjama dalyvaujant administracinę atsakomybę traukiamam asmeniui. Nesant šio asmens, byla gali būti išnagrinėta tik tais atvejais, kai yra duomenų, jog jam laiku pranešta apie bylos nagrinėjimo vietą ir laiką, ir jeigu iš jo negautas prašymas atidėti bylos nagrinėjimą. Tuo atveju, kai yra gautas prašymas atidėti bylos nagrinėjimą, ji gali būti išnagrinėta nedalyvaujant asmeniui, jeigu administracinio teisės pažeidimo bylą nagrinėjantis organas (pareigūnas), pripažinęs neatvykimo į bylos nagrinėjimą priežastis nesvarbiomis, atmeta administracinę atsakomybę traukiamo asmens prašymą (Administracinių teisės pažeidimų kodekso 272 straipsnio 1 dalis).

Paminėtų reikalavimų ne visada laikomasi. Pavyzdžiui, Vilniaus apygardos administracinio teismo administracinėje byloje Nr. II-2302-02/2006 buvo nustatyta, kad bylą nagrinėjantis pareigūnas priimdamas nutarimą neįvertino administracinę atsakomybę patraukto asmens pateiktų įrodymų (specialisto išvados) apie jo neblaivumo laipsnį. Panevėžio apygardos administracinis teismas administracinėje byloje Nr. II-383-283/2006 nustatė, kad skundžiamame nutarime nebuvo nurodyta nutarimą priėmusio Pasvalio rajono policijos komisariato pareigūno pareigos, jo pavardė. Tai trukdė teismui įvertinti, ar nutarimą priėmė tam įgaliotas pareigūnas.

4. Iš apibendrintų bylų matyti, kad organai, įgalioti nagrinėti administracinių teisės pažeidimų bylas, dažnai būdavo pakankamai aktyvūs, ėmėsi priemonių bylos medžiagos neaiškumams pašalinti. ***Nagrinėjamo pobūdžio administracinių teisės pažeidimų bylose neretai pasitaiko prieštarų, neišsamių duomenų dėl asmens neblaivumo fakto, o šių duomenų įvertinimas būna susijęs su specialiomis žiniomis ir įgūdžiais. Tokiais atvejais institucija, nagrinėjanti bylą, pagrįstai ir teisėtai imasi iniciatyvos surinkti papildomus įrodymus – gauna byloje eksperto išvadą, specialisto paaiškinimus.*** Tai padeda pašalinti prieštaravimus tarp byloje esančių įrodymų ir priimti teisingą sprendimą.

5. Apibendrintoje teismų praktikoje pasitaikė atvejis, kai policijos įstaiga nutarimu pakeitė anksčiau savo priimtą nutarimą ir skyrė griežtesnę nuobaudą dėl to paties pažeidimo. Kauno apygardos administracinio teismo administracinėje byloje Nr. II-855-414/2006 buvo konstatuota, kad ***tokie pareigūno veiksmai reiškia jam suteiktų įgaliojimų viršijimą.*** Teismas panaikino abu nutarimus ir, vadovaudamasis Administracinių teisės pažeidimų kodekso 124 straipsnio 1 dalies 3 punktu, paskyrė administracinę nuobaudą remiantis teisės aktu, nustatančiu administracinę atsakomybę už padarytą teisės pažeidimą, nes teisės pažeidimo įvykis nekėlė abejonių. Teismas paskyrė griežtesnę nuobaudą nei buvo paskirta pirmuoju nutarimu.

Pastebėtina, kad teismas šioje byloje nemotyvavo, kodėl panaikino ne tik antrąjį nutarimą, kuriuo buvo pakeistas pirmasis nutarimas ir sugriežtinta juo paskirta nuobauda, bet ir pirmąjį nutarimą. Teismas nenurodė jokių argumentų ir priežasčių, dėl kurių pirmasis nutarimas, panaikinus antrąjį nutarimą, negalėjo būti paliktas galioti, kodėl jis yra neteisėtas ir nepagrįstas. Nagrinėjamu atveju administracinėn atsakomybėn traukiamas asmuo pirmojo nutarimo panaikinti neprašė, o prašė tik sušvelninti juo jam paskirtą administracinę nuobaudą. Tad galėjo būti svarstoma, ar šiuo atveju teismas neperžengė bylos nagrinėjimo ribų, nepasunkino skundą padavusio asmens padėties. Tačiau apeliacine tvarka ši byla peržiūrėta nebuvo.

7. Bendrosios pastabos dėl Administracinių teisės pažeidimų kodekso 126 straipsnio 1-3 dalyse numatytų administracinių teisės pažeidimų bylų proceso teisme

1. Administracinių bylų teisenos įstatymo 123 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad administracinių teisės pažeidimų bylos pagal skundus dėl administravimo subjektų (jų pareigūnų) priimtų nutarimų šiose bylose apygardos administraciniame teisme nagrinėjamos vadovaujantis Administracinių teisės pažeidimų kodekso normomis, o prireikus ir šiuo įstatymu. Administracinių teisės pažeidimų kodekso 297 straipsnis nustato, kad teismas, nagrinėdamas skundą dėl nutarimo administracinio teisės pažeidimo byloje, patikrina priimto nutarimo teisėtumą ir pagrįstumą. Kartu teismas, nagrinėjantis skundą, turi patikrinti: ar nuobauda paskirta pagal įstatymus ir ar ją paskyrė organas (pareigūnas), turintis teisę spręsti tos kategorijos bylas, taip pat ar buvo laikomasi nustatytos administracinės nuobaudos skyrimo tvarkos.

Administracinių teisės pažeidimų bylos yra susijusios su teisinių sankcijų (nuobaudų) taikymu. Šios nuobaudos neretai prilygsta net bausmei, skiriamai teismo nuosprendžiu už nusikaltimą ar baudžiamąjį nusižengimą. Tad, nagrinėdamas administracinių teisės pažeidimų bylas, teismas negali likti vien tik pasyvus stebėtojas. Vadovaujantis Administracinių bylų teisenos įstatymo 81 straipsniu, teisėjai privalo aktyviai dalyvauti tiriant įrodymus, nustatant visas bylai svarbias aplinkybes ir visapusiškai, objektyviai jas iširti. Taigi *administracinis teismas, nagrinėdamas skundus dėl nutarimo administracinio teisės pažeidimo byloje, turi būti aktyvus, imtis priemonių, kad būtų išsamiai ir nešališkai iširtos bylos aplinkybės.*

2. Administracinių teisės pažeidimų kodekso 257 straipsnyje nustatyta, kad organas (pareigūnas) įvertina įrodymus pagal vidinį savo įsitikinimą, pagrįstą visapusišku, pilnutiniu ir objektyviu visų bylos aplinkybių viseto išnagrinėjimu, vadovaudamasis įstatymu ir teisine sąmone. Iš esmės analogiška nuostata įtvirtinta ir Administracinių bylų teisenos įstatymo 57 straipsnio 6 dalyje, kur nustatyta, kad jokie įrodymai teismui neturi iš anksto nustatytos galios; teismas įvertina įrodymus pagal vidinį savo įsitikinimą, pagrįstą visapusišku, išsamiu ir objektyviu bylos aplinkybių viseto išnagrinėjimu, vadovaudamasis įstatymu, taip pat teisingumo ir protingumo kriterijais. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, nagrinėdamas apibendrinamas administracinių teisės pažeidimų bylas, yra suformulavęs svarbias įrodymų vertinimo taisykles. Štai administracinėje byloje Nr. N¹⁶-961/2006 Lietuvos vyriausiais administracinis teismas konstatavo, kad *byloje esant tiek kaltinančių, tiek teisinančių duomenų, teismas privalo išanalizuoti visus įrodymus ir remdamasis įstatymu, vidiniu įsitikinimu bei teisine sąmone nuspręsti, kokiais duomenimis vadovaujantis byloje turi būti priimtas sprendimas. Įrodymų turi būti surenkama ir ištiriama tiek, kiek jų pakanka pagrįstoms išvadoms padaryti.* Administracinėje byloje Nr. N⁹-1711/2006 teismas pažymėjo, kad *vidinis įsitikinimas – tai ne išankstinis įsitikinimas, nuojauta, o įrodymais pagrįsta išvada, padaryta surinkus visus reikiamus įrodymus, išnagrinėjus reikšmingus faktus, atsakomybę lengvinančias ir sunkinančias aplinkybes, iškėlus ir ištyrus visas galimas versijas, įvertinus kiekvieną įrodymą atskirai ir jų visumą. Konstatuoti tam tikro fakto buvimą ar nebuvimą galima tik remiantis byloje surinktų įrodymų visuma, o ne atskirais įrodymais.* Administracinėje byloje Nr. N⁹-990/2006 teismas nurodė, kad *administracinių teisės pažeidimų*

bylose patrauktojo administracinėn atsakomybėn asmens kaltę turi įrodyti administracinio teisės pažeidimo protokolą surašiusi institucija, o visi neaiškumai traktuojami administracinėn atsakomybėn patraukto asmens naudai.

3. Iš apibendrintų bylų matyti, kad administracinėn atsakomybėn traukiami asmenys dažnai įrodinėja, kad jie nevairavo transporto priemonės, o tai darė jų draugai, pažįstami ar pan. **Teismų praktika patvirtina, kad tokiu atveju ypač svarbu visapusiškai ir objektyviai įvertinti byloje surinktus faktinius duomenis, iširti galimus jų prieštaravimus, nuoseklumą, logiškumą, atitinkamų duomenų nurodymo aplinkybes, įvertinti įrodymų šaltinių patikimumą. Tik atlikus šiuos veiksmus galima tinkamai įvertinti, ar byloje surinktų įrodymų pakanka teisiškai reikšmingiems faktams konstatuoti.** Pavyzdžiui, Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas administracinėje byloje Nr. N⁵-1291/2006 pažymėjo:

Apeliantas <...> neigia buvus specialųjį ATPK 126 straipsnio 3 dalyje numatyto pažeidimo subjekto požymį – vairuotoją, t. y. teigia, kad jis automobilio „Renault Espace“ nevairavo, o tik atėjo iš namų pasiimti automobilyje likusios automagnetolos, kada ir buvo sulaikytas policijos pareigūnų.

Kolegija, patikrinusi pirmosios instancijos teismo atliktą įrodymų vertinimą šiuo aspektu, konstatuoja, kad byloje surinkti įrodymai teismo buvo įvertinti teisingai, t. y. byloje surinkti įrodymai patvirtina apeliantą vairavus automobilį. Ši aplinkybė tiesiogiai patvirtinama policijos pareigūnų <...> 2005 m. spalio 21 d. tarnybiniais pranešimais, kuriuose nurodoma, kad buvo sustabdytas automobilis „Renault Espace“, kurį vairavo apeliantas, šių pareigūnų parodymais, duotais teismui, kad automobilio stabdymo priežastis buvo įjungti tolimųjų šviesų žibintai. Pats apeliantas patvirtino, kad anksčiau su šiais policijos pareigūnais reikalų neturėjo <...>, taigi nenustatytas joks motyvas pareigūnams apeliantą nepagrįstai apkaltinti nebūto pažeidimo padarymu ir išsigalvoti, jog jis vairavęs automobilį. Policijos pareigūnų parodymai, duoti teismui, tarpusavyje sutampa, yra nuoseklūs, pakankamai detalūs. Jų parodymai atitinka tarnybiniuose pranešimuose nurodytas aplinkybes. Pareigūnų parodymai sutampa su kita byloje surinkta medžiaga. Pats apeliantas neneigia buvęs neblaivus prie automobilio vairo. Duomenų, kad policijos pareigūnai, teigdami, kad matė ir stabdė būtent apelianto vairuojamą automobilį, būtų galėję suklysti, nėra.

Pirmosios instancijos teismas teisingai įvertino apeliantą teisinančius parodymus davusių V. V. ir J. V. parodymus. Šie asmenys yra apelianto kaimynai, ši aplinkybė kelia abejonių šių asmenų parodymų objektyvumu. Be to, kaip teisingai pastebėjo pirmosios instancijos teismas, jų parodymai nesutampa su paties G. D. paaiškinimais, nurodytais skunde. Kaip teisingai pažymėjo teismas, iš pareiškėjo paaiškinimų matyti, kad, kilus konfliktui, jis grūmėsi su policijos pareigūnais, jiems priešinosi ir šaukėsi pagalbos. Būnant netoli įvykio vietos tokių veiksmų negalima nepastebėti ir neatkreipti į juos dėmesio, tačiau pareiškėjo liudytojai V. V. ir J. V. savo parodymuose tokių aplinkybių nenurodė.

Pagrindo laikyti objektyviais R. G. parodymų taip pat nėra, nes ji yra atsakomybėn traukiamo asmens sugyventinė, be to, jos parodymuose pastebimi tam tikri neatitikimai, lyginant su G. D. dėstoma versija. Antai, ji nurodo, kad grįžo su šiuo automobiliu iš parduotuvės apie 22 val. G. D. teismui nurodė, kad automobilis buvo pastatytas maždaug prieš valandą iki įvykio (00.30 val.). R. G. parodė, kad, pavedžioję šunį ir grįžę namo apie 12 val. pastebėjo, kad automobilyje paliko automagnetolą ir 1 krepšelį su pirkiniais, tuo tarpu G. D. skunde nurodo, kad grįždami namo pavedžioję šunį, iš automobilio parsinešė daiktus, o namuose dar pastebėjo, kad pamiršo automagnetolą. Dalinai nesutampa ir R. G. parodymai šioje byloje su parodymais byloje, kurioje G. D. buvo kaltinamas policijos pareigūnų teisėtų reikalavimų nevykdymu (tai matyti iš Jonavos rajono apylinkės teismo 2006 m. vasario 28 d. nutarimo teksto).

Atsižvelgiant į tai, darytina išvada, kad pirmosios instancijos teismas visapusiško, išsamaus ir objektyvaus įrodymų vertinimo pagrindu pagrįstai paneigė G. D. dėstomą įvykio versiją.

4. Pastebėtina, kad *nei galiojantis Administracinių teisės pažeidimų kodeksas, nei Administracinių bylų teisenos įstatymas nenumato specialių eksperto išvados, specialisto paaiškinimų (ATPK 256 straipsnio 2 dalis) vertinimo taisyklių. Tad įrodymai, surinkti šiomis priemonėmis, turėtų būti įvertinami pagal bendrąsias taisykles. Tačiau atsižvelgiant į tai, kad eksperto išvada, specialisto paaiškinimai paprastai grindžiami specialiomis žiniomis, teismas, nesutikdamas su eksperto išvada, specialisto paaiškinimais, savo nesutikimo motyvavimui turėtų skirti ypatingą dėmesį.* Tai patvirtina ir teismų praktika. Pavyzdžiui, administracinėje byloje Nr. N⁹-420/2006 medicininės apžiūros neblaivumui, girtumui ar apsvaigimui nustatyti aktu Nr. 30 buvo nustatyta, kad K. P. yra blaivus. Vėliau bylos medžiaga buvo pateikta ekspertams, formuluojant prašymą, ar akte padaryta išvada yra pagrįsta, padaryta vadovaujantis nustatytomis taisyklėmis. Ekspertizės aktu Nr. G-7, ekspertas padarė išvadą, kad medicininės apžiūros neblaivumui, girtumui ar apsvaigimui nustatyti akte Nr. 30 įrašyta galutinė išvada „blaivus“ neatitinka Vyriausybės 1996 m. sausio 15 d. nutarimo Nr. 92 reikalavimų. Vėliau byloje buvo išreikalauta psichiatrijos komisijos specialisto išvada Nr. G-71, kurioje specialistas konstatavo, kad K.P. buvo neblaivus, jis vengė neblaivumo patikrinimo ir tikslaus girtumo laipsnio nustatymo. Klaipėdos apygardos administracinis teismas 2005 m. lapkričio 3 d. nutartimi detalai motyvavo savo nesutikimą su specialisto išvada Nr. G-71, teismas vertino, ar specialisto išvada Nr. G-71 yra padaryta laikantis teisės normomis nustatytos tvarkos, ar specialisto išvados atitinka teisės aktų naudojamas sąvokas ir teisės normas, teismas įvertino specialisto panaudotus tyrimo metodus, taip pat, ar specialisto padarytos išvados atitinka byloje esančius duomenis, ar specialisto atsakymai į iškeltus klausimus yra išsamūs ir pagrįsti.

5. Pagal Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktiką, *administracinių teisės pažeidimų bylose turi būti laikomasi tų pačių principų, kurių laikomasi baudžiamajame procese.* Tiek baudžiamajame, tiek administraciniame procese sprendžiama dėl įstatyme numatytų sankcijų taikymo, prieš tai nustačius, kad buvo padaryta įstatymo draudžiama veika (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2004 m. kovo 4 d. nutarimas administracinėje byloje Nr. N¹²-344/2004; Administracinių teismų praktika Nr. 6, p. 88-92). Be to, *nagrinėjant administracinių teisės pažeidimų bylas, kuriose gali būti skiriama administracinė nuobauda, savo griežtumu prilygstanti kriminalinei bausmei, administracinė atsakomybėn traukiamam asmeniui turi būti suteikiamos iš esmės tokios pačios teisės kaip ir kaltinamajam baudžiamajame byloje* (pavyzdžiui, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo nutartis administracinėje byloje Nr. 259/2003; Administracinių teismų praktika Nr. 4, p. 64-67). Šios teisės *inter alia* garantuojamos ir tarptautinės teisės aktais. Viena iš tokio asmens teisių – apklausti kaltinimo liudytojus, užduoti jiems klausimus (Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 6 straipsnio 3 dalies d punktas; administracinė byla Nr. N³-16/2005). Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 6 straipsnio 3 dalies d punktas nustato, kad kiekvienas kaltinamas nusikaltimo padarymu asmuo turi teisę pats apklausti kaltinimo liudytojus arba turėti galimybę, kad tie liudytojai būtų apklausti, ir kad gynybos liudytojai būtų iškviesti ir apklausti tomis pat sąlygomis, kokios taikomos kaltinimo liudytojams. Pabrėžtina, kad *rašytinių asmenų paaiškinimų negalima prilyginti liudytojų parodymams, nes liudytojų parodymai ir kiti bylos dokumentai yra savarakiškos įrodinėjimo priemonės* (Administracinių teismų praktika Nr. 2, 320 p.) (administracinė byla N³-1928/2006).

Iš apibendrinimui pateiktų bylų matyti, kad paminėtų reikalavimų laikomasi ne visada. Administracinėje byloje Nr. N¹⁷-788/2006 Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas konstatavo:

Pirmosios instancijos teismas, remdamasis rašytiniais bylos dokumentais, pareiškėjo paaiškinimais nustatė, kad A. V. įvykdė pažeidimą, numatytą ATPK 126 straipsnio

2 dalyje. Tačiau apeliacinės instancijos teismo teisėjų kolegijos nuomone, tokia išvada padaryta neišsiaiškinus visų aplinkybių, turinčių reikšmės bylai išspręsti, kas galimai suponavo nepagrįsto sprendimo priėmimą (ATPK 284 straipsnio 1 dalis).

<...>

Tokioje situacijoje, apeliantui neigiant kaltę padarius pažeidimą 2005 m. liepos 20 d., nėra pagrindo daryti išvados apie kaltinančių įrodymų pakankamumą. Nekyla teisinių abejonių dėl A. V. girtumo 2005 m. liepos 20 d. <...>, bet transporto priemonės vairavimo faktinė aplinkybė minėtą dieną esant neblaiviam iš esmės neįrodyta. Asmuo patrauktas administracinėn atsakomybėn nepripažįsta vairavęs transporto priemonę, nurodydamas, jog tai gali patvirtinti P. K. ir P. K., kurie teismo posėdžio metu neapklausti. Į teismo posėdį nekviestas ir vienintelis kaltinančius parodymus duodantis pareigūnas A. B. <...> Taip atimta galimybė detalizuoti pastarojo paaiškinimus bei pažeista Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 6 straipsnio 3 dalyje kaltinamajam garantuojama teisė apklausti kaltinančius parodymus duodančius liudytojus.

Apibendrinusi faktinius bylos duomenis teisėjų kolegija sprendžia, kad byloje esantys įrodymai neleidžia daryti kategoriškos išvados, jog A. V. 2005 m. liepos 20 d. padarė administracinę teisės pažeidimą, numatytą ATPK 126 straipsnio 2 dalyje, kas lemia apeliacinio skundo tenkinimą iš dalies ir bylos grąžinimą iš naujo nagrinėti pirmosios instancijos teismui (ATPK 257 straipsnis).

6. Administracinių bylų teisenos įstatymo 86 straipsnis nustato, kad **teismo sprendimas turi būti teisėtas ir pagrįstas**. Priimdamas sprendimą, administracinis teismas įvertina ištirtus teismo posėdyje įrodymus, konstatuoja, kurios aplinkybės, turinčios bylai esminės reikšmės, yra nustatytos ir kurios nenustatytos, kuris įstatymas turi būti taikomas šioje byloje ir ar skundas (prašymas) yra tenkintinas. Taigi **teismas negali pagrįsti savo sprendimo įvairiomis prielaidomis, spėliojimais, kitokio pobūdžio išvedžiojimais apie bylos aplinkybes**. Tačiau kaip matyti iš teismų praktikos, šių reikalavimų laikomasi ne visada. Pavyzdžiui, administracinėje byloje Nr. N¹⁸-1406/2007 Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas konstatavo, kad byloje apskritai nėra įrodymų, kad apeliantė mokosi, kad ji moka už mokslą, todėl pirmosios instancijos teismas ne įrodymų, o prielaidų pagrindu, t. y. pažeisdamas įrodinėjimo ir kitas proceso taisykles (Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo <...> 57 straipsnio 6 dalis, 86 straipsnio 1 dalis), padarė išvadą, kad ji moka už mokslą ir tuo motyvavo Administracinių teisės pažeidimų kodekso 30¹ straipsnio taikymą.

7. **Kiekvienas teismo sprendimas turi būti motyvuotas**. Pagal Administracinių bylų teisenos įstatymo 87 straipsnio 4 dalį, motyvuojamojoje sprendimo dalyje nurodoma: teismo nustatytos bylos aplinkybės; įrodymai, kuriais grindžiamos teismo išvados; argumentai, dėl kurių teismas atmeta kuriuos nors įrodymus; įstatymai, kuriais teismas vadovavosi, nuorodos į konkrečias normas, kurios buvo taikomos. Pareiga motyvuoti teismo sprendimus administracinių teisės pažeidimų bylose buvo akcentuota ir Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikoje (pavyzdžiui, administracinė byla Nr. N³-443/2006; Administracinių teismų praktika Nr. 9, 27-31 p.).

8. Administracinių bylų teisenos įstatymo 124 straipsnio 1 dalies 4 punktą suteikia teisę pirmosios instancijos teismui panaikinti nutarimą ir grąžinti bylą institucijai, įgaliojant surašyti administracinių teisės pažeidimų protokolus, įpareigojant ją tinkamai kvalifikuoti padarytą teisės pažeidimą. Toks sprendimas priimamas tais atvejais, kai reikia atlikti papildomą bylos aplinkybių tyrimą ar kai dėl kitų priežasčių teismas nesiima pats keisti veikos kvalifikavimo. Taigi, **kaip matyti iš šios teisės normos turinio, ne kiekvienas institucijos, įgaliojotos surašyti administracinių teisės pažeidimų protokolus ar nagrinėti administracinių teisės pažeidimų bylas, padarytas pažeidimas gali būti pagrindu panaikinti skundžiamą nutarimą ir grąžinti bylą institucijai**.

Pavyzdžiui, administracinėje byloje Nr. N⁴-2134/2006 Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas pasisakė dėl apelianto argumento, kad jis nebuvo informuotas apie administracinio teisės pažeidimo bylos nagrinėjimą institucijoje, ir konstatavo:

Apeliaciniame skunde dėstomi argumentai, kad D. M. nedalyvaujant jo administracinio teisės pažeidimo bylos svarstyme Institucijoje, buvo pažeistos jo procesinės teisės, atmetini. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas ne kartą yra pažymėjęs, kad administracinė atsakomybėn patraukto asmens dalyvavimas teismo posėdyje leidžia pašalinti klaidas, galimai padarytas Institucijai nagrinėjant administracinio teisės pažeidimo bylą. Kaip matyti iš Panevėžio apygardos administracinio teismo 2006 m. rugpjūčio 21 d. teismo posėdžio protokolo, D. M. teisme nagrinėjant jo administracinio teisės pažeidimo bylą dalyvavo, todėl turėjo galimybę tinkamai realizuoti įstatymuose įtvirtintas savo teises.

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas 2003 m. sausio 10 d. nutartyje administracinėje byloje Nr. 29-03 (Administracinių teismų praktika Nr. 4, 57-59 p.) taip pat buvo konstatavęs:

Administracinė atsakomybėn traukiamo asmens dalyvavimas nagrinėjant bylą pirmosios instancijos tvarka leidžia pašalinti visas klaidas, kurios gali būti padarytos užtikrinant administracinė atsakomybėn traukiamo asmens teises ikiteisminėje administracinės bylos nagrinėjimo stadijoje. Jei nagrinėjant bylą teisme šio asmens teisės užtikrinamos ir teismas tinkamai išnagrinėja bylą, pirmosios instancijos teismo sprendimas vien tik dėl pažeidimų, galimai padarytų ankstesniame proceso etape, negali būti naikinamas.

Paminėtoje byloje apeliantas taip pat kėlė klausimą dėl neinformavimo apie administracinio teisės pažeidimo bylos nagrinėjimą atitinkamoje institucijoje, įgaliotoje nagrinėti administracinių teisės pažeidimų bylas.

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas administracinėje byloje Nr. N¹⁷-1605/2006 konstatavo:

Administracinių bylų teisenos įstatymo 124 straipsnio 1 dalies 4 punktą suteikia teisę teismui gražinti bylą institucijai, įgaliotai surašyti administracinių teisės pažeidimų protokolus, įpareigojant ją tinkamai kvalifikuoti padarytą teisės pažeidimą tik tais atvejais, kai reikia atlikti papildomą bylos aplinkybių tyrimą, ar kai dėl kitų priežasčių teismas nesūma pats keisti veikos kvalifikavimo. Nagrinėjamu atveju teismas, kaip nurodyta jo baigiamajame akte, negalėdamas sunkinti A. M. padėties, gražindamas bylą dėl būtinumo nutarime nurodyti veiką, numatytą Administracinių teisės pažeidimų kodekso 126 straipsnyje (transporto priemonių vairavimas, esant vairuotojams neblaiviems), neįsitikino, jog būtent dėl tokio pažeidimo bei kitų administracinių teisės pažeidimų ir traukiamas administracinė atsakomybėn A. M. Galimai kylanti abejonė, ar nutarime tikrai nurodytas ATPK 126 straipsnis (skaičius „6“ panašus į skaičių „8“) yra šalintina įvertinus viso nutarimo turinį bei atsižvelgus į pritaikytą sankciją. ATPK 128 straipsnio 2 dalis nenumato specialiosios teisės atėmimo <...>.

Tokiu būdu Vilniaus apygardos administracinis teismas turėjo nagrinėti A. M. skundą iš esmės ir vertinti, ar buvo padarytas administracinis teisės pažeidimas, ar būtent traukiamas administracinė atsakomybėn asmuo yra kaltas jo padarymu, ar jis gali būti patrauktas administracinė atsakomybėn, taip pat išsiaiškinti kitas aplinkybes, turinčias reikšmės bylai teisingai išspręsti. (ATPK 284 straipsnio 1 dalis).

Administracinėje byloje Nr. N¹⁸-1362/2007 Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas nustatė, kad apeliantui A. G. surašytame administracinio teisės pažeidimo protokole yra nurodyta, kokio dydžio girtumas buvo nustatytas A. G. (1,57 promilių), bet, pažeidžiant Lietuvos policijos generalinio komisaro 2002 m. gruodžio 24 d. įsakymu Nr. 660 patvirtintos Policijos

patrulių veiklos instrukcijos 7.3.2 punktą, nėra nurodyta, kokia yra matavimo prietaiso, kuriuo nustatytas girtumas, paklaida. Teismas pažymėjo, kad nustačius, jog matavimo prietaiso paklaida buvo 5 procentai, kaip teigia apeliantas, tai galėtų turėti didelės reikšmės kvalifikuojant A. G. padarytą pažeidimą, kadangi asmuo pripažįstamas padaręs administracinę teisės pažeidimą, numatytą Administracinių teisės pažeidimų kodekso 126 straipsnio 1 dalyje, kai jam nustatomas girtumas nuo 0,41 promilės iki 1,5 promilės, ir asmuo pripažįstamas padaręs pažeidimą, numatytą Administracinių teisės pažeidimų kodekso 126 straipsnio 2 dalyje, kai jam nustatomas girtumas nuo 1,51 promilės (iki 2,5 promilės). ***Įvertinęs tai, tikėtiną paklaidos taikymo įtaką bylos baigčiai, teismas nusprendė pats išsireikalauti duomenis apie naudoto matavimo prietaiso paklaidą ir vien tik dėl duomenų apie paklaidą nebuvimo negrąžino bylos institucijai.***

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas taip pat yra nagrinėjęs klausimą dėl bylos gražinimo institucijai, įgaliotai surašyti administracinio teisės pažeidimo protokolą, kai nustatomi protokolo trūkumai. Teismas yra pažymėjęs, kad ***kiekvienas konkretus atvejis, kai protokolas yra surašytas netinkamai, yra individualus. Teismas kiekvienu konkrečiu atveju, atsižvelgdamas į konkrečias bylos aplinkybes, turi įvertinti, ar protokolo trūkumai kliudo bylą nagrinėti teisme – t. y., ar gali būti pašalinti taikant Administracinių teisės pažeidimų kodekso 284 straipsnio 2 dalį, ar tik institucijai įgaliotai surašyti administracinio teisės pažeidimo protokolą surašant naują administracinio teisės pažeidimo protokolą*** (administracinė byla Nr. N³-444/06; Administracinių teismų praktika Nr. 9, 31-40 p.). ***Taigi grąžinti administracinio teisės pažeidimo bylą institucijai, įgaliotai surašyti administracinio teisės pažeidimo protokolą, dėl administracinio teisės pažeidimo protokolo trūkumų galima, kai jo trūkumai yra esminiai ir teismas savo iniciatyva negali jų ištaisyti*** (administracinė byla Nr. N³-802/2007). ***Teismo procesinis sprendimas grąžinti bylą protokolą surašiusiai institucijai administracinio teisės pažeidimo protokolą trūkumams pašalinti, įforminamas motyvuota nutartimi, kuri yra skundžiama bendra tvarka*** (administracinė byla Nr. N³-444/2006; Administracinių teismų praktika Nr. 9, 31-40 p.). Bylos gražinimo institucijai motyvavimas *inter alia* apima ir aiškų trūkumų ar kitų priežasčių, trukdančių nagrinėti administracinio teisės pažeidimo bylą teisme, nurodymą.

Taigi, kaip matyti iš paminėto, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikoje orientuojamasi į tai, kad tam tikras bylos nagrinėjimo ne teisme metu padarytas klaidas ar trūkumus gali ir turėtų ištaisyti pats administracinis teismas. Tad ***bylos gražinimas institucijai, įgaliotai surašyti administracinio teisės pažeidimo protokolą, turėtų būti išimtinis procesinis veiksmas, galimas tuomet, kai proceso ne teisme metu buvo padaryti esminiai pažeidimai, yra esminių protokolo ar bylos medžiagos trūkumų, kurių teismas, nagrinėjantis administracinio teisės pažeidimo bylą, pats ištaisyti negali.***

Manytina, kad tokia praktika atitiktų ir įstatymo leidėjo tikslus bei siekius. Pastebėtina, kad įstatymų leidėjas nustatė pakankamai trumpus administracinių nuobaudų skyrimo terminus (Administracinių teisės pažeidimų kodekso 35 straipsnis), o taip pat administracinių teisės pažeidimų bylų nagrinėjimo terminus (Administracinių teisės pažeidimų kodekso 282 straipsnis). Tad akivaizdu, kad jis siekė, kad administracinių teisės pažeidimų bylos būtų nagrinėjamos operatyviai. Vienas iš būdų, kaip galima užtikrinti greitą administracinių teisės pažeidimų bylų išnagrinėjimą, yra teismo, nagrinėjančio administracinio teisės pažeidimo bylą, aktyvumas, ėmimasis protingų ir teisėtų priemonių, kurių pagalba šalinamos ankstesniame bylos nagrinėjimo etape padarytos ne itin reikšmingos, neesminės klaidos ar trūkumai.

Dėl paminėtų priežasčių ir argumentų gali būti svarstoma, ar pirmosios instancijos teismas turėtų grąžinti bylą institucijai, įgaliotai surašyti administracinio teisės pažeidimo protokolą, pavyzdžiui, dėl to, kad būtina įvertinti prieštarigus įrodymus dėl asmens neblaivumo, gaunant eksperto išvadą ar specialisto paaiškinimus, t. y. įpareigojant instituciją atlikti tokius veiksmus, kuriuos pats teismas gali atlikti proceso teisme metu. Taip pat gali būti svarstomas ir praktikos, kai byla gražinama institucijai aiškiai nenurodant, kokius trūkumus reikia pašalinti (pavyzdžiui, teismas konstatuoja, kad nepakanka įrodymų, jog konkretus asmuo vairavo

transporto priemonę ir gražina institucijai bylą nenurodydamas, ką konkrečiai ji papildomai turėtų padaryti, kokius kitus įrodymus surinkti ar pan.), pagrįstumas.

9. Apibendrintoje teismų praktikoje pasitaikė atvejais, kai apygardos administracinis teismas nagrinėjo Pasvalio rajono policijos komisariato skundą dėl nutarimo, kurį priėmė to paties policijos komisariato pareigūnas, kai administracinio teisės pažeidimo protokolas buvo surašytas Vilniaus miesto vyriausiojo policijos komisariato pareigūno. Pastebėtina, kad Administracinių bylų teisenos įstatymo 122 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad nutarimą administracinio teisės pažeidimo byloje gali apskūsti asmuo, dėl kurio jis priimtas, ***institucija, kurios pareigūnas surašė administracinio teisės pažeidimo protokolą***, taip pat nukentėjęs asmuo. Administracinių teisės pažeidimų kodekso 291 straipsnyje nustatyta, kad nutarimą administracinio teisės pažeidimo byloje gali apskūsti asmuo, kurio atžvilgiu jis priimtas, ***organas, kurio pareigūnas surašė administracinio teisės pažeidimo protokolą***, taip pat nukentėjęsysis. Kaip matyti iš paminėtų teisės normų turinio, jose ***nenumatyta, kad nutarimą administracinio teisės pažeidimo byloje galėtų apskūsti pati nutarimą priėmusi institucija***. Tad galėjo būti svarstoma, ar paminėtu atveju neturėjo būti atsisakyta priimti Pasvalio rajono policijos komisariato skundą dėl to paties komisariato pareigūno priimto nutarimo, nes administracinio teisės pažeidimo protokolą buvo surašęs kitos institucijos (kito miesto policijos komisariato) pareigūnas. Tačiau apeliacine tvarka ši byla nebuvo peržiūrėta.

Pastebėtina, kad paminėtoje byloje apie bylos nagrinėjimą teisme Vilniaus miesto vyriausiasis policijos komisariatas apskritai nebuvo informuotas, nors Administracinių bylų teisenos įstatymo 123 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad ***apie teismo posėdžio administracinio teisės pažeidimo byloje laiką bei vietą turi būti pranešama ir institucijai, kurios pareigūnas surašė administracinio teisės pažeidimo protokolą, ir nutarimą administracinio teisės pažeidimo byloje priėmusiai institucijai (pareigūnui)***.

8. Veikos perkvalifikavimas. *Non reformatio in peius*

1. Administracinių teisės pažeidimų kodekso 260 straipsnio 1 dalis reikalauja, kad administracinio teisės pažeidimo protokole būtų nurodomas šio kodekso straipsnis, straipsnio dalis ar kitas numatantis atsakomybę už šį pažeidimą teisės aktas, kurio reikalavimus pažeidė asmuo. Taigi administracinio teisės pažeidimo protokole turi būti teisiškai kvalifikuota administracinė atsakomybėn traukiamo asmens veika. Tai svarbu tiek užtikrinant administracinę atsakomybėn traukiamo asmens teisę žinoti, kuo jis yra kaltinamas, tiek administracinio teisės pažeidimo bylos nagrinėjimo proceso tikslų įgyvendinimą. Protokole pateiktas veikos teisinis kvalifikavimas itin reikšmingas nagrinėjant administracinio teisės pažeidimo bylą, nes bylą nagrinėjantis organas (pareigūnas) turi patikrinti, ar administracinė atsakomybėn traukiamas asmuo tikrai padarė nurodytą teisės pažeidimą, ar tikrai jo veika buvo įstatymo draudžiama ir už ją buvo nustatyta administracinė atsakomybė.

Tačiau tinkamai kvalifikuoti veiką yra pakankamai sudėtinga. Administracinių teisės pažeidimų kodekse įtvirtintos teisės pažeidimų sudėtys neretai iš pirmo žvilgsnio yra panašios. Teisiškai kvalifikuojant veiką administracinio teisės pažeidimo protokole, ypač atsižvelgiant į tai, kad administracinio teisės pažeidimo protokolas paprastai surašomas nedelsiant po pažeidimo nustatymo, pažeidimo padarymo vietoje, gali būti padaroma klaidų. Klaidų gali padaryti ir administracinio teisės pažeidimo bylą nagrinėjanti institucija. Todėl, atsižvelgiant į siekį, kad administracinių teisės pažeidimų bylos būtų išnagrinėtos kiek įmanoma operatyviau, įstatyme yra nustatyta galimybė įstatymų nustatyta tvarka pakeisti teisinę veikos kvalifikaciją.

2. Administracinių teisės pažeidimų kodekso 284 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad ***organas (pareigūnas), nagrinėdamas administracinio teisės pažeidimo bylą, turi teisę pakeisti nuorodą į šio kodekso straipsnį, straipsnio dalį ar kitą teisės aktą, numatantį atsakomybę už šį***

pažeidimą, jeigu administracinio teisės pažeidimo protokole nurodyta administracinio teisės pažeidimo esmė yra įrodyta, tačiau suklysta nurodant šio kodekso straipsnį, straipsnio dalį ar kitą teisės aktą, numatantį atsakomybę už padarytą administracinę teisės pažeidimą. Šia teise administracinių teisės pažeidimų bylas nagrinėjančios institucijos naudojasi. Pavyzdžiui, iš Klaipėdos apygardos administracinio teismo administracinės bylos Nr. II-543-163/2006 medžiagos matyti, kad administracinio teisės pažeidimo protokolas pažeidėjui surašytas pagal Administracinių teisės pažeidimų kodekso 126 straipsnio 3 dalį, alkotesteriu nustatytas sunkų girtumo laipsnį (2,52 promilės). Kretingos rajono policijos komisariato 2006 m. gegužės 3 d. nutarime nurodyta, kad pažeidėjui nustatytas 2,52 promilių girtumas, tad pritaikius 5 procentų paklaidą, gaunasi 2,39 promilių girtumas, o tai atitinka Administracinių teisės pažeidimų kodekso 126 straipsnio 2 dalies dispoziciją. Pareigūnas nutarime nurodė, kad remiantis Administracinių teisės pažeidimų kodekso 284 straipsniu, pažeidėjo veiką kvalifikuoja pagal Administracinių teisės pažeidimų kodekso 126 straipsnio 2 dalį.

3. Administracinėje byloje Nr. N³-863/2007 buvo nagrinėjamas klausimas dėl institucijos teisės taikyti Administracinių teisės pažeidimų kodekso 284 straipsnio 2 dalį. Šioje byloje buvo nustatyta, kad administracinė atsakomybėn traukiamam asmeniui buvo surašytas administracinio teisės pažeidimo protokolas dėl Administracinių teisės pažeidimų kodekso **126 straipsnio 4 dalyje**, 128 straipsnio 1 dalyje bei 123 straipsnio 6 dalyje numatytų teisės pažeidimų. Institucija nutarimu skyrė: pagal **126 straipsnio 3 dalį** – 2 500 litų baudą su teisės vairuoti transporto priemonės atėmimu 30 mėnesių, pagal Administracinių teisės pažeidimų kodekso 124¹ straipsnio 6 dalį – 30 litų baudą, pagal Administracinių teisės pažeidimų kodekso 123 straipsnio 6 dalį – 100 litų baudą. Vadovaujantis Administracinių teisės pažeidimų kodekso 33 straipsnio 2 dalimi, paskirta subendrinta 2 500 litų bauda su teisės vairuoti transporto priemonės atėmimu 30 mėnesių. Administracinė atsakomybėn traukiamas asmuo šį nutarimą apskundė teismui. Klaipėdos apygardos administracinis teismas *inter alia* konstatavo, kad byloje priimtas nutarimas neatitinka Administracinių teisės pažeidimų kodekso 286 straipsnio reikalavimų, nes jame neišdėstyti motyvai dėl kitos, nei nurodyta administracinio teisės pažeidimo protokole, pažeidimo padarymo vietos nustatymo bei pažeidimo kvalifikacijos pakeitimo. Pirmosios instancijos teismas pažymėjo, kad Administracinių teisės pažeidimų kodekso 126 straipsnio 4 dalyje numatyto teisės pažeidimo sankcija yra švelnesnė, nei Administracinių teisės pažeidimų kodekso 126 straipsnio 3 dalyje numatyto teisės pažeidimo, tačiau nepaisant draudimo *reformatio in peius* principo, E. D. paskirta administracinė nuobauda pagal Administracinių teisės pažeidimų kodekso 126 straipsnio 3 dalį, tokio kaltinimo nesuformulavus administracinio teisės pažeidimo protokole. Teismas padarė išvadą, kad dėl procesinių pažeidimų ir ginčytinų faktinių bylos aplinkybių byloje priimtas nutarimas negali būti laikomas teisėtu ir pagrįstu. Byla turėtų būti grąžinta institucijai naujam nagrinėjimui, tačiau dėl nuobaudos skyrimo termino pabaigos ji nutrauktina Administracinių teisės pažeidimų kodekso 250 straipsnio 7 punkto pagrindu.

Institucija, kurios nutarimas paminėtu teismo sprendimu buvo panaikintas, su apeliaciniu skundu kreipėsi į Lietuvos vyriausiąjį administracinį teismą *inter alia* nurodydama, kad vadovaujantis Administracinių teisės pažeidimų kodekso 284 straipsnio 1 dalimi ir 284 straipsnio 2 dalimi, pareigūnas, įvertinęs byloje surinktus įrodymus, nustatė, kad protokole suklysta taikant Administracinių teisės pažeidimų kodekso 126 straipsnio 4 dalį, todėl perkvalifikavo veiką į 126 straipsnio 3 dalį, išaiškino neteisėtos veikos fakto buvimą ir padarė išvadą, kad byloje surinktų duomenų pakanka neabejotinai teigti, kad E. D. pažeidė Kelių eismo taisyklių 70; 61.1; 61.3 punktų nuostatas.

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, išnagrinėjęs šią bylą, apeliacinį skundą tenkino ir grąžino bylą iš naujo nagrinėti teisme. Teismas konstatavo:

Pirmosios instancijos teismas nurodo, kad nagrinėjant bylą įgaliotoje institucijoje buvo padaryta procesinių pažeidimų. Tačiau byloje padaryti procesiniai pažeidimai paprastai nesudaro savarankiško pagrindo nutraukti bylą. Lietuvos vyriausiasis administracinis

teismas ne sykį yra pažymėjęs, kad dauguma institucijoje padarytų procesinių pažeidimų gali būti pašalinti pirmosios instancijos teisme suteikiant proceso šalims galimybę pasinaudoti šiomis teisėmis. Nagrinėjamu atveju teismo nurodyti administracinio teisės pažeidimo protokolo trūkumai, susiję su pareiškėjo veiksmų teisiniu kvalifikavimu, buvo pašalinti institucijoje priimant nutarimą. Tokią teisę nagrinėjančiai bylą institucijai suteikia ATPK 284 straipsnio 2 dalis, kurioje nustatyta, kad organas (pareigūnas), nagrinėdamas administracinio teisės pažeidimo bylą, turi teisę pakeisti nuorodą į šio kodekso straipsnį, straipsnio dalį ar kitą teisės aktą, numatantį atsakomybę už šį pažeidimą, jeigu administracinio teisės pažeidimo protokole nurodyta administracinio teisės pažeidimo esmė yra įrodyta, tačiau suklysta nurodant šio kodekso straipsnį, straipsnio dalį ar kitą teisės aktą, numatantį atsakomybę už padarytą administracinį teisės pažeidimą. Teisėjų kolegijos vertinimu, nors E. D. nutarimu yra paskirta nuobauda pagal kitus ATPK straipsnius nei nurodyta protokole, tačiau teisės pažeidimų esmė, už kuriuos pareiškėjui pritaikyta administracinė atsakomybė, administracinio teisės pažeidimo protokole yra nurodyta tinkamai ir papildomo tyrimo nereikalauja. Tai, kad institucijos nutarime nepateikti motyvai dėl veikos perkvalifikavimo, nėra procesinis pažeidimas, kuris negalėtų būti pašalintas pirmosios instancijos teisme.

Be to, teisinės kvalifikacijos pakeitimas, remiantis ATPK 284 straipsnio 2 dalimi, savaime nereikia, kad yra pabloginama administracinė atsakomybė traukiamo asmens teisinė padėtis. Šiuo atveju nuorodos į ATPK straipsnį pakeitimas nėra susijęs su paties pažeidėjo paduoto skundo išnagrinėjimu ir todėl nesudaro reformatio in peius principo pažeidimo.

Kaip matyti iš paminėtos teismo nutarties, *institucija gali perkvalifikuoti veika, jei administracinio teisės pažeidimo protokole nurodoma teisės pažeidimo, į kurį asmens veika perkvalifikuojama pakeičiant nuorodą į atitinkamą Administracinių teisės pažeidimų kodekso straipsnį ar jo dalį, esmė ir ji nereikalauja papildomo tyrimo.* Be to, paminėtoje byloje buvo suformuluota ir keletas kitų reikšmingų išvadų. *Pirma, ta aplinkybė, kad bylą nagrinėjant institucijoje pakeičiama veikos kvalifikacija, tame tarpe ir iš lengvesnio pažeidimo į sunkesnį, nėra principo non reformatio in peius (draudimo bloginti skundą padavusio asmens padėti) pažeidimas. Antra, pirmosios instancijos teismas pats gali pašalinti institucijos motyvų dėl veikos perkvalifikavimo priimant nutarimą trūkumą.*

4. Būtina pabrėžti, kad *Administracinių teisės pažeidimų kodekso 284 straipsnio 2 dalyje numatyta organo (pareigūno), nagrinėjančio administracinio teisės pažeidimo bylą, teisė pakeisti nuorodą į materialinės teisės normą nereikia teisės pripažinti asmenį kaltu kito administracinio teisės pažeidimo, nenurodyto administracinio teisės pažeidimo protokole, padarymu* (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo nutartis administracinėje byloje Nr. N¹⁶-1379/2006). Administracinėje byloje Nr. N¹⁶-1808/2006 Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas nurodė, kad Administracinių teisės pažeidimų kodekso 284 straipsnio 2 dalis nesudaro galimybės organui (pareigūnui), nagrinėjančiam bylą, savo iniciatyva papildyti kaltinimą asmeniui, traukiamam administracinėn atsakomybėn, ar pripažinti jį kaltu padarius pažeidimą, nurodant naujus esminius administracinio teisės pažeidimo sudėties požymius. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas administracinėje byloje Nr. N³-444/2006 (Administracinių teismų praktika Nr. 9, 31-40 p.) taip pat yra konstatavęs:

ATPK 284 straipsnio, reglamentuojančio aplinkybes, išaiškintinas nagrinėjant administracinio teisės pažeidimo bylą, 2 dalyje nustatyta, kad „organas (pareigūnas), nagrinėdamas administracinio teisės pažeidimo bylą, turi teisę pakeisti nuorodą į šio kodekso straipsnį, straipsnio dalį ar kitą teisės aktą, numatantį atsakomybę už šį pažeidimą, jeigu administracinio teisės pažeidimo protokole nurodyta administracinio teisės pažeidimo esmė yra įrodyta, tačiau suklysta nurodant šio kodekso straipsnį, straipsnio dalį ar kitą teisės aktą, numatantį atsakomybę už padarytą administracinį

teisės pažeidimą“. Ši teisės norma yra skirta tais atvejais, kai organas (pareigūnas), nagrinėdamas administracinio teisės pažeidimo bylą ir priimdamas galutinį sprendimą byloje, siekia ištaisyti administracinio teisės pažeidimo protokolo klaidas, pakeisdamas asmens, traukiamo administracinę atsakomybę, veikos kvalifikaciją galutiniu byloje priimamu sprendimu. Ši teisės norma nesudaro galimybės teismui savo iniciatyva papildyti kaltinimą asmeniui, traukiamam administracinę atsakomybę, naujomis esminėmis faktinėmis veikos aplinkybėmis, o taip pat pripažinti kaltu padarius administracinį pažeidimą, nurodant naujus esminius administracinio teisės pažeidimo sudėties požymius. Apeliacinės instancijos teismas vertina, kad ATPK 284 straipsnio 2 dalis negali būti aiškinama kaip suteikianti teismui teisę savo iniciatyva pakeisti administracinio teisės pažeidimo protokolo ir jame suformuluoto kaltinimo turinį, ir todėl perduoti bylą nagrinėti kitai institucijai. Šios funkcijos ATPK yra pavestos institucijoms, įgaliotoms surašyti administracinių teisės pažeidimų protokolus.

5. Administracinių bylų teisenos įstatymo 124 straipsnio 1 dalies 3 punkte nustatyta, kad išnagrinėjęs bylą dėl skundo, kuris paduotas dėl nutarimo administracinio teisės pažeidimo byloje, pirmosios instancijos teismas gali panaikinti nutarimą ir paskirti administracinę nuobaudą remiantis teisės aktu, nustatančiu atsakomybę už padarytą teisės pažeidimą. Toks sprendimas priimamas tais atvejais, kai teisės pažeidimo įvykis nekelia abejonių, teisės pažeidimo veika įrodyta, tačiau teismas nustato, kad buvo netinkamai pritaikytas įstatymas. Teismas, atsižvelgdamas į nustatytas bylos aplinkybes, turi teisę pakeisti teisės pažeidimo kvalifikavimą ir paskirti nuobaudą, atitinkančią pažeidimo kvalifikavimą.

Taigi ne tik administracinio teisės pažeidimo bylą nagrinėjanti institucija, bet ir teismas, nagrinėjantis bylą pagal suinteresuotų asmenų skundus, gali pakeisti nustatytos veikos teisinę kvalifikaciją ir paskirti administracinę nuobaudą remiantis teisės aktu, nustatančiu atsakomybę už padarytą teisės pažeidimą. Kaip matyti iš apibendrintų bylų, apygardos administraciniai teismai šia teise naudojami. Pavyzdžiui, Klaipėdos apygardos administracinio teismo administracinėje byloje Nr. II-83-473/2006 teismas nustatė, kad administracinę atsakomybę patrauktas asmuo nevengė neblaivumo patikrinimo, tačiau buvo nustatyta, kad jis vairavo neblaivus (nustatytas vidutinis girtumo laipsnis), todėl perkvalifikavo veiką iš Administracinių teisės pažeidimų kodekso 126 straipsnio 3 dalies į 126 straipsnio 2 dalį.

Kita vertus, pabrėžtina, kad taikant Administracinių bylų teisenos įstatymo 124 straipsnio 1 dalies 3 punktą turi būti paisoma *non reformatio in peius* (draudimo keisti į blogąją pusę) principo, kuris galioja ir administracinių teisės pažeidimų bylų teisenoje.

6. ***Non reformatio in peius (draudimo keisti į blogąją pusę) principas reiškia, kad skundą padavusio asmens padėtis negali būti bloginama, jei kiti suinteresuoti asmenys skundo nepateikė.*** Taigi asmuo negali nukentėti dėl to, kad siekė apginti savo teises ir pateikė teismui skundą. Štai Administracinėje byloje Nr. N¹²-344/2004 (Administracinių teismų praktika Nr. 6, 88-92 p.) Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas nustatė, kad administracinę atsakomybę traukiamam asmeniui apskundus nutarimą, kuriuo jam buvo skirtas išpėjimas už pažeidimą, numatytą Administracinių teisės pažeidimų kodekso 188 straipsnyje, pirmosios instancijos teismas paskyrė subendrintą 350 Lt baudą už pažeidimą, numatytą Administracinių teisės pažeidimų kodekso 99² straipsnyje ir 160¹ straipsnyje, padarymą. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas šioje byloje konstatavo:

Administracinių teisės pažeidimų bylose turi būti laikomasi tų pačių pagrindinių principų, kurių laikomasi baudžiamajame procese. Tiek baudžiamajame, tiek administraciniame procese sprendžiama dėl įstatyme numatytų sankcijų taikymo, prieš tai nustatčius, jog buvo padaryta įstatymo draudžiama veika. Procesas turi vykti garantuojant atsakomybę traukiamam asmeniui įstatymuose bei tarptautiniuose aktuose numatytas teises. Viena iš tokio asmens teisių skusti jo manymu neteisėtus ir nepagrįstus sprendimus. Dėl skundo padavimo skundą padavusiam asmeniui negali kilti jokios

neigiamos pasekmės – asmens padėtis dėl jo paties paduoto skundo negali būti pabloginama. Priešingu atveju asmens atžvilgiu vykstantis procesas negalėtų būti laikomas teisingu (sąžiningu) ir būtų pažeidžiamas kiekvienoje demokratinėje valstybėje draudimo reformatio in peius (keitimo į blogąją pusę) principas. Procese tai pat negali būti jokių staigmenų - teismo sprendime negali būti daromos sprendimą lemiančios išvados, apie kurių galimumą proceso dalyviams nebuvo žinoma ir proceso metu dėl jų nebuvo ginčijamasi, nebuvo įrodinėjamas jų pagrįstumas ar nepagrįstumas. Sprendimų priėmimas tokiu būdu taip pat nesuderinamas su reikalavimu, kad procesas vyktų teisingai (sąžiningai) bei reikalavimu užtikrinti teisę į gynybą.

Nagrinėjamoje byloje pirmosios instancijos teismas pažeidė tiek draudimo reformatio in peius, tiek ir procesinių staigmenų negalimumo principus. R. J. padėtį pirmosios instancijos teismas pablogino išnagrinėjęs paties R. J. skundą. Galimybė R. J. veiksmus kvalifikuoti pagal ATPK 99² ir 160¹ straipsnius proceso metu nebuvo nagrinėjama, proceso dalyviai dėl tokios kvalifikacijos pasisakyti neturėjo galimybės.

Administracinių bylų teisenos įstatymo 124 straipsnio 1 dalies 3 punktas suteikia teisę pirmosios instancijos teismui panaikinti nutarimą ir paskirti nuobaudą remiantis teisės aktu, nustatančiu atsakomybę už padarytą teisės pažeidimą, tačiau šia teise turi būti naudojama tik tam tinkamais atvejais. Traukiamo administracinėn atsakomybėn asmens padėtis, priimant Administracinių bylų teisenos įstatymo 124 straipsnio 1 dalies 3 punkte numatytą sprendimą, bet kokių aspektu gali būti bloginama tik tuo atveju, jei to yra prašoma institucijos, surašiusios administracinio teisės pažeidimo protokolą, ar nukentėjusiojo skunde. Iškilus būtinybei perkvalifikuoti veiką, teismo proceso metu proceso dalyviams turi būti pranešama apie veikos perkvalifikavimo galimybę bei sudaromos sąlygos pareikšti nuomonę dėl veikos perkvalifikavimo pagrįstumo.

Kaip matyti iš paminėtos nutarties, teismas, taikydamas Administracinių bylų teisenos įstatymo 124 straipsnio 1 dalies 3 punktą, turi paisyti ne tik *non reformatio in peius* principo, bet ir *vengti procesinių staigmenų. Iškilus būtinybei perkvalifikuoti veiką, teismo proceso metu proceso dalyviams turi būti pranešama apie veikos perkvalifikavimo galimybę bei sudaromos sąlygos pareikšti nuomonę dėl veikos perkvalifikavimo pagrįstumo* (pavyzdžiui, atidedamas teismo posėdis, suteikiant laiko proceso dalyviams suformuluoti savo poziciją).

7. Apibendrintos bylos patvirtina, kad teismai susiduria su *non reformatio in peius* principo taikymo klausimais.

Štai vienoje iš apibendrintų bylų teismas sprendė klausimą, ar institucijos nutarime nenurodyta aplinkybė gali būti vertinama kaip sunkinanti aplinkybė, bylą nagrinėjant teisme pagal administracinėn atsakomybėn traukiamo asmens skundą. Klaipėdos apygardos administracinis teismas administracinėje byloje Nr. II-457-162/2006 konstatavo, kad *tokia aplinkybė teismo proceso metu negali būti vertinama kaip sunkinanti atsakomybę*:

Nors administracinėn atsakomybėn patrauktas asmuo turi galiojančią nuobaudą už Kelių eismo taisyklių pažeidimą (2006 m. sausio 12 d. jam pagal LR ATPK 124¹ straipsnio 2 dalį paskirta 150 litų bauda), tačiau Institucija to nepripažino atsakomybę sunkinančia aplinkybe. Administracinių teisės pažeidimų bylose turi būti laikomasi tų pačių pagrindinių principų, kurių laikomasi baudžiamajame procese. Dėl skundo padavimo skundą padavusiam asmeniui negali kilti jokios neigiamos pasekmės – asmens padėtis dėl jo paties paduoto skundo negali būti pabloginama. Priešingu atveju būtų pažeidžiamas kiekvienoje demokratinėje valstybėje draudimo keitimo į blogąją pusę principas. Vadovaujantis šiomis nuostatomis, teismas galiojančią nuobaudą už padarytą Kelių eismo taisyklių pažeidimą nevertina kaip atsakomybę sunkinančią aplinkybę.

Kitoje administracinėje byloje Vilniaus apygardos administracinis teismas, nustatęs, kad asmuo padarė, bet buvo nenubaustas už pažeidimą, numatytą Administracinių teisės pažeidimų kodekso 124¹ straipsnio 6 dalyje, pripažino asmenį, padavusį skundą, padarius šį pažeidimą ir skyrė už šį pažeidimą administracinę nuobaudą. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas apeliacine tvarka nagrinėdamas šią bylą (administracinė byla Nr. N⁵-1959/2006) konstatavo, kad *pirmosios instancijos teismas, nagrinėdamas administracinio teisės pažeidimo bylą pagal atsakomybės patraukto asmens skundą, pakeisdamas institucijos nutarimą ir jį papildydamas, papildomai pripažindamas M. J. kaltu padarius Administracinių teisės pažeidimo kodekso 124¹ straipsnio 6 dalyje numatytą pažeidimą ir už jį papildomai skirdamas 40 Lt baudą, pablogino atsakomybės patraukto asmens teisinę padėtį pagal jo paties skundą, t. y. pažeidė draudimą, taikytiną ne tik apeliaciniam procesui, bet ir apygardos administraciniam teismui, jam nagrinėjant atsakomybės patraukto asmens skundą dėl institucijos neteisme tvarka priimto nutarimo, reformatio in peius (draudimą bloginti skundą padavusio asmens padėtį nagrinėjant jo skundą).*

8. Kauno apygardos administracinio teismo išnagrinėtoje administracinėje byloje Nr. II-247-406/2006 administracinės atsakomybės traukiamam asmeniui buvo surašytas administracinio teisės pažeidimo protokolas už vairavimą neblaiviam (vidutinis girtumo laipsnis). Institucijos nutarimu asmuo buvo nubaustas pagal Administracinių teisės pažeidimų kodekso 126 straipsnio 2 dalį, t. y. už vairavimą neblaiviam, kai nustatomas vidutinis neblaivumo laipsnis. Administracinės atsakomybės patrauktas asmuo, nesutikdamas su nutarimu ir teigdamas, kad jis transporto priemonės apskritai nevairavo, prašė panaikinti paminėtą nutarimą ir administracinę bylą nutraukti. Teismas, išnagrinėjęs administracinės atsakomybės patraukto asmens skundą, nustatė, kad asmuo nepadarė pažeidimo, numatyto Administracinių teisės pažeidimų kodekso 126 straipsnio 2 dalyje, nes vairavimas esant vidutiniam neblaivumo laipsniui neįrodytas, bet padarė sunkesnę pažeidimą, numatytą Administracinių teisės pažeidimų kodekso 126 straipsnio 3 dalyje, t. y. vengė neblaivumo patikrinimo. Dėl šios priežasties teismas bylą grąžino institucijai, įgaliotai surašyti administracinio teisės pažeidimo protokolą, įpareigodamas tinkamai kvalifikuoti padarytą veiką.

Kaip matyti iš paminėtos bylos medžiagos, skundu teismui asmuo neprašė, kad jo veika būtų perkvalifikuota į sunkesnę pažeidimą. Paminėtos administracinio teisės pažeidimo bylos nagrinėjimo ne teisme metu asmuo nebuvo kaltinamas tuo, kad vengė neblaivumo patikrinimo. Ši jo veika administracinio teisės pažeidimo protokole nenurodyta. Minėta, kad administracinio teisės pažeidimo protokolu apibrėžiamos administracinio teisės pažeidimo bylos nagrinėjimo ribos. Tačiau teismas, nors šioje byloje ir nustatė, kad nebuvo padarytas pažeidimas, kuriuo asmuo buvo kaltinamas viso proceso ne teisme metu, nenutraukė administracinio teisės pažeidimo bylos teisenos dėl šio pažeidimo (Administracinių teisės pažeidimų kodekso 250 straipsnio 1 punktas). Teismas savo iniciatyva ėmėsi aiškintis, ar asmuo nepadarė kito, kokybiškai skirtingo ir sunkesnio pažeidimo ir nustatęs, kad objektyviai buvo padarytas visiškai kitas (sunkesnis) pažeidimas, grąžino bylą institucijai ir įpareigojo tinkamai kvalifikuoti pažeidimą. Tad galėjo būti svarstoma, ar šiuo atveju teismas neperžengė bylos nagrinėjimo ribų, nepasunkino skundą padavusio asmens padėties, ar teismas neturėjo nutraukti administracinio teisės pažeidimo bylos, iškeltos dėl vairavimo esant neblaiviam, kai nustatomas vidutinis girtumo laipsnis, bei informuoti kompetentingas institucijas arba atkreipti jų dėmesį į tai, jog galimai buvo padarytas kitas administracinis teisės pažeidimas (vengimas tikrintis neblaivumą), kad jos įstatymų nustatyta tvarka galėtų įvertinti šias aplinkybes bei, esant pagrindui ir laikantis administracinių nuobaudų skyrimo terminų, įstatymų nustatyta tvarka pareikšti kaltinimą dėl šio pažeidimo, surašant naują administracinio teisės pažeidimo protokolą. Tačiau apeliacine tvarka paminėta byla nebuvo peržiūrėta.

9. Nuobaudos už pažeidimus, numatytus Administracinių teisės pažeidimų kodekso 126 straipsnio 1-3 dalyse, skyrimas

9.1. Bendrosios pastabos

1. Kaip minėta, didelė dalis administraciniuose teismuose nagrinėjamų bylų yra susijusios su skundais dėl paskirtų nuobaudų griežtumo (švelnumo). Todėl tinkamas teisės normų, reguliuojančių administracinių nuobaudų parinkimą ir skyrimą, taikymas itin reikšmingas.

Nuobaudos sąvoka ir jos taikymo bendrieji tikslai yra apibrėžti Administracinių teisės pažeidimų kodekso 20 straipsnyje: *administracinė nuobauda yra atsakomybės priemonė, kuri skiriama administracinį teisės pažeidimą padariusiems asmenims nubausti bei siekiant auklėti, kad jie laikytųsi įstatymų, gerbtų bendro gyvenimo taisykles, taip pat kad tiek pats teisės pažeidėjas, tiek ir kiti asmenys nepadarytų naujų teisės pažeidimų.*

Taigi administracine nuobauda siekiama ir nubaudimo, ir prevencinių tikslų. Tokiu būdu įstatymas aukščiau iškelia visuomenės interesą, taikant prevencines priemones ir pažeidėjo nubaudimą, užtikrinti saugų eismą, visuomenės saugumą, o ne asmens, įvykdžiusio teisės pažeidimą, asmeninį interesą išvengti neigiamų pasekmių, nepatogumų, susijusių su įvykdytu pažeidimu (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo nutartys administracinėse bylose Nr. N¹⁸-1406/2007, N⁹-1626/2006, N⁶-1199/2006).

2. Nagrinėjamo pobūdžio teisės pažeidimai, t. y. transporto priemonės vairavimas vairuotojui esant neblaiviam, yra vieni iš pavojingiausių administracinių teisės pažeidimų, sukeltantys pavojų ne tik transporto eismo saugumui, bet ir žmonių gyvybei bei sveikatai. Tokią išvadą akivaizdžiai patvirtina ir minėti statistiniai duomenys, liudijantys, kad dėl neblaivių vairuotojų kaltės žūsta ir sužalojama nemažai žmonių, o vairavimas esant neblaiviam – pakankamai dažnas pažeidimas. Todėl nuobaudos taikymo prevenciniai tikslai, skiriant nuobaudas už nagrinėjamus pažeidimus, negali būti ignoruojami. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktika liudija, kad teismas šiam nuobaudų taikymo tikslų aspektui teikia didelę reikšmę. Pavyzdžiui, Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, nagrinėdamas apeliacinius skundus, kuriuose buvo keliami nuobaudų už nagrinėjimus pažeidimus griežtumo (švelnumo) klausimai, yra pažymėjęs, kad *transporto priemonės vairavimas vairuotojui esant neblaiviam yra vienas iš pavojingiausių administracinių teisės pažeidimų, sukeltis pavojų ne tik transporto eismo saugumui, bet ir žmonių gyvybei bei sveikatai, todėl įstatymo leidėjas, nustatydamas sankcijoje už šį pažeidimą teisės vairuoti transporto priemones atėmimą, siekia ne tik nubaudimo, bet ir prevencinių tikslų – apsaugoti visuomenę nuo tokio pobūdžio veikų, kurios gali sukelti žalą jos nariams* (pavyzdžiui, administracinė byla Nr. N¹-1396/2007, N¹⁵-18/2007, N¹-1101/2007).

3. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas (administracinė byla Nr. N¹⁶-1757/2006) yra pabrėžęs:

Kiekvienos teisinės sankcijos pritaikymas pirmiausiai reiškia tam tikrų suvaržymų paskyrimą, negatyvių pasekmių atsiradimą asmeniui, kurio atžvilgiu ta sankcija taikoma. Tokių negatyvių nubaustajam padarinių buvimas yra būtina sąlyga, nes priešingu atveju nuobaudos būtų beprasmiškos ir nepasiektų joms keliamų tikslų.

Taigi prevenciniai nuobaudos tikslai negalėtų būti pasiekti, jei skiriamos nuobaudos būtų tik simbolinės, t. y. iš esmės nenubaustų teisės pažeidėjo, jei teisės pažeidėjai būtų nuolat atleidžiami nuo įstatymo numatytų nuobaudų arba paskirtos nuobaudos jiems būtų nuolat švelninamos, skiriant švelnesnes nuobaudas nei numatyta atitinkamoje sankcijoje. Akivaizdu, kad atleidimas nuo paskirtų nuobaudų ar itin švelnių nuobaudų skyrimas formuotų nebaudžiamumo atmosferą, negalėtų atgrasyti teisės pažeidėjų nuo pakartotinių teisės pažeidimų.

Tad *skiriama nuobauda turėtų nubausti teisės pažeidėją, sukelti teisės pažeidėjui atitinkamas neigiamas pasekmes. Vien tik tokių pasekmių atsiradimas pats savaime neturėtų būti laikomas išskirtinio pobūdžio aplinkybe, sudarančia pagrindą švelninti paskirtą nuobaudą*, nes, kaip minėta, neigiamos pasekmės yra natūralus teisės pažeidimo rezultatas, apie kurį asmenys yra informuojami iš anksto įstatyme įtvirtinant draudžiamas veikas bei nustatant už jas konkrečias sankcijas. Tokios pozicijos Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas iš esmės laikėsi ir administracinėje byloje Nr. N¹⁶-595/2006, kurioje nurodė, kad *bet kurios įstatyme numatytos administracinės nuobaudos paskyrimas neišvengiamai sukelia tam tikras neigiamas pasekmes <...> administracinėn atsakomybėn traukiamam asmeniui <...>, tačiau vien tai negali būti vertinama kaip pagrindas ją švelninti.*

4. Už pažeidimus, numatytus Administracinių teisės pažeidimų kodekso 126 straipsnyje, yra skiriamos dvi nuobaudos – bauda ir teisės vairuoti transporto priemones atėmimas. *Bauda ir teisės vairuoti transporto priemones atėmimas yra alternatyvios nuobaudos už pažeidimą, numatytą Administracinių teisės pažeidimų kodekso 126 straipsnio 1 dalyje. Bauda ir teisės vairuoti transporto priemones atėmimas yra kumuliatyvos (privalomos skirti) nuobaudos už pažeidimus, numatytus Administracinių teisės pažeidimų kodekso 126 straipsnio 2 ir 3 dalyse.*

5. Bendrosios nuobaudų skyrimo taisyklės yra nustatytos Administracinių teisės pažeidimų kodekso 30 straipsnyje. Nuobauda už administracinį teisės pažeidimą skiriama norminio akto, numatančio atsakomybę už padarytą teisės pažeidimą, nustatytose ribose, tiksliai laikantis šio kodekso ir kitų aktų dėl administracinių teisės pažeidimų. Skiriant nuobaudą, atsižvelgiama į padaryto teisės pažeidimo pobūdį, pažeidėjo asmenybę bei atsakomybę lengvinančias ir sunkinančias aplinkybes. Atsakomybę lengvinančių ir sunkinančių aplinkybių sąrašą nustato šio kodekso 31 ir 32 straipsniai.

Administracinių teisės pažeidimų kodekso 30² straipsnyje nustatyta, kad skiriamos baudos dydis nustatomas pagal baudos dydžio sankcijoje minimumo ir maksimumo vidurkį, atsižvelgiant į atsakomybę lengvinančias ar sunkinančias aplinkybes. Jeigu yra atsakomybę lengvinančių aplinkybių, baudos dydis mažinamas nuo vidurkio iki minimumo, o esant atsakomybę sunkinančių aplinkybių, baudos dydis didinamas nuo vidurkio iki maksimumo. Esant atsakomybę lengvinančių ir sunkinančių aplinkybių, nuobauda skiriama atsižvelgiant į jų kiekį ir reikšmingumą. Baudos dydžio mažinimas ar didinimas motyvuojamas organo (pareigūno), nagrinėjančio administracinio teisės pažeidimo bylą, nutarime.

Administracinių teisės pažeidimų kodekso 27 straipsnyje nustatyta, kad asmeniui suteiktos specialiosios teisės (teisės vairuoti transporto priemones ir kt.) atėmimas skiriamas iki penkerių metų už šiurkštų arba sistemingą naudojimosi šia teise tvarkos pažeidimą. Tokios teisės atėmimo laikas negali būti trumpesnis kaip vienas mėnuo, jeigu kitaip nenustato Lietuvos Respublikos įstatymai. Atėmimas teisės vairuoti transporto priemones negali būti skiriamas asmenims, kurie naudojami šiomis priemonėmis dėl invalidumo, išskyrus atvejus, kai jas vairuoja neblaivūs.

Pastebėtina, kad *Administracinių teisės pažeidimų kodeksas nenustato konkrečių specialiosios teisės atėmimo, kaip administracinės nuobaudos, skyrimo taisyklių.* Tačiau Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas administracinėje byloje Nr. N⁹-1415/2006 nurodė, kad *ši nuobauda turėtų būti skiriama vadovaujantis tais pačiais principais, kuriais yra parenkamas baudos dydis (Administracinių teisės pažeidimų kodekso 30² straipsnis), t. y. visų pirma orientuojantis į sankcijos vidurkį.* Šioje byloje teismas konstatavo, kad administracinėn atsakomybėn patrauktam asmeniui nepagrįstai buvo skirtos nuobaudos, kurios viršijo sankcijoje numatytą atitinkamų nuobaudų vidurkį, todėl sušvelnino paskirtas nuobaudas (baudą ir teisės vairuoti transporto priemones atėmimą) iki Administracinių teisės pažeidimų kodekso 126 straipsnio 3 dalyje numatytų sankcijų vidurkio.

6. Atkreiptinas dėmesys, kad *aplinkybė, jog vairuojant neblaiviam nebuvo sukeltas autoįvykis, nebuvo padaryta žala kitų asmenų turtui ar sveikatai, nepažeisti kiti Kelių eismo*

taisyklių reikalavimai, administracinė atsakomybė pagal Administracinių teisės pažeidimų kodekso 126 straipsnio 1-3 dalis traukiamo vairuotojo atsakomybei jokios įtakos paprastai neturi. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas administracinėje byloje Nr. N¹-1395/2007 konstatavo:

Apelianto argumentai, kad vairuodamas neblaivus jis nesukėlė autoįvykio ir kitaip nepažeidė KET reikalavimų, jo atsakomybei jokios įtakos neturi ir liudija, kad apeliantas nesuvokia savo padaryto pažeidimo sunkumo. Atsižvelgdamas į tai, kokį pavojų transporto eismo saugumui kelia vairavimas esant neblaiviam, įstatymų leidėjas numatė griežtas nuobaudas už patį vairavimo neblaiviam faktą. ATPK 126 straipsnio 2 dalyje įtvirtinto pažeidimo pavojingumas siejamas ne su neigiamų pasekmių kitų asmenų turtui ar sveikatai atsiradimu, o su jų atsiradimo galimybe. Neblaiviam vairuotojui sukėlus autoįvykį ir padarius žalą asmeniui ar turtui, atsakomybė jam kiltų pagal kitas ATPK nuostatas, o kai kuriais atvejais tai galėtų lemti ir baudžiamosios atsakomybės taikymą.

Iš esmės analogiškos pozicijos Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas laikėsi ir kitose bylose (pavyzdžiui, administracinė byla Nr. N⁷-214/2007, N¹-1101/2007).

7. Apibendrintoje teismų praktikoje pastebėta, kad kai kurie pirmosios instancijos teismai, išnagrinėję skundus dėl pernelyg griežtos nuobaudos, pakeičia institucijos nutarimu paskirtą teisės vairuoti transporto priemones atėmimą į piniginę baudą. Pavyzdžiui, Šiaulių apygardos administracinis teismas administracinėje byloje Nr. II-810-289/2006 nutartimi paliko galioti institucijos nutarimą dalyje dėl 2 000 Lt baudos skyrimo, bet pakeitė teisės vairuoti transporto priemones atėmimą 24 mėnesiams į 400 Lt baudą. Tačiau atsižvelgiant į tai, kad įstatymas apskritai nenumato galimybės keisti teisės vairuoti transporto priemones atėmimo į kitą nuobaudos rūšį, nenustato, kokių santykiu teisės vairuoti transporto priemones atėmimas gali būti keičiamas į kitą nuobaudos rūšį, galėjo būti svarstoma, ar tokia praktika yra teisėta ir pagrįsta. Tačiau apeliacine tvarka ši byla neperžiūrėta.

8. Administracinių teisės pažeidimų kodekso 33 straipsnyje nustatyta, kad kai vienas asmuo padaro du arba daugiau administracinių teisės pažeidimų, administracinė nuobauda skiriama už kiekvieną teisės pažeidimą atskirai. **Jeigu asmuo padarė kelis administracinius teisės pažeidimus, kurių bylas kartu nagrinėja tas pats organas (pareigūnas), galutinai šiam asmeniui skiriama nuobauda parenkama sankcijos, nustatytos už sunkesniąjį iš padarytųjų administracinių teisės pažeidimų, ribose.** Pastebėtina, kad Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas administracinėje byloje Nr. N⁹-663/2005 (Administracinių teismų praktika Nr. 7, 61-65 p.) yra išaiškinęs, kad šioje teisės normoje yra numatytas nuobaudų skyrimas esant administracinių teisės pažeidimų sutapčiais. Tad nustačius realiąją administracinių teisės pažeidimų sutaptį (tai atvejis, kai asmuo keliais savarankiškais veiksmais, skirtingu metu padaro du ar daugiau pažeidimų ir nei už vieną iš jų jam dar nėra paskirta administracinė nuobauda), kai bylas dėl šių pažeidimų nagrinėja to paties policijos komisariato pareigūnas, administracinė atsakomybė patrauktam asmeniui paprastai turėtų būti skiriama subendrinta nuobauda, t. y. vienu nutarimu turėtų būti atskirai įvertinamas ir kvalifikuojamas kiekvienas iš padarytųjų pažeidimų, nurodoma už jį pagal Administracinių teisės pažeidimų kodekso numatytas bendrąsias nuobaudų skyrimo taisykles skirtinga nuobauda, ir tik tada paskiriama galutinė nuobauda, parenkama sankcijos, nustatytos už sunkesniąjį iš padarytųjų administracinių teisės pažeidimų, ribose. Savo ruožtu teismai turėtų patikrinti, ar šių nuobaudos skyrimo taisyklių buvo laikytasi. Tačiau pasitaiko atvejų, kai apygardos administraciniai teismai dėl to visiškai nepasisako, nors iš bylos medžiagos būna akivaizdu, kad esant realiajai administracinių teisės pažeidimų sutapčiais (pažeidimai padaryti skirtingomis dienomis, skirtingais veiksmais ir nagrinėjant administracinio teisės pažeidimo bylą nei už vieną iš jų nuobauda dar nebuvo paskirta), ta pati institucija priėmė du nutarimus ir skyrė dvi atskiras nuobaudas. Iš Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikos matyti, kad institucijų nutarimai, kuriais už administracinius teisės pažeidimus, sudarančius realiąją pažeidimų sutaptį, pažeidžiant Administracinių teisės pažeidimų kodekso 33 straipsnio 2 dalį, atskirai paskiriamos nuobaudos

jų nesubendrinant, turėtų būti panaikinami ir byla gražinama kompetentingai institucijai, įpareigojant ją pakartotinai spręsti nuobaudų skyrimo ir subendrinimo klausimą (administracinė byla Nr. N⁹-663/2005, Administracinių teismų praktika Nr. 7, 61-65 p.).

9.2. Alternatyvių nuobaudų, numatytų Administracinių teisės pažeidimų kodekso 126 straipsnio 1 dalyje, parinkimo kriterijai

1. Minėta, kad Administracinių teisės pažeidimų kodekso 126 straipsnio 1 dalyje numatytos nuobaudos yra alternatyvios, t. y. už šį pažeidimą galima skirti tik vieną iš numatytų nuobaudų – baudą arba teisės vairuoti transporto priemonės atėmimą. Įstatymas nenustato konkrečių kriterijų, kada turėtų būti skiriama viena ar kita nuobauda. Tad teismams ne kartą teko spręsti klausimą, ar tinkamai buvo parinkta ir paskirta nuobauda už Administracinių teisės pažeidimų kodekso 126 straipsnio 1 dalies pažeidimą. Apibendrinta teismų praktika patvirtina, kad *kai sankcijoje yra numatytos alternatyvios nuobaudos, turi būti parenkama tokia nuobauda, kuri būtų efektyviausia, siekiant Administracinių teisės pažeidimų kodekso 20 straipsnyje numatytų administracinės nuobaudos tikslų.*

2. Iš apibendrintos teismų praktikos matyti, kad sprendamas dėl konkrečios nuobaudos parinkimo teismas atsižvelgia į:

- i. *administracinėn atsakomybėn traukiamo asmens anksčiau padarytus pažeidimus ir jam paskirtas nuobaudas.* Jei administracinėn atsakomybėn traukiamas asmuo jau buvo baustas už Kelių eismo taisyklių pažeidimus ir vėl padaro pažeidimą, tai sudaro pagrindą manyti, kad ankstesnė nuobauda nepasiekė savo tikslų, todėl administracinėn atsakomybėn traukiamam asmeniui gali būti skirta griežtesnė pagal pobūdį ir bylos aplinkybes nuobauda. Štai administracinėje byloje Nr. N⁶-1317/2006 Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas konstatavo:

Kadangi apeliantas pirmosios instancijos teismo prašė pakeisti jam paskirtą nuobaudą, t. y. vietoje paskirtos teisės vairuoti transporto priemonės atėmimo skirti baudą, teismas pagrįstai rėmėsi LR ATPK 30 straipsniu, kuris nustato, kad skiriant nuobaudą atsižvelgiama į padaryto teisės pažeidimo pobūdį, pažeidėjo asmenybę bei atsakomybę lengvinančias ir sunkinančias aplinkybes. Teismas teisingai pažymėjo, kad įstatymų leidėjas sankcijas už administracinius teisės pažeidimus diferencijuoja atsižvelgdamas į pažeidimų pavojingumą, o tais atvejais, kai sankcijoje numatytos alternatyvios nuobaudos, parenkama turi būti tokia nuobauda, kuria būtų pasiekti ATPK 20 straipsnyje numatyti administracinių nuobaudų skyrimo tikslai. Įvertinęs faktines bylos aplinkybes pirmosios instancijos teismas padarė teisingą išvadą, kad apeliantas per pakankamai trumpą vairavimo stažą sistemingai pažeidinėja KET reikalavimus ir anksčiau skirtos administracinės nuobaudos (piniginės baudos) nebuvo efektyvios atsakomybės priemonės, iš kurių jis būtų padaręs išvadas, kad privalu laikytis KET reikalavimų ir minėtomis administracinėmis nuobaudomis nebuvo pasiekti ATPK 20 straipsnyje numatyti administracinių nuobaudų skyrimo tikslai, o nutarimu <...> E. Č. paskirta administracinė nuobauda - teisės vairuoti transporto priemonės atėmimas minimaliam ATPK 126 straipsnio 1 dalies sankcijoje numatytam terminui (12 mėnesių) yra adekvati jo padaryto pažeidimo pobūdžiui, atitinkanti ATPK 20 straipsnyje numatytus administracinių nuobaudų skyrimo tikslus, o taip pat teisingumo ir protingumo kriterijus, todėl keisti šią nuobaudos rūšį nėra pagrindo.

Administracinėje byloje Nr. N⁴-1232/2006 Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas taip pat atsižvelgė į tai, kad asmuo anksčiau buvo baustas. Teismas netenkino administracinėn atsakomybėn traukiamo asmens prašymo pakeisti teisės vairuoti transporto priemonės atėmimą į baudą, nurodydamas, kad *administracinėn atsakomybėn*

traukiamas asmuo jau baustas pinigine bauda už Kelių eismo taisyklių pažeidimą ir tai auklėjamojo poveikio neturėjo, todėl jam vėl skiriant pinigine baudą negalėtų būti pasiekti ATPK 20 straipsnyje įvardinti administracinės nuobaudos tikslai.

Administracinėje byloje Nr. N¹⁰ – 1140/2006 Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas pažymėjo:

Pareiškėjas prašo, kad jam būtų paskirta pinigine bauda vietoj specialios teisės atėmimo. Tačiau pažymėtina, kad pareiškėjas, turėdamas nedidelį vairavimo stažą, jau įvykdė 14 Kelių eismo taisyklių pažeidimų, už kuriuos buvo nubaustas (9 iš jų per paskutiniuosius metus, 1 iš jų – po 2006 m. sausio 11 d. pažeidimo) <...>.

Šios aplinkybės leidžia daryti išvadą apie pareiškėjo asmenybę, polinkį pažeidinėti KET, neatsakingumą. Iš šių duomenų darytina išvada, jog piniginės nuobaudos tinkamo poveikio pažeidėjui nedaro. Todėl E. V. tinkamai paskirta alternatyvi nuobauda ir paskirtas 16 mėnesių teisės vairuoti transporto priemonės terminas.

Pareiškėjo gailėstis galėtų būti lengvinančia aplinkybe, tačiau esant sunkinančių aplinkybių (daug padarytų KET pažeidimų, nesumokėtų nuobaudų), nėra pagrindo jam sumažinti paskirtą nuobaudą. Be to, pareiškėjas apeliaciniame skunde teigia, jog po 2006 m. sausio 11 d. Kelių eismo taisyklių pažeidimo tikrai jų daugiau nepažeidinės, tačiau Alytaus miesto ir rajono policijos komisariato 2006 m. vasario 21 d. raštas Nr. 52-1-1-2894 šį pareiškėjo teiginį paneigia – 2006 m. sausio 16 d. vėl įvykdytas Kelių eismo taisyklių pažeidimas.

Aplinkybė, kad pareiškėjui teisė vairuoti transporto priemones yra būtina dėl jo darbo pobūdžio, nedaro įtakos nuobaudos skyrimui, kadangi pareiškėjas pažeidimą padarė būdamas neblaivus, be to, iš jo ankstesnio elgesio matyti, jog piniginės nuobaudos poveikio jo elgesiui vairuojant transporto priemones nedaro.

ii. kiekybinį ir kokybinį padaryto administracinio teisės pažeidimo pobūdį.

Administracinėje byloje Nr. N¹⁷-365/2006 pilietis J. P. buvo nubaustas policijos pareigūno nutarimu pagal Administracinių teisės pažeidimų kodekso 126 straipsnio 1 dalį teisės vairuoti transporto priemones atėmimu 15 mėnesių. Kauno apygardos administracinis teismas 2005 m. lapkričio 11 d. nutartimi J. P. skundą patenkino iš dalies ir nustatęs atsakomybę lengvinančią aplinkybę – J. P. prisipažino padaręs pažeidimą, gailisi (Administracinių teisės pažeidimų kodekso 31 straipsnio 1 dalies 1 punktas) – teisės vairuoti transporto priemones atėmimo terminą sutrumpino iki 12 mėnesių. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas 2006 m. kovo 16 d. nutartimi J. P. skundą dėl pernelyg griežtos nuobaudos atmetė, nurodęs, kad taikant Administracinių teisės pažeidimų kodekso 126 straipsnio 1 dalį, specialiosios teisės atėmimas skiriamas už šturkštų arba sistemingą naudojimosi šia tvarka pažeidimą. **Teismas pažymėjo, kad šioje byloje teisei priešinga veika, kurią įvykdė asmuo, patrauktas administracinė atsakomybė, buvo nukreipta prieš sveikos visuomenės interesus bei grubi. Vairuotojo iškvėptame ore alkoholio koncentracija siekė 1,12 promilių, o tokia asmens fizinė būseną jau artima vidutiniam girtumo laipsniui, todėl Kauno miesto vyriausiasis policijos komisariatas pagrįstai nustatė griežtesnę sankcijoje numatytą administracinę nuobaudą, o pirmosios instancijos teismas argumentuotai, atsižvelgdamas į galėjimąsi dėl padarytos veikos, ją sumažino iki minimumo.**

Administracinėje byloje N⁵-370/2006 pilietis G. S. buvo nubaustas pagal Administracinių teisės pažeidimų kodekso 126 straipsnio 1 dalį – teisės vairuoti transporto priemones atėmimu 14 mėnesių. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas nustatė G. S. veikoje lengvinančią aplinkybę – jis gailėjosi dėl padaryto pažeidimo, bet G. S. skundą dėl pernelyg griežtos bausmės atmetė nurodęs, kad:

Šiuo atveju ne pareiškėjo deklaruojamas gailėjimasis dėl padaryto pažeidimo, bet pats pažeidimo pobūdis (pažeidimas padarytas šiurkščiai piktnaudžiaujant suteikta specialia teise, keliant realų pavojų kitiems eismo dalyviams) ir aplinkybės, kad pareiškėjas Kelių eismo taisyklių pažeidimus daro sistemingai bei kad yra atsakomybę sunkinanti aplinkybė – pakartotinumai (ATPK 32 straipsnio 1 dalies 5 punktas), yra lemiančios aplinkybės parenkant nuobaudos rūšį. Iš šių aplinkybių matyti, kad visiškai nuobaudos – specialios teisės atėmimo – neskyrimas šiuo atveju neleistų pasiekti ATPK numatytą administracinės nuobaudos tikslų. Teisės vairuoti transporto priemones atėmimas turi ne tik nubauti apeliantą ir apriboti jam galimybę daryti naujus šios rūšies pažeidimus, bet ir padėti suvokti, kad veiksmai, už kuriuos atimta teisė vairuoti transporto priemones, savo pobūdžiu yra pavojingi visuomenei, kenkia viešajai tvarkai. Taigi pirmosios instancijos teismas pagrįstai konstatavo, kad šiuo atveju paskirta efektyviausia nuobauda. Pažymėtina, kad pirmosios instancijos teismas teisingai įvertino ir kitas pareiškėjo nurodytas aplinkybes (kad pareiškėjas dirba pagal verslo liudijimą, darbas susijęs su automobilio vairavimu, darbas yra vienintelis pragyvenimo šaltinis, motina invalidė, patėvis pensininkas) kaip nesudaranti pagrindą keisti nutarimu paskirtos nuobaudos. Kaip jau minėta, pats pažeidimo pobūdis ir aplinkybės, kad pareiškėjas Kelių eismo taisyklių pažeidimus daro sistemingai, turi esminę reikšmę parenkant nuobaudos rūšį. Be to, iš bylos medžiagos matyti, kad apelianto pragyvenimo šaltinis yra atlygis už teikiamas statinių remonto paslaugas, apeliantas šias paslaugas teikia savarankiškai, taigi negalima spręsti, kad teise vairuoti transporto priemones yra tiesiogiai pagrįsta minėta apelianto veikla.

iii. pažeidimo padarymo aplinkybės.

Administracinėje byloje Nr. N⁵-1878/2006, sprenddamas klausimą dėl alternatyvios administracinės nuobaudos parinkimo, Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas konstatavo:

Pirmosios instancijos teismo išvada, kad, parenkant apeliantui nuobaudos rūšį ir skiriant teisės vairuoti transporto priemones atėmimo terminą, ATPK nuostatos nebuvo pažeistos, pagrįsta. Apeliantas padarė savo pobūdžiu pavojingą pažeidimą, vairuodamas automobilį neblaivus, būdamas lengvo neblaivumo laipsnio. Pažeidimas buvo padarytas mieste, kur eismo intensyvumas yra didelis, tuo sukeldamas realų pavojų eismo saugumui. Apeliantas sąmoningai pasirinko tokį elgesį, po alkoholio vartojimo praėjus tik 10-15 minučių (jo paties paaiškinimas <...>), ėmėsi vairuoti automobilį. Nebuvo nustatyta atsakomybę lengvinančių aplinkybių, išskirtinai teigiamo kaltininko asmenybės charakterizavimo, todėl, įvertinant pažeidimo pobūdį, buvo pagrįstai parinkta griežtesnė sankcijoje numatyta administracinės nuobaudos rūšis – teisės vairuoti transporto priemones atėmimas.

iv. visumą teisiškai reikšmingų aplinkybių.

Administracinėje byloje N⁹-460/2006 piliečiui R. Š. policijos komisariato pareigūno 2005 m. spalio 19 d. nutarimu už pažeidimą, numatytą Administracinių teisės pažeidimų kodekso 126 straipsnio 1 dalyje, buvo atimta teisė vairuoti transporto priemones 15 mėnesių. Byloje nebuvo duomenų, kad policijos pareigūnas būtų nustatęs R. Š. veikoje sunkinančias aplinkybes. Iš bylos esančių įrodymų buvo matyti, kad R. Š. veikoje buvo lengvinančių aplinkybių – asmuo traukiamas administracinėn atsakomybėn nuoširdžiai gailėjosi padaręs pažeidimą (Administracinių teisės pažeidimų kodekso 31 straipsnio 1 dalies 1 punktas), be to, byloje buvo asmenį palankiai charakterizuojančių aplinkybių – jis buvo išklauses kursą apie alkoholio ir narkotikų žalą, vedęs, dirbantis, auginantis mažametį vaiką, šeimoje vienintelis dirbantis ir šeimą išlaikantis asmuo, neturintis galiojančių nuobaudų už Kelių eismo taisyklių pažeidimus. Policijos komisariato pareigūno 2005 m. spalio 19 d. nutarime nebuvo jokių motyvų, kodėl yra skiriama

griežtesnė nuobauda. Tad Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas 2006 m. balandžio 13 d. nutartimi panaikino R. Š. už Administracinių teisės pažeidimų kodekso 126 straipsnio 1 dalyje numatyto pažeidimo padarymą paskirtą administracinę nuobaudą – teisės vairuoti transporto priemonės atėmimą 15 mėnesių, ir paskyrė R. Š. 1250 litų baudą.

3. Pastebėtina, kad ***Vyriausybės įgaliotų atlikti medicininę ir švietėjišką atestaciją institucijų pažymos pateikimas nėra privaloma sąlyga, kad būtų galima, pagal Administracinių teisės pažeidimų kodekso 126 straipsnio 1 dalį, neskirti teisės vairuoti transporto priemonės atėmimo.*** Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas administracinėje byloje Nr. N⁵-1878/2006 pažymėjo:

Iš pirmosios instancijos teismo nutarties motyvų šalintinas motyvas, kad šią administracinės nuobaudos rūšį lemia tai, kad administracinėn atsakomybėn patrauktas asmuo nepateikė Vyriausybės įgaliotų atlikti medicininę ir švietėjišką atestaciją institucijų pažymos. Kolegija pažymi, kad parenkant administracinės nuobaudos rūšį, kai ATPK straipsnio sankcijoje numatyta alternatyvi specialiosios teisės atėmimo nuobaudos skyrimo galimybė, atestacijos pažyma neturi teisinės reikšmės, nes į ją atsižvelgiama tik taikant ATPK 30¹ straipsnio nuostatas, t. y. tik sprendžiant dėl švelnesnės nuobaudos, nei numatyta sankcijoje, skyrimo arba administracinės nuobaudos neskyrimo.

9.3. Administracinių teisės pažeidimų kodekso 30¹ straipsnio taikymas

1. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas yra pažymėjęs, kad konstitucinis teisingumo principas reikalauja nustatomas sankcijas už teisės pažeidimus (taigi ir skiriamas administracinės nuobaudas, pinigines baudas) diferencijuoti taip, kad jas taikant būtų galima atsižvelgti į teisės pažeidimo pobūdį, į atsakomybę lengvinančias ir kitas aplinkybes, kad atsižvelgiant į tai būtų galima skirti mažesnę nuobaudą nei sankcijoje numatytoji minimali (Konstitucinio Teismo 2004 m. sausio 26 d. nutarimas). Ši konstitucinė maksima atsispindi Administracinių teisės pažeidimų kodekse. Administracinių teisės pažeidimų kodekso 30¹ straipsnio 1 dalis nustato, kad organas (pareigūnas), nagrinėjantis administracinės teisės pažeidimų bylas, atsižvelgdamas į aplinkybes, nurodytas šio kodekso 30 straipsnio 2 dalyje, taip pat į šio kodekso 31 straipsnyje nustatytas atsakomybę lengvinančias bei kitas įstatymų nenurodytas lengvinančias aplinkybes, vadovaudamasis teisingumo ir protingumo kriterijais, gali paskirti mažesnę nuobaudą nei sankcijoje numatyta minimali arba paskirti švelnesnę nuobaudą nei numatyta sankcijoje, arba visai neskirti administracinės nuobaudos.

2. ***Specialiosios teisės atėmimas, numatytas sankcijoje už teisės pažeidimą, padarytą neblaivaus arba apsvaigusio nuo narkotikų, vaistų ar kitų svaigiųjų medžiagų asmens, gali būti neskiriamas tik tuo atveju, kai yra gaunama Vyriausybės įgaliotų atlikti medicininę ir švietėjišką atestaciją institucijų pažyma*** (Administracinių teisės pažeidimų kodekso 30¹ straipsnio 2 dalis). Ši aplinkybė ne kartą akcentuota ir teismų praktikoje. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas administracinėje byloje Nr. N¹⁷-143/2006 konstatavo:

Pagal ATPK 30¹ straipsnio 1 dalį organas (pareigūnas), nagrinėjantis administracinės teisės pažeidimų bylas, atsižvelgdamas į aplinkybes, nurodytas šio kodekso 30 straipsnio 2 dalyje, taip pat į šio kodekso 31 straipsnyje nustatytas atsakomybę lengvinančias bei kitas įstatymų nenurodytas lengvinančias aplinkybes, vadovaudamasis teisingumo ir protingumo kriterijais, gali paskirti mažesnę nuobaudą nei sankcijoje numatyta minimali arba paskirti švelnesnę nuobaudą nei numatyta sankcijoje, arba visai neskirti administracinės nuobaudos.

To paties straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad specialiosios teisės atėmimas, numatytas sankcijoje už teisės pažeidimą, padarytą neblaivaus arba apsvaigusio nuo narkotikų, vaistų ar kitų svaigiųjų medžiagų asmens, gali būti neskiriamas tik tuo atveju, kai yra gaunama Vyriausybės įgaliotų atlikti medicininę ir švietėjišką atestaciją institucijų pažyma.

Nurodyta ATPK 30¹ straipsnio 2 dalies nuostata aiškintina kaip papildoma ir būtina sąlyga neskirti sankcijoje (šiuo atveju ATPK 126 straipsnio 2 dalyje) numatyto specialiosios teisės atėmimo. Tai reiškia, kad šioje straipsnio dalyje nurodytos pažymos nebuvimas (nepateikimas) yra pagrindas netenkinti prašymo dėl specialiosios teisės atėmimo neskyrimo.

3. Atkreiptinas dėmesys, kad *Administracinių teisės pažeidimų kodekso 30¹ straipsnis reikalauja motyvuoti sprendimą paskirti mažesnę nuobaudą nei sankcijoje numatyta minimali arba paskirti švelnesnę nuobaudą nei numatyta sankcijoje, arba visai neskirti administracinės nuobaudos.* Ši pareiga taikytina ir teismui, nusprendusiam taikyti paminėtą teisės normą.

4. Skirdamas nuobaudas už nagrinėjamus pažeidimus taikyti Administracinių teisės pažeidimų kodekso 30¹ straipsnio 1 dalį turi teisę ir organas (pareigūnas), įgaliotas nagrinėti administracinių teisės pažeidimų bylas, t. y. policija. Tačiau šiuo atveju policijos sprendimą turi sankcionuoti apylinkės teismo teisėjas. Iš apibendrintų bylų matyti, kad policijos įstaigos kartais naudojasi savo teise ir prašo apylinkės teismo, kad būtų sankcionuotas Administracinių teisės pažeidimų kodekso 30¹ straipsnio 1 dalies taikymas. *Administracinių teisės pažeidimų kodeksas nenustato, kaip turėtų elgtis ir kokį procesinį dokumentą turėtų priimti apylinkės teismas, nusprendęs nesankcionuoti Administracinių teisės pažeidimų kodekso 30¹ straipsnio taikymo. Tačiau apibendrintos bylos rodo, kad tokiu atveju apylinkės teismai priima motyvuotą nutartį* (pavyzdžiui, Klaipėdos apygardos administracinio teismo administracinių bylų Nr. II-76-163/2006, II-587-163/2006 medžiaga). Su tokia praktika nėra pagrindo nesutikti, nes įstatymas reikalauja motyvuoti kiekvieną sprendimą taikyti Administracinių teisės pažeidimų kodekso 30¹ straipsnio 1 dalį. Tad jei policijos nutarimas skirti mažesnę nuobaudą nei sankcijoje numatyta minimali arba paskirti švelnesnę nuobaudą nei numatyta sankcijoje, arba visai neskirti administracinės nuobaudos yra nemotyvuotas, nėra pagrįstas byloje surinktais duomenimis ir įrodymais, teismas, kaip teisingumą vykdanči institucija, turi nesankcionuoti Administracinių teisės pažeidimų kodekso 30¹ straipsnio 1 dalies taikymo. Tačiau ir pats teismas, kaip teisingumą vykdanči institucija, negali priimti nemotyvuotų sprendimų. Todėl motyvuotos nutarties priėmimas tokiu atveju yra racionalus ir logiškas sprendimas, atitinkantis teismo, kaip teisingumą vykdančios institucijos, funkcijų esmę ir prigimtį.

5. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, nagrinėdamas bylas dėl nuobaudos sušvelninimo ar pernelyg švelnios nuobaudos paskyrimo, yra ne kartą konstatavęs, kad *mažesnės nuobaudos, nei sankcijoje numatyta minimali, ar švelnesnės nuobaudos, nei numatyta sankcijoje, skyrimas arba administracinės nuobaudos neskyrimas yra sietini tik su tam tikrų išskirtinių aplinkybių, kurios gali būti vertinamos pažeidėjo naudai kaip ypatingai švelninančios jo atsakomybę, konstatavimu* (pavyzdžiui, administracinė byla Nr. N⁵-1647/2006, N¹⁶-1481/06, N⁹-1499/2006, N¹⁷-148/2006). *Administracinė nuobauda, vadovaujantis Administracinių teisės pažeidimų kodekso 30¹ straipsnyje nustatytais taisyklėmis, gali būti švelninama tik ypatingais, išimtiniais atvejais, kai nustatomas kompleksas faktinių duomenų, bylojančių asmens, kurio atžvilgiu taikomos administracinio poveikio priemonės, naudai* (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo administracinė byla Nr. N¹-1396/2007, N¹⁷-103/2007). Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas taip pat yra konstatavęs, kad naudojant teleologinį įstatymo aiškinimą (pagal teisės normos tikslą), *Administracinių teisės pažeidimų kodekso 30¹ straipsnis neturėtų būti taikomas, jei nustatytos atsakomybę už administracinį teisės pažeidimą sunkinančios aplinkybės, nurodytos Administracinių teisės pažeidimų kodekso 32 straipsnyje* (administracinė byla Nr. N¹⁷-1344/2006, N¹¹-1071/2006), *arba nustatyta, kad pažeidėjas vengia administracinės atsakomybės* (1999 m. gruodžio 28 d.

konsultacija; Administracinių teismų praktika Nr. 1, 326 p.). ***Paminėtos teisės normos taikymas, kaip taisyklė, negali būti pateisinamas, kai asmuo pakartotinai per metus vairuoja automobilį neblaivus*** (pavyzdžiui, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo nutartis administracinėje byloje Nr. N¹⁶-1746/2006). Taigi, ***sprendžiant dėl Administracinių teisės pažeidimų kodekso 30¹ straipsnio 1 dalies taikymo, turi būti atsižvelgta į visumą teisiškai reikšmingų aplinkybių, visapusiškai, išsamiai ir objektyviai įvertintos ne tik pažeidėjo atsakomybę švelninančios, bet ir sunkinančios aplinkybės. Kompleksiškai su paminėtomis aplinkybėmis turėtų būti vertinamas ir pats pažeidimo pobūdis, jo pavojingumas, pažeidimo padarymo aplinkybės, administracinė atsakomybėn traukiamo asmens asmenybę teigiamai ar neigiamai apibūdinančios aplinkybės, kitų visuomenės narių interesas, kad eismas keliuose vyktų saugiai, tikimybė, kad paskirta nuobauda pasieks ja keliamus tikslus ir t. t. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktika patvirtina, kad tik visumos aplinkybių įvertinimas, labai teigiamas jų kompleksinis pobūdis gali sudaryti prielaidas taikyti Administracinių teisės pažeidimų kodekso 30¹ straipsnio 1 dalį.***

6. Minėta, kad Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikoje laikomasi nuostatos, jog Administracinių teisės pažeidimų kodekso 30¹ straipsnio 1 dalies taikymas turėtų būti siejamas su išskirtinių aplinkybių, kurios gali būti vertinamos pažeidėjo naudai kaip ypatingai švelninančios jo atsakomybę, konstatavimu. Iš apibendrintos Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikos matyti, kad teismas konkrečiose bylose yra nepripažinęs šio pobūdžio aplinkybių išskirtinėmis, pakankamomis Administracinių teisės pažeidimų kodekso 30¹ straipsnio 1 dalies taikymui:

- i. ***asmuo darbe charakterizuojamas teigiamai*** (pavyzdžiui, administracinė byla Nr. N¹⁶-536/2006, N¹⁶-597/2006, N¹⁶-949/2006).
- ii. ***asmuo nėra priklausomybės ligų centro įskaitoje*** (pavyzdžiui, administracinė byla Nr. N¹⁶-536/2006).
- iii. ***asmuo išklausė paskaitų apie alkoholio ir narkotikų žalą žmogaus sveikatai kursą*** (pavyzdžiui, administracinė byla Nr. N¹⁶-1757/2006, N¹⁶-1756/2006).
- iv. ***asmuo sumokėjo anksčiau už pažeidimus paskirtas baudas*** (pavyzdžiui, administracinė byla Nr. N¹⁶-594/2006).
- v. ***asmuo sumokėjo paskirtą baudą*** (pavyzdžiui, administracinė byla Nr. N¹⁶-1756/2006, N⁵-1647/2006).
- vi. ***asmuo Kelių eismo taisyklių pažeidimą padarė pirmą kartą*** (pavyzdžiui, administracinė byla Nr. N¹⁶-949/2006, N¹⁷-1874/2006).
- vii. ***asmuo nuoširdžiai gailisi*** (pavyzdžiui, administracinė byla Nr. N³-020/2006).
- viii. ***transporto priemonė reikalinga nuvažiuoti į darbą.***

Administracinėje byloje Nr. N¹⁴-2082/2006 Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas nurodė, kad ***tai, jog apeliantui reikalinga transporto priemonė važinėti į darbą, negali būti pripažinta išskirtine aplinkybe, šalinančia atsakomybę, nes didžioji dalis automobilį vairuojančių asmenų naudoja ją panašiais tikslais.***

- ix. ***administracinė atsakomybėn traukiamo asmens gyvenamosios vietos geografinė padėtis.***

Administracinėje byloje Nr. N¹⁶-1022/2006 apeliantas, kuris buvo nubaustas 1 500 Lt bauda ir teisės vairuoti transporto priemones atėmimu 18 mėnesių už Administracinių teisės pažeidimų kodekso 126 straipsnio 2 dalies pažeidimą, prašė skirti jam tik baudą, motyvuodamas tuo, kad prisipažįsta padaręs nusižengimą, gailisi. Automobiliu jam būtina vykti į darbą. Šeima yra paėmusi paskolą, augina 2 mėnesių dukrą, tad apeliantui netekus darbo, šeima atsidurtų žemiau skurdo ribos. Apelianto šeima gyvena kaime, tad

automobilis yra būtinas vežant dukrą į polikliniką, vykstant įsigyti vaistų ir maisto produktų. Netekęs teisės vairuoti transporto priemonės, jis negalėsias dirbti ir išlaikyti šeimos. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, įvertinęs paminėtas aplinkybes, konstatavo, kad aplinkybėmis, dėl kurių būtų galima taikyti Administracinių teisės pažeidimų kodekso 30¹ straipsnio nuostatas, netaikytinos ir ***pareiškėjo gyvenamosios vietos geografinė bei šeimos materialinė padėtis, teigiamas charakterizavimas darbe.***

- x. ***tam tikras šeiminių-asmeninių pobūdžio aplinkybes (rūpinimasis vaikais ir artimaisiais, jų išlaikymas, bloga šeimos ar asmeninė materialinė padėtis ir pan.).***

Administracinėje byloje Nr. N¹⁶-595/2006 administracinė atsakomybė traukiamam asmeniui už Administracinių teisės pažeidimų kodekso 126 straipsnio 2 dalies pažeidimą buvo paskirta 1 750 Lt bauda su teisės vairuoti transporto priemonės atėmimu 21 mėnesiui. Administracinė atsakomybė traukiamas asmuo skundu prašė neskirti jam teisės vairuoti transporto priemonės atėmimo. Procesu metu pažymėjo, kad teisės vairuoti transporto priemonės atėmimas pablogins šeimos padėtį. Asmuo dirba pamaininį darbą, visuomeninio susisiekimo su darbovieta nėra. Taip pat dažnai važinėja į už 30 km esantį kaimą lankyti motiną ir anytą, kurios yra našlės, ligotos, jas nuolat reikia prižiūrėti bei padėti nudirbti žemės ūkio darbus. Situoktinis pagal darbo pobūdį retai būna Lietuvoje. Automobilis būtinas vaikų priežiūros ir auklėjimo tikslais, aplankyti artimuosius. Administracinė atsakomybė traukiamas asmuo pažymėjo, kad sumokėta bauda turėjo didelį auklėjamąjį poveikį, neigiamai paveikė šeimos biudžetą. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, įvertinęs bylos aplinkybes, konstatavo:

ATPK 30¹ straipsnio 1 dalyje reglamentuotas mažesnės nuobaudos nei sankcijoje numatyta minimali, švelnesnės nuobaudos nei numatyta sankcijoje skyrimas arba administracinės nuobaudos neskyrimas sietinas tik su tam tikrų išskirtinių aplinkybių, kurios gali būti vertinamos pažeidėjo naudai kaip ypatingai švelninančios jo atsakomybę, konstatavimu. Tokių išskirtinių aplinkybių byloje nenustatyta. Tokiomis aplinkybėmis netaikytinos ir apeliančios šeiminių padėtis, rūpinimasis vaikais ir senyvo amžiaus artimaisiais, dirbamo darbo pobūdis. Į visas šias aplinkybes gali būti atsižvelgiama individualizuojant pažeidėjui skiriamą nuobaudą sankcijos ribose, kas ir buvo padaryta.

Bet kurios įstatyme numatytos administracinės nuobaudos paskyrimas neišvengiamai sukelia tam tikras neigiamas pasekmes tiek administracinė atsakomybė traukiamam asmeniui, tiek jo šeimos nariams, tačiau vien tai negali būti vertinama kaip pagrindas ją švelninti. ATPK 20 straipsnyje nurodyta, kad administracinė nuobauda yra atsakomybės priemonė, kuri skiriama administracinių teisės pažeidimą padariusiems asmenims nubausti bei siekiant auklėti, kad jie laikytųsi įstatymų, gerbtų bendro gyvenimo taisykles, taip pat kad tiek pats pažeidėjas, tiek ir kiti asmenys nepadarytų naujų teisės pažeidimų.

Administracinėje byloje Nr. N¹⁶-1757/2006 administracinė atsakomybė traukiamam asmeniui už Administracinių teisės pažeidimų kodekso 126 straipsnio 2 dalies pažeidimą buvo paskirta 1 500 Lt bauda su teisės vairuoti transporto priemonės atėmimu 18 mėnesių. Administracinė atsakomybė traukiamas asmuo prašė neskirti jam teisės vairuoti transporto priemonės atėmimo. Procesu metu akcentavo, kad nuoširdžiai gailisi dėl padaryto pažeidimo, be to, jo darbas susijęs su būtinumu turėti teisę vairuoti transporto priemonės. Šeimos materialinė padėtis sunki, augina mažametį sūnų. Teigė, kad neblaivus transporto priemonę vairavo pirmą kartą, nėra jo atsakomybę sunkinančių aplinkybių. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, įvertinęs bylos aplinkybes, konstatavo:

<...> Išskirtinių aplinkybių byloje nenustatyta. Byloje nustatyta vienintelė apelianto atsakomybę lengvinanti aplinkybė – prisipažinimas padarius pažeidimą ir nuoširdus gailėjimasis. Išskirtinėmis aplinkybėmis netaikytinos pareiškėjo dirbamo darbo pobūdis bei jo nurodytos šeimyninės aplinkybės. Tai, kad darbe apeliantas charakterizuojamas

teigiamai, kad tokį Kelių eismo taisyklių pažeidimą padarė pirmą kartą bei yra išklausęs alkoholio ir narkotikų žalos žmogaus sveikatai kursą, taip pat nėra išskirtinėmis aplinkybėmis, dėl kurių būtų galima taikyti ATPK 30^l straipsnio nuostatas. Į visas šias aplinkybes gali būti atsižvelgiama, individualizuojant pažeidėjui skiriamą nuobaudą sankcijos ribose, kas ir buvo padaryta. Apeliantas padarė vieną iš sunkiausių KET reikalavimų pažeidimų – automobilį vairavo būdamas vidutinio girtumo laipsnio. Asmuo privalo suvokti, kad toks jo elgesys kelia pavojų visuomenei ir kitiems eismo dalyviams, ir suprasti galimas tokio pažeidimo pasekmes jam ir jo artimiesiems.

Šilutės rajono policijos komisariato pareigūnas 2006 m. balandžio 21 d. nutarimu S. J. už pažeidimo, numatyto Administracinių teisės pažeidimų kodekso 126 straipsnio 2 dalyje, padarymą paskyrė 1 500 Lt baudą ir atėmė teisę vairuoti transporto priemonės 18 mėnesių. S. J. skundu kreipėsi į teismą, prašydamas panaikinti nutarimu paskirtą teisę vairuoti transporto priemones atėmimą. Nurodė, kad pažeidimas niekam nesukėlė pavojaus, kadangi kelyje, kuriuo važiavo, nebuvo nei kitų transporto priemonių, nei pėsčiųjų, o reikėjo nuvažiuoti tik 200 m. Pažymėjo, kad dėl pažeidimo labai gailisi, šiuo metu dirba vairuotoju, šis darbas yra vienintelis pragyvenimo šaltinis, išlaiko šeimą. Jeigu bus atimta teisė vairuoti, negalės dirbti. Teigė, kad gyvena kaimo vietovėje, Rusnėje, augina net tris nepilnamečius vaikus, į darbą važinėja asmeniniu transportu, kadangi reikiamu laiku visuomeninio transporto nėra, dirba autokrano vairuotoju, papildomai – staliumi-dailide, atėmus teisę vairuoti šeima netektų pragyvenimo šaltinio. Piniginę baudą yra sumokėjęs. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas administracinėje byloje Nr. N⁵-1647/2006, įvertinęs paminėtas aplinkybes, konstatavo:

Tai, kad apeliantas pripažino kaltę dėl pažeidimų padarymo ir nuoširdžiai gailisi, yra jo atsakomybę lengvinanti aplinkybė, į kurią atsižvelgta skiriant minimalios trukmės, numatytos ATPK 126 straipsnio 2 dalies sankcijoje, nuobaudą. Kitų įstatyme numatytų atsakomybę lengvinančių aplinkybių nenustatyta.

Šiuo atveju svarbu atsižvelgti, kad apelianto padarytas pažeidimas pavojingas transporto eismo saugumui, savo pobūdžiu jis ne tik kad ne mažiau pavojingas, nei kiti padaromi analogiški pažeidimai, bet netgi pavojingesnis. Pažeidimas padarytas gyvenamojoje vietovėje, vakaro metu, kai eismo intensyvumas nemažas. Be to, apeliantui buvo nustatytas vidutinis arti sunkaus neblaivumo laipsnis. Todėl vertintina, kad darydamas ATPK 126 straipsnio 2 dalyje numatytą pažeidimą, apeliantas sukėlė realią grėsmę transporto eismo saugumui, eismo dalyviams ir sau pačiam.

Apeliantas dirba vairuotoju-staliumi-dailide, jo asmenybė darbe vertinama teigiamai, jis turi šeimą, tris vaikus, iš kurių vienas nepilnametis (pagal Rusnės seniūnijos pažymą), anksčiau administracine tvarka nebaustas. Visos šios aplinkybės apeliantą charakterizuoja pakankamai, tačiau neišskirtinai teigiamai. Pats vairavimas esant neblaiviam ir jo motyvavimas būtinybe pasiimti sutaisytą automobilį, apelianto neapibūdina kaip drausmingo eismo dalyvio.

Taigi jokių išskirtinių aplinkybių, kurios gali būti vertinamos pažeidėjo naudai kaip ypatingai švelninančios jo atsakomybę, nebuvo nustatyta.

Apelianto nurodomos aplinkybės, apibūdinančios teisės vairuoti transporto priemones reikalingumą, atestacijos pažyma, aplinkybė, kad sumokėjo baudą, šiuo atveju taip pat nesudaro pagrindo taikyti ATPK 30^l straipsnio nuostatų.

S. Č. kreipėsi į Panevėžio apygardos administracinį teismą, prašydamas pakeisti jo atžvilgiu priimtą nutarimą, t. y. sušvelninti paskirtą 2 000 Lt nuobaudą bei neskirti papildomos nuobaudos – atėmimo teisės vairuoti transporto priemonės 24 mėnesiams už pažeidimą, numatytą Administracinių teisės pažeidimų kodekso 126 straipsnio 3 dalyje. Teisme paaiškino, kad pripažįsta padaręs pažeidimą bei nuoširdžiai dėl to gailisi. Jam

labai reikalinga teisė vairuoti transporto priemones, kadangi jis dirba UAB „Keltuva“ vairuotoju, pagalbinu darbininku, jo darbas tiesiogiai susijęs su transporto priemonių vairavimu, netekęs teisių, netektų ir darbo, kuris yra vienintelis jo pragyvenimo šaltinis, negalėtų išlaikyti savęs bei padėti senyvo amžiaus ligotiesiems, kartu su juo gyvenantiems tėvams, kuriuos jis išlaiko bei vežioja pas medikus. Panevėžio apygardos administracinis teismas skundą tenkino iš dalies – skyrė 2 000 Lt baudą su teisės vairuoti transporto priemones atėmimu vienam mėnesiui. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas administracinėje byloje Nr. N¹⁶-1569/2006 iš dalies tenkino protokolą surašiusios institucijos apeliacinį skundą dėl pernelyg sušvelnintos nuobaudos. Teismas pažymėjo, kad pirmosios instancijos teismas, taikydamas S. Č. Administracinių teisės pažeidimų kodekso 30¹ straipsnio nuostatas, tokį savo sprendimą grindė vienintelės jo atsakomybę lengvinančios aplinkybės buvimu *bei tokiomis aplinkybėmis (darbas susijęs su transporto priemonių vairavimu, pensinio amžiaus tėvų išlaikymas, teigiamas asmens charakterizavimas), kurios teismų praktikoje tokio pobūdžio bylose nelaikomos ypatingomis aplinkybėmis*. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas nurodė, kad *pirmosios instancijos teismo nurodytos aplinkybės gali būti pagrindas skirti S. Č. minimalią nuobaudą, numatytą įstatymo sankcijoje, o sprendžiant dėl pareiškėjo atsakomybės, būtina atsižvelgti į tai, kad vairuodamas automobilį išgėręs, kai nustatytas net sunkus girtumo laipsnis, S. Č. kėlė didelį pavojų aplinkinių žmonių gyvybei ir sveikatai, taigi padarė vieną sunkiausių administracinių teisės pažeidimų transporto srityje*.

Administracinėje byloje Nr. N¹⁶-594/2006 administracinėn atsakomybėn traukiamas asmuo už Administracinių teisės pažeidimų kodekso 124¹ straipsnio 4 dalies, 124¹ straipsnio 6 dalies, 126 straipsnio 3 dalies pažeidimą institucijos nutarimu buvo nubaustas 2 700 Lt bauda su teisės vairuoti transporto priemones atėmimu 30 mėnesių. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, nagrinėdamas pareiškėjo apeliacinį skundą, kuriuo jis prašė neatimti teisės vairuoti transporto priemones, *nelaikė studijuojančio sūnaus išlaikymo, darbo siejimo su būtinybe vairuoti transporto priemones, paskaitų apie alkoholio ir narkotikų žalą žmogaus sveikatai kurso išklauso, anksčiau už pažeidimus skirtų baudų sumokėjimo* aplinkybėmis, dėl kurių būtų galima taikyti ATPK 30¹ straipsnio nuostatas. Teismas pažymėjo, kad į šias aplinkybes gali būti atsižvelgiama individualizuojant pažeidėjui skiriamą nuobaudą sankcijos ribose, kas ir buvo padaryta, o iš bylos medžiagos matyti, jog apeliantas sistemingai pažeidinėja Kelių eismo taisykles, tačiau jokių išvadų iš jam anksčiau paskirtų baudų nedaro.

Su šeimos materialine padėtimi, jos galimu pablogėjimu dėl paskirtos nuobaudos taikymo susiję faktai teismo buvo įvertinti kaip nepakankami Administracinių teisės pažeidimų kodekso 30¹ straipsnio taikymui ir administracinėje byloje Nr. N¹⁶-1481/2006. Šioje byloje administracinėn atsakomybėn patrauktas asmuo, kuris buvo nubaustas 1 100 Lt bauda už Administracinių teisės pažeidimų kodekso 126 straipsnio 1 dalies pažeidimą, nurodė, kad dėl padaryto pažeidimo gailisi, jo šeimos materialinė padėtis yra labai sunki, nes žmona dirba tik puse etato ir jie turi ligotą sūnų bei moka išmokas pagal tris išperkamosios nuomos sutartis, todėl tokios didelės baudos sumokėti neturi galimybės. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas šioje byloje konstatavo, kad *pareiškėjo šeiminei padėtis bei daiktų įsigijimo išperkamosios nuomos būdu ir mokamų mokesčių faktai nesudaro pagrindo taikyti Administracinių teisės pažeidimų kodekso 30¹ straipsnio*.

Administracinėje byloje Nr. N⁹-1191/2007 Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas konstatavo, kad apeliaciniame skunde nurodytos aplinkybės (*gailestis, sunki materialinė padėtis, tėvų priežiūra*) negali būti pripažintos išskirtinėmis aplinkybėmis, galinčiomis sąlygoti teisės vairuoti transporto priemones atėmimo netaikymą. *Teigiama charakteristika, prasta finansinė padėtis, dviejų mažamečių vaikų auginimas*

nepripažinti ypatingomis aplinkybėmis, lemiančiomis išskirtinai švelnios nuobaudos taikymą, ir administracinėje byloje Nr. N¹⁶-1233/2007.

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas administracinėje byloje Nr. N⁴-2136/2006 pažymėjo, jog *tai, kad teisės vairuoti transporto priemonės praradimas gali lemti darbo praradimą, apsunkinti šeimos, kurioje auga nepilnametis vaikas, materialinę padėtį, administracinėn atsakomybėn traukiamas asmuo turėtų įvertinti prieš darydamas administracinį teisės pažeidimą*. Šios pozicijos Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas laikėsi ir kitose bylose. Pavyzdžiui, administracinėje byloje Nr. N⁶-1199/2006 apeliacinės instancijos teismas konstatavo, kad *vairuotojas, dar prieš sėsdamas už automobilio vairo, turėtų numatyti galimas pasekmes, kilsiančias jam (jo galimybei dirbti tam tikrą darbą), jo artimųjų ratui (jo šeimai, jos turtinei padėčiai), o tuo pačiu – ir kitiems eismo dalyviams dėl vairavimo esant neblaiviam*.

xi. su darbo pobūdžiu susijusias aplinkybes.

Administracinėje byloje Nr. N¹⁶-1756/2006 administracinėn atsakomybėn traukiamas asmuo už Administracinių teisės pažeidimų kodekso 126 straipsnio 2 dalies ir 124¹ straipsnio 6 dalies pažeidimą buvo nubaustas 1 500 Lt bauda su teisės vairuoti transporto priemonės atėmimu 18 mėnesių. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, nagrinėdamas pareiškėjo apeliacinį skundą, kuriuo jis prašė neatimti teisės vairuoti transporto priemonės, apelianto dirbamo **darbo pobūdžio** (apeliantas dirbo vairuotoju) nelaikė aplinkybe, dėl kurios būtų galima taikyti Administracinių teisės pažeidimų kodekso 30¹ straipsnio nuostatas. Analogiškos pozicijos Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas laikėsi ir administracinėje byloje Nr. N¹⁵-2046/2006 (apeliantas dirbo vairuotoju-ekspeditoriumi ir buvo nubaustas už Administracinių teisės pažeidimų kodekso 126 straipsnio 3 dalies pažeidimą). Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas administracinėje byloje Nr. N¹-1396/2007 konstatavo:

Apelianto darbo pobūdis taip pat nėra išimtinė aplinkybė, leidžianti skirti apeliantui mažesnę nei įstatymo numatyta nuobaudą. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas yra ne kartą pažymėjęs, kad tai, jog administracinėn atsakomybėn traukiamo asmens darbas siejamas su poreikiu vairuoti transporto priemonės, panašaus pobūdžio bylose savaiame nepripažįstamas ypatinga aplinkybe, turinčia lemti išskirtinai švelnios nuobaudos taikymą (Žr. pvz.: Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo nutartį administracinėje byloje Nr. N³-34/2007, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo nutartį administracinėje byloje Nr. N¹-413/2007). Ši taisyklė, atsižvelgiant į ATPK 126 straipsnio 3 dalyje numatyto pažeidimo pavojingumą, taikytina ir tais atvejais, kai pažeidimą padariusio asmens pareigos yra tiesiogiai susijusios su transporto priemonės vairavimu, o darbinės pajamos yra pažeidimą padariusio asmens pagrindinis pragyvenimo šaltinis (Žr. pvz.: Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo nutartį administracinėje byloje Nr. N¹-1378/2007). Dirbdamas darbą, kuriam atlikti reikalinga teisė vairuoti transporto priemonės, apeliantas privalėjo elgtis ypač atidžiai ir rūpestingai, įvertinti galimas neigiamas savo priešingo teisei elgesio pasekmes. Tačiau apeliantas sąmoningai pasirinko priešingą teisei elgesį, padarė vieną grubiausių KET pažeidimų - vairavo transporto priemonę būdamas sunkaus girtumo laipsnio, tokiu elgesiu sukeldamas didelę grėsmę kitiems eismo dalyviams. Esant tokioms aplinkybėms, apelianto ir jo šeimos interesams negali būti teikiamas prioritetas prieš kitų visuomenės narių interesą, susijusį su transporto eismo saugumu, o apelianto darbo pobūdis negali būti pripažintas ypatinga, išskirtine jo naudai liudijančia aplinkybe, pateisinančia švelnesnės nei įstatyme numatyta nuobaudos taikymą.

Administracinėse bylose Nr. N¹⁶-597/2006 (šioje byloje apeliantas buvo nubaustas už Administracinių teisės pažeidimų kodekso 126 straipsnio 3 dalies pažeidimą), N¹⁶-949/2006 (šioje byloje apeliantas buvo nubaustas už Administracinių teisės pažeidimų

kodekso 126 straipsnio 2 dalies pažeidimą) *teisės vairuoti transporto priemonės reikalingumas darbo funkcijoms vykdyti (nuvykti į aptarnaujamus (paskirtus) objektus, nusivežti ten darbo įrankius ir pan.) Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo taip pat nebuvo laikoma pagrindu taikyti Administracinių teisės pažeidimų kodekso 30¹ straipsnį. Teisės vairuoti transporto priemonės reikalingumas numatomam (būsimam) darbui taip pat nebuvo vertinamas kaip aplinkybė, pakankama paminėtos teisės normos taikymui* (pavyzdžiui, Klaipėdos apygardos administracinio teismo nutartis administracinėje byloje Nr. II-47-162/2006).

Apibendrinant išdėstyta galima daryti išvadą, kad *asmens profesinė veikla ar darbo pobūdis paprastai nesuteikia jokio esminio prioriteto, svarstant administracinės atsakomybės švelninimą* (pavyzdžiui, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo nutartis administracinėje byloje Nr. N⁶-1198/2006, analogiškos pozicijos Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas laikėsi ir administracinėje byloje Nr. N⁹-989/2006).

7. Kaip matyti iš Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikos, *atsakomybėn traukiamų asmenų nurodomos aplinkybės, kuriomis jie grindžia prašymą taikyti Administracinių teisės pažeidimų kodekso 30¹ straipsnį, paprastai nebūna išskirtinės ir gali būti įvertinamos individualizuojant nuobaudą sankcijos, numatytos atitinkamoje Administracinių teisės pažeidimų kodekso 126 straipsnio dalyje, ribose.* Administracinėn atsakomybėn traukiamų asmenų nurodomos aplinkybės dažnai yra susijusios su įprastinėmis, natūraliomis taikomos nuobaudos sukeliama neigiamomis pasekmėmis (neigiama įtaka šeimos interesams, darbo funkcijų vykdymui, materialinei gerovei ir pan.), kurias vairuotojai turi numatyti prieš darydami teisės pažeidimą, tačiau vis tiek jį sąmoningai daro. Taip elgdami jie, kaip taisyklė, turėtų prisiimti ir tokių neigiamų pasekmių riziką. Jau minėta, kad neigiamos pasekmės, atitinkami suvaržymai, t. y. nubaudimo elementas, yra būtinas administracinės nuobaudos požymis. Tad jei įprastos, neypatingos aplinkybės (pavyzdžiui, paskirtos baudos savanoriškas ir išankstinis sumokėjimas, nebuvimas priklausomybės ligų centro įskaitoje, ankstesnių baudų sumokėjimas, teisės vairuoti transporto priemonės suteikiamų patogumų (galimybės nuvažiuoti į darbą, parduotuvę, aplankyti gimines) netekimas ir pan.) būtų vertinamos kaip išskirtinės ir sudarytų pagrindą skirti mažesnę nuobaudą nei sankcijoje numatyta minimali arba paskirti švelnesnę nuobaudą nei numatyta sankcijoje, arba visai neskirti administracinės nuobaudos, tai iškreiptų įstatymo leidėjo valią, formuotų nebaudžiamumo atmosferą, neleistų pasiekti tų tikslų, kurių įstatymų leidėjas siekė nustatydamas atitinkamo dydžio sankcijas, nesudarytų tinkamų sąlygų administracinės nuobaudos prevenciniams tikslams įgyvendinti. Todėl *teismai turėtų itin atidžiai įvertinti tas aplinkybes, kuriomis grindžiamas prašymas taikyti Administracinių teisės pažeidimų kodekso 30¹ straipsnį, bei įsitikinti, kad jos tikrai yra išskirtinio, ypatingo, neįprasto pobūdžio ir gali būti vertinamos pažeidėjo naudai kaip ypatingai švelninančios jo atsakomybę.*

8. Apibendrinta apygardos administracinių teismų praktika rodo, kad pirmosios instancijos teismai pakankamai dažnai taiko Administracinių teisės pažeidimų kodekso 30¹ straipsnio 1 dalį. Ši teisės norma taikyta 59 procentuose visų apibendrintų pirmosios instancijos teisme išnagrinėtų ir apeliacine tvarka neperžiūrėtų bylų. *Šie duomenys kelia pagrįstą abejonių dėl tinkamo paminėtos teisės normos taikymo, nes jos taikymas tampa neišimtiniu, neišskirtiniu atveju, o tiesiog įprasta praktika.* Be to, apibendrintos apygardos administraciniuose teismuose išnagrinėtos bylos liudija, kad teismai Administracinių teisės pažeidimų kodekso 30¹ straipsnio taikymą pakankamai dažnai motyvuoja tokiomis aplinkybėmis, kurios Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikoje paprastai nepripažįstamos išskirtinėmis, ypatingomis. Šią išvadą patvirtina ir tai, kad *apibendrintose bylose visi institucijų apeliaciniai skundai, kuriais jos skundėsi dėl pirmosios instancijos teismo pernelyg sušvelnintos nuobaudos, Lietuvos vyriausiajame administraciniame teisme 2006 metais buvo visiškai ar iš dalies patenkinti.* Be to, Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, nagrinėdamas traukiamų administracinėn atsakomybėn asmenų apeliacinius skundus,

kuriais jie prašė dar labiau sušvelninti jiems pirmosios instancijos teismų jau sušvelnintas nuobaudas, taip pat yra ne kartą konstatavęs, kad pirmosios instancijos teismas be pagrindo taikė Administracinių teisės pažeidimų kodekso 30¹ straipsnį (pavyzdžiui, administracinė byla Nr. N¹⁸-1406/2007, N¹-1396/2007). Šiose bylose, nors ir nustatęs netinkamą teisės normų taikymą, teismas, atsižvelgdamas į tai, kad kompetentinga institucija skundo dėl pirmosios instancijos teismo nutarties nepateikė, o asmens padėtis dėl jo paties paduoto skundo negali būti pabloginama (*non reformatio in peius principas*), negalėjo pakeisti pirmosios instancijos teismo nutarties ir paskirti sunkesnę nuobaudą.

Pastebėtina, kad nagrinėjamos teisės normos taikymas ne tik motyvuojamas paminėtomis aplinkybėmis, bet *teismai be jokios svarbios priežasties net atideda teismo posėdžius tam, kad administracinė atsakomybė traukiami asmenys, pavyzdžiui, galėtų susimokėti paskirtą baudą ar išklausti paskaitų apie alkoholio ir narkotikų žalą žmogaus sveikatai kursą*. Taigi pastebima tendencija, kad apygardos administraciniai teismai ir Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas skirtingai vertina analogiškas aplinkybes, jų reikšmę Administracinių teisės pažeidimų kodekso 30¹ straipsnio taikymui. Tačiau pagal Administracinių bylų teisenos įstatymo 13 straipsnio 1 dalį, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarime suformuluotą konstitucinę maksimą, kad tokios pat (analogiškos) bylos turi būti sprendžiamos taip pat, *apygardos administraciniai teismai visų pirma turėtų orientuotis į Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktiką, o ne formuoti savitas (regionines) teisės normų taikymo ir aiškinimo tradicijas*.

Kita vertus, būtina pabrėžti, kad *paminėta Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktika nereiškia, jog aukščiau paminėtos aplinkybės apskritai niekada negali būti laikomos pagrindu taikyti Administracinių teisės pažeidimų kodekso 30¹ straipsnį*. Skirtingos bylos neprivalo būti sprendžiamos vienodai. Konkrečiose bylose gali skirtis paminėtų aplinkybių konkretus turinys, jų kiekybinis ir kokybinis pobūdis, gali būti nustatyta ne viena atsakomybę švelninanti aplinkybė, gali būti nustatytos ir kitos teisiškai reikšmingos aplinkybės.

Pavyzdžiui, administracinėje byloje Nr. N⁹-990/2006 Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas nustatė, kad administracinė atsakomybė patrauktas asmuo ir jo draugai, poilsiaudami prie ežero, naktį buvo užpulti asmenų, kurie buvo nuteisti, o į konflikto vietą atvykę policijos pareigūnai paskatino administracinė atsakomybė traukiamą asmenį ir jo draugus vykti į policijos komisariatą, kur vykdomi jie buvo sustabdyti bei administracinė atsakomybė traukiamam asmeniui nustatytas vidutinis girtumo laipsnis. Atsižvelgdamas į tai, Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, vadovaudamasis Administracinių teisės pažeidimų kodekso 30¹ straipsniu, sutrumpino administracinė atsakomybė patrauktam asmeniui paskirtą teisės vairuoti transporto priemonės atėmimą nuo 18 iki 6 mėnesių bei panaikino baudą.

Taigi tik konkrečioje byloje įvertinus visą bylos medžiagą, atsižvelgiant į administracinių nuobaudų taikymo tikslus, padaryto teisės pažeidimo pavojingumą, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikoje suformuluotas teisės normų taikymo ir aiškinimo taisyklės, būtinybę užtikrinti teisės pažeidimo ir skiriamos už jį nuobaudos proporcingumą ir adekvatumą, teisingumo, protingumo ir sąžiningumo principų įgyvendinimą, galima nustatyti, ar yra pagrindas skirti mažesnę nuobaudą nei sankcijoje numatyta minimali arba paskirti švelnesnę nuobaudą nei numatyta sankcijoje, arba visai neskirti administracinės nuobaudos. Kiekvienas toks sprendimas privalo būti tinkamai motyvuotas.

10. Administracinių nuobaudų, paskirtų pagal Administracinių teisės pažeidimų kodekso 126 straipsnio 1-3 dalis, aktualūs vykdymo klausimai

1. Pagal Administracinių teisės pažeidimų kodekso 330 straipsnio 1 dalį, transporto priemonių, laivų vairuotojai, orlaivio įgulos nariai, skrydžių vadovai ir asmenys, pažeidę medžioklės ar žvejybos taisykles bei atliekantys orlaivių techninę priežiūrą, apsvaigę nuo alkoholinių gėrimų, narkotinių ar psichotropinių medžiagų, laikomi netekę specialiosios teisės nuo nutarimo atimti šią teisę priėmimo dienos. Aiškindamas šią teisės normą kitų Administracinių teisės pažeidimų kodekso normų kontekste, Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas yra pažymėjęs, kad *asmenys laikomi netekę specialiosios teisės nuo nutarimo atimti šią teisę priėmimo dienos nepriklausomai nuo to, ar jie apskundė šį nutarimą, ir jiems negali būti taikomos Administracinių teisės pažeidimų kodekso 269 straipsnio nuostatos dėl laikinojo leidimo naudotis atimta teise išdavimo* (administracinė byla Nr. N³-1136/2005; Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2002 m. kovo 27 d. konsultacija, Administracinių teismų praktika Nr. 3, 257 p.). Ši taisyklė yra išimtis iš bendro pobūdžio taisyklių, kad apskundus nutarimą skirti administracinę nuobaudą, šis nutarimas turi būti vykdomas po to, kai skundas lieka nepatenkintas (Administracinių teisės pažeidimų kodekso 304 straipsnio 2 dalis), kad skundo nustatytu laiku padavimas sustabdo nutarimo skirti administracinę nuobaudą vykdymą iki skundo išnagrinėjimo (Administracinių teisės pažeidimų kodekso 295 straipsnis). Pastebėtina, kad paminėtas teisės normų aiškinimas atsispindi ir Kelių eismo taisyklių administracinių teisės pažeidimų bylų nagrinėjimo instrukcijoje. Šios instrukcijos 19 punkte nustatyta, kad priėmus nutarimą skirti administracinę nuobaudą – teisės vairuoti transporto priemones atėmimą – *laikino leidimo vairuoti transporto priemones galiojimas pratęsiamas, iki baigsis nutarimo byloje apskundimo terminas arba iki teismo sprendimo įsiteisėjimo dienos, išskyrus atvejus, kai teisė vairuoti transporto priemones atimama už transporto priemonių vairavimą vairuotojui esant neblaiviam arba apsvaigusiam*. Iš apibendrintų bylų medžiagos matyti, kad paminėtų taisyklių ne visada buvo laikomasi, t. y. laikino leidimo galiojimas neblaiviams vairuotojams buvo pratęsiamas ir po nutarimo skirti teisės vairuoti transporto priemones atėmimą priėmimo.

2. Administracinių teisės pažeidimų kodekso 329 straipsnyje nustatyta, kad jeigu asmuo, kuriam atimta teisė vairuoti transporto priemonę, vidaus vandens transporto priemonę arba teisė medžioti ar užsiimti žvejyba, teisės atėmimo laikotarpiu nepadarė teisės pažeidimo, nuobaudą paskyręs organas (pareigūnas) *gali*, praėjus ne mažiau kaip pusei paskirtojo laiko, pagal visuomeninės organizacijos, darbdavio tarpininkavimą, o kai tokia teisė atimta už tai, kad asmuo padarė teisės pažeidimą būdamas neblaivus arba apsvaigęs nuo narkotikų, vaistų ar kitų svaigiųjų medžiagų, – ir pagal Vyriausybės įgaliotų atlikti medicininę ir švietėjišką atestaciją instituciją pažymą sutrumpinti nurodytos teisės atėmimo terminą. Iš apibendrintų bylų matyti, kad teismams ne kartą teko spręsti ginčus dėl teisės vairuoti transporto priemones atėmimo, paskirto dėl vairavimo esant neblaiviu, sutrumpinimo.

Administracinių teisės pažeidimų kodekso 329 straipsnio tekstas leidžia išskirti šias formaliąsias teisės vairuoti transporto priemones atėmimo termino sutrumpinimo sąlygas:

- i. asmuo, kuriam atimta teisė vairuoti transporto priemonę, teisės atėmimo laikotarpiu nepadarė teisės pažeidimo;
- ii. turi būti praėję ne mažiau kaip pusė paskirtojo teisės atėmimo laiko;
- iii. turi būti pateiktas visuomeninės organizacijos arba darbdavio tarpininkavimas sutrumpinti nurodytos teisės atėmimo terminą;
- iv. kai teisė vairuoti transporto priemones atimta už tai, kad asmuo padarė teisės pažeidimą būdamas neblaivus arba apsvaigęs nuo narkotikų, vaistų ar kitų svaigiųjų medžiagų, turi

būti pateikta ir Vyriausybės įgaliotų atlikti medicininę ir švietėjišką atestaciją institucijų pažyma.

Tačiau apibendrinta teismų praktika patvirtina, kad *teismai, sprenddami dėl teisės vairuoti transporto priemonės atėmimo termino sutrumpinimo, tiria ne tik tai, ar egzistuoja paminėtos formalios sąlygos, bet vertina visumą byloje nustatytų aplinkybių ir tuo remdamiesi sprendžia, ar yra pagrindas konstatuoti, kad buvo pasiekti paskirtos nuobaudos tikslai*. Būtent įvertinimas, ar paskirtos nuobaudos tikslai jau gali būti laikomi pasiektais, paprastai yra pagrindinis materialusis kriterijus, sprendžiant dėl teisės vairuoti transporto priemonės atėmimo termino sutrumpinimo.

Štai Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas administracinėje byloje Nr. N⁴-2128/2006 konstatavo, kad pagal Administracinių teisės pažeidimų kodekso 329 straipsnį, *galimybė sutrumpinti specialiosios teisės atėmimo terminą yra nuobaudą paskyrusio organo (pareigūno) teisė, bet ne pareiga. Sprendžiant dėl specialiosios teisės atėmimo termino sutrumpinimo, privalu objektyviai įvertinti visus prašančio sutrumpinti specialiosios teisės atėmimo terminą asmens pateiktus dokumentus bei jo argumentus, susijusius su šio klausimo sprendimu. <...> Sprendžiant šį klausimą, taip pat būtina įvertinti, ar pasiekti Administracinių teisės pažeidimo kodekso 20 straipsnyje įtvirtinti administracinės nuobaudos tikslai*. Beje, šioje byloje Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas *inter alia* atsižvelgė į tai, kad apeliantas padarė šiurkštų teisės pažeidimą, t. y. vairavo neblaivus, tuo keldamas pavojų ne tik savo, bet ir kitų eismo dalyvių sveikatai ir gyvybei, taip pat viso eismo saugumui, kad jis jau anksčiau buvo baustas už vairavimą esant neblaiviam ir šis terminas jam jau buvo sutrumpintas, tačiau jis dar kartą vairavo neblaivus bei buvo už tai nubaustas. Atsižvelgdamas į tai, teismas nusprendė, jog neturi pagrindo manyti, kad šiuo metu sutrumpinus teisės vairuoti transporto priemonės atėmimo terminą gali būti pasiekti Administracinių teisės pažeidimų kodekso 20 straipsnyje įtvirtinti administracinės nuobaudos tikslai, todėl apeliacinių skundą atmetė.

Administracinėje byloje Nr. N⁵-1886/2006 Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas konstatavo, kad *konkrečios situacijos aplinkybių atitikimas Administracinių teisės pažeidimų kodekso 329 straipsnyje nustatytoms aplinkybėms negali būti vien tik formalus. Administracinių teisės pažeidimų kodekso 329 straipsnyje numatytų pagrindų buvimas turi realiai įrodyti, kad ir trumpesnis specialiosios teisės atėmimas pasieks Administracinių teisės pažeidimų kodekso 20 straipsnyje numatytus tikslus. Specialiosios teisės atėmimo termino sutrumpinimas iš esmės reiškia besąlygišką atleidimą nuo neįvykdytos administracinės nuobaudos dalies, tuo realizuojamas konstitucinis proporcingumo principas, reikalaujantis asmens teisių neriboti daugiau, nei tai būtina demokratinėje visuomenėje. Akivaizdu, kad asmens veiklos suvaržymai, kurių jis patiria dėl specialiosios teisės atėmimo, yra beprasmiški ir nebūtinai, jei, net ir nepasibaigus specialiosios teisės atėmimo terminui, pasiekiami administracinės nuobaudos tikslai, numatyti Administracinių teisės pažeidimų kodekso 20 straipsnyje. Būtent su vertinimu, ar nebaigta vykdyti administracinė nuobauda – specialiosios teisės terminuotas atėmimas – jau pasiekė jai keliamus tikslus, ir sietini Administracinių teisės pažeidimų kodekso 329 straipsnyje numatyti specialiosios teisės atėmimo termino sutrumpinimo pagrindai ir tvarka*.

Administracinėje byloje Nr. N¹⁶-1381/2006 teismas *inter alia* atkreipė dėmesį į tai, kad byloje nėra duomenų, jog L. K. yra jam tarpininkaujančios Nevalstybinės kovinių imtynių mokyklos narys. Administracinėje byloje Nr. N⁵-1845/2006 teismas pastebėjo, kad S. V. pateikė tarpininkavimo raštą iš darbovietės, kurioje dirbo tik 17 dienų ir joje nedirbo jau daugiau kaip metai. Teismas pažymėjo, kad šis ūkio subjektas negalėjo tinkamai įvertinti S. V. per laikotarpį, kai jam buvo atimta teisė vairuoti transporto priemonės. Toks tarpininkavimas objektyviai neįrodo ir nepatvirtina, kad kaltininkas nuobaudos vykdymo metu gerai elgėsi, pasitaisė ir nedarys naujų administracinių teisės pažeidimų. Apeliantas nepateikė kitų darboviečių, kuriose teisės atėmimo laikotarpiu dirbo, tarpininkavimo, kreipimosi į instituciją metu apskritai nedirbo.

Tad apeliacinis skundas buvo atmestas. Taigi *šiose bylose teismas atsižvelgė į tarpininkaujančio asmens ir administracinę atsakomybę patraukto asmens ryšį, jo trukmę, tarpininkaujančio asmens objektyvias galimybes įvertinti administracinę atsakomybę patraukto asmens elgesį teisės vairuoti transporto priemones atėmimo metu.*

3. Administracinėje byloje Nr. N¹⁶-871/2006 buvo sprendžiamas klausimas dėl baudos, paskirtos už Administracinių teisės pažeidimų kodekso 126 straipsnio 1 dalies pažeidimą, pakeitimo į kitą administracinę nuobaudą (šioje byloje – viešuosius darbus). Byloje buvo nustatyta, kad nutarimas dėl baudos paskyrimo apeliantui R. D. buvo priimtas 1998 m. kovo 4 d. Aiškių duomenų, kada jis buvo perduotas vykdyti, byloje nebuvo. Iš spaudos, esančio ant nutarimo kopijos (b. l. 3), buvo galima spręsti, jog tai buvo padaryta tik 2000 m. balandžio 6 d. Teikimas dėl baudos pakeitimo kita administracine nuobauda surašytas 2006 m. sausio 10 d., t. y. praėjus daugiau kaip septyneriems metams po nuobaudos paskyrimo. Byloje nebuvo jokių duomenų, patvirtinančių, kad po baudos paskyrimo iš R. D. nuolatos buvo siekiama išieškoti baudą, o šis vengė ją sumokėti. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, įvertinęs paminėtas aplinkybes, pažymėjo, kad 2003 m. sausio 22 d. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo konsultacijoje Nr. 26.1-K (Administracinių teismų praktika Nr. 4, 421 p.) nurodyta, kad *administracinę atsakomybę patraukto asmens teisinė padėtis negali būti blogesnė už padėtį asmens, kurio atžvilgiu buvo priimtas apkaltinamasis nuosprendis baudžiamojoje byloje. Atsižvelgiant į tai, kad Administracinių teisės pažeidimų kodeksas nenustato administracinės nuobaudos vykdymo senaties terminų, išskyrus atvejį, kai buvo paskirtas administracinis areštas, administracinių teisės pažeidimų byloje pagal analogiją gali būti vadovaujama Baudžiamajame kodekse numatytomis taisyklėmis. Baudžiamojo kodekso 96 straipsnio 1 dalis nustato, kad apkaltinamasis nuosprendis nevykdomas, jei jis nebuvo įvykdytas per dvejus metus, kai paskirta bausmė už baudžiamąjį nusižengimą. Baudžiamojo kodekso 96 straipsnio 3 dalis numato, kad jeigu nuteistasis po nuosprendžio įsiteisėjimo vengia atlikti bausmę, senaties eiga sustoja.* Atsižvelgdamas į paminėtą, teismas konstatavo, kad kadangi per dvejus metus nuo nutarimo dėl baudos paskyrimo administracinio teisės pažeidimo byloje priėmimo ar perdavimo jį vykdyti (jei jis buvo perduotas vykdyti per tris mėnesius nuo nutarimo priėmimo dienos) bauda nebuvo išieškota ir nebuvo imtasi <...> galimų veiksmų tai padaryti, ir nesant duomenų, jog asmuo ėmėsi kokių nors veiksmų, kad išvengtų baudos sumokėjimo, vykdymo procesas administracinio teisės pažeidimo byloje turi būti nutraukiamas dėl senaties termino suėjimo.

Atsižvelgiant į tai, kad teismų praktikoje pasitaiko bylų dėl vienos nuobaudos pakeitimo kita, verta priminti, kad *Administracinių teisės pažeidimų kodekso 314 straipsnis, kuris reglamentuoja priverstinio nutarimo skirti baudą vykdymą, tiesiogiai nenustato terminų, per kuriuos būtų galima kreiptis dėl baudos pakeitimo kitų bausmių rūšimis, tačiau taikant įstatymų analogiją, darytina išvada, kad Administracinių teisės pažeidimų kodekso 308 straipsnio 1 dalyje nustatytas nutarimo skirti administracinę nuobaudą vykdymo terminas yra taikomas ir pakeičiant baudą nemokamais viešaisiais darbais arba administraciniu areštu. Taigi Administracinių teisės pažeidimų kodekso 308 straipsnio 1 dalyje nustatytas trijų mėnesių terminas perduoti nutarimą vykdyti, laikytinas ir prašymo dėl baudos pakeitimo Administracinių teisės pažeidimų kodekso 314 straipsnio nustatyta tvarka ir pagrindais terminu, skaičiuotinu nuo akto apie baudos išieškojimo negalimumą gavimo dienos, t. y. kreipimasis dėl baudos pakeitimo nemokamais viešaisiais darbais ar administraciniu areštu galimas, jei nuo antstolių akto apie baudos išieškojimo negalimumą pateikimo dienos nepraėjo trys mėnesiai* (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo nutartis administracinėje byloje Nr. N⁹-1618/2006). Jei teikimas dėl baudos pakeitimo viešaisiais darbais ar administraciniu areštu paduotas praleidus paminėtą terminą, jis negali būti tenkinamas.

4. Administracinių teisės pažeidimų kodekso 313 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad atsižvelgdamas į pažeidėjo turtinę padėtį, kitas reikšmingas aplinkybes, nagrinėjantis administracinio teisės pažeidimo bylą organas (pareigūnas) gali paskirtos baudos mokėjimą

išdėstyti per laikotarpį iki dvejų metų, atsižvelgiant į paskirtos baudos dydį. Apibendrintoje teismų praktikoje pasitaikė atvejų, kai pirmosios instancijos teismas atsisakė svarstyti administracinę atsakomybę traukiamo asmens prašymą išdėstyti paskirtos baudos mokėjimą, motyvuodamas tuo, kad šį klausimą turi spręsti institucija, paskyrusi nuobaudą. Tačiau pastebėtina, kad Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas administracinėse bylose Nr. N¹⁶-757/2006, N¹-907/2006, nagrinėdamas administracinių teisės pažeidimų bylas apeliacine tvarka, taikė Administracinių teisės pažeidimų kodekso 313 straipsnio 4 dalį ir išdėstė baudos, paskirtos atitinkamos institucijos nutarimu, mokėjimą. Taigi ***yra pagrindas manyti, kad teismai, nagrinėdami administracinių teisės pažeidimų bylas, patys gali spręsti Administracinių teisės pažeidimų kodekso 313 straipsnio 4 dalyje numatytą baudos mokėjimo išdėstymo klausimą.***